

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SEVİM AK'IN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ YÖNÜNDEN
İNCELENMESİ VE TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKISI**

**Hazırlayan
Çiğdem DOĞAN**

**Danışman
Doç. Dr. Şahika KARACA**

Yüksek Lisans Tezi

**Nisan 2015
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SEVİM AK'IN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ YÖNÜNDEN
İNCELENMESİ VE TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKISI**

**Hazırlayan
Çiğdem DOĞAN**

**Danışman
Doç. Dr. Şahika KARACA**

Yüksek Lisans Tezi

**Nisan 2015
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı Soyadı: Çiğdem DOĞAN

İmza:

YÖNERGEYE UYGUNLUK

“Sevim Ak’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitime Katkısı” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Çiğdem DOĞAN

A. Doğan

Danışman

Doç. Dr. Şahika KARACA

Şahika Karaca

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı *Y.*
Doç. Dr. Şahika KARACA

Şahika Karaca

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Şahika KARACA danışmanlığında Çiğdem DOĞAN tarafından hazırlanan "Sevim Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitimine Katkısı" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

10.10.2015

JÜRİ:

Danışman Doç. Dr. Şahika Karaca

Üye : H. İsmail Çiğdem

Üye: Doç. Dr. Deniz Melanlıoğlu

ONAY

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 16/04/2015 tarih ve02.....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Cevdet KIRPIK

Müdür

ÖN SÖZ

Toplumlar nasıl bir gelecek inşa etmek istiyorsa çocuklarını bu doğrultuda yetiştirmelidir. Çünkü çocuklar geleceği şekillendirecek mimarlardır. Çocuklar düşünmeli, sorgulamalı, yorumlamalı ve eleştirel birer okur olmalıdır. Bu amaca ulaşmak için öncelikle çocuklara okuma sevgisi ve ana dili bilinci kazandırılmalıdır. Çocuklara okuma sevgisi kazandırmak ise nitelikli çocuk kitaplarıyla mümkündür.

Çocuk kitapları hem edebi bir değer taşımalı hem de Türkçe eğitimini desteklemelidir. Çocuğun kendini doğru biçimde ifade edebilmesi, okuduklarından anlam çıkarabilmesi, düşünen, sorgulayan bir vatandaş olabilmesi için sağlam temelli bir Türkçe eğitimi alması gerekmektedir.

“Sevim Ak’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitime Katkısı” adlı bu tez çalışmasında Sevim Ak’ın çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmiş ve bu eserlerin Türkçe eğitimine katkıları araştırılmıştır.

Bu tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocuk edebiyatının tanımı ve özellikleri, çocuk edebiyatının amaçları ve temel öğeleri, dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi, ana dili olarak Türkçe eğitimi ve Türkçe eğitiminde yaşanan sıkıntılar, çocuk kitaplarında Türkçe eğitimi sorununa değinilmiştir ayrıca Sevim Ak’ın hayatı ve eserleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde çalışmanın araştırma modeli, çalışma materyalleri, veri toplama biçimi ve verilerin analiz süreci aktarılmıştır. Üçüncü bölümde çalışma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde Sevim Ak’ın kitapları çocuk edebiyatının temel öğeleri olan karakter, konu, ileti, anlatım ve resim başlıklarında incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde araştırma kapsamına alınan kitaplarda Türkçenin temel becerileri dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi alanlarına yönelik bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde ise elde edilen sonuç ve öneriler aktarılmıştır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkış sürecinde sabırla, anlayışla beni destekleyen, olumlu yaklaşımları, dostça tutumu ve içten tavırlarıyla bana yol gösteren, bilgisini esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Şahika KARACA'ya minnettarım. Ayrıca lisans ve lisansüstü eğitimimde emeği geçen değerli hocalarım Doç. Dr. Ali GÖÇER, Doç. Dr. Adnan KARADÜZ, Doç. Dr. Kudret ALTUN ve bölüm başkanımız sayın Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimin her aşamasında bana destek olan eşim Ertuğrul DOĞAN'a, uyarıları ve yorumlarıyla bana yardımcı olan sevgili arkadaşım Sevtap ÇAVUŞ'a teşekkür ederim.

SEVİM AK'IN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ VE TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKISI

Çiğdem DOĞAN

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2015

Danışman: Doç. Dr. Şahika KARACA

ÖZET

Bu araştırmada Sevim Ak'ın çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ögeleri yönünden incelenerek bu kitapların Türkçe eğitimine katkısı araştırılmıştır. Çocuk edebiyatının temel ögeleri karakter, konu, ileti, dil anlatım ve resim olarak gruplandırılmaktadır. Sevim Ak'ın kitapları bu başlıklar doğrultusunda incelenmiş ve Türkçe eğitiminin ana becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma başlıkları altında değerlendirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesine başvurulmuştur. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır.

Bu çalışmada Sevim Ak'ın doksan dört hikâyesi ve on romanı incelenmiştir. Çalışma materyallerini rastlantısal olarak çalışma kapsamına alınan Sevim Ak'ın eserleri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri literatür taraması ve doküman analizi yöntemleriyle elde edilmiştir. Araştırmanın başında literatür taraması yapılmış, çocuk edebiyatı ve Türkçe eğitimi ilgili kaynaklar gözden geçirilmiştir. Bunun ardından Sevim Ak'ın çocuk kitapları ele alınarak çocuk edebiyatı ölçütleri bakımından tasnif edilerek incelenmiş ve Türkçe eğitimine katkısı araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Türkçe eğitimi, Sevim Ak, çocuk kitapları.

**SEVİM AK BASIC ELEMENTS OF THE EXAMINATION OF THE CHILD
THAT BOOK OF CHILDREN’S LITERATURE AND CONTRIBUTION OF
TURKISH EDUCATION**

**Erciyes University , Institute of Education Sciences, Department of Turkish
Education**

Master Thesis, April 2015

ABSTRACT

In this study, by examining Sevim Ak’s children’s books in terms of the basic elements of children’s literature, the contribution of these books to Turkish education was investigated. The basic elements of children’s literature are grouped as character, subject, message, language, and illustration. Sevim Ak’s books were examined in accordance with these groups as well as with the main skills of Turkish education, which are reading, writing, listening, and speaking. As a data collection tool, document revision was preferred. The collected data was interpreted through descriptive method.

In this study Sevim Ak’s 94 story and 10 novel has been examined. This research’s universe has been created by Sevim Ak’s child books. Scopes which includes randomly study scope were created to study’s sample. Research’s datas were obtained with sourcing and document analysis methods. At the beginning of the research literature survey made, child literature and sources which is related to Turkish education were revised. This is followed the Sevim Ak’s child books are considered in terms of the criteria of child literature sorted to examine and search the contribution of Turkish education.

Key Words: Children's Literature, Turkish education, Sevim Ak, children's books

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM.....	4
1. GENEL BİLGİLER.....	4
1.1. ÇOCUK EDEBİYATI NEDİR?	4
1.2. ÇOCUK EDEBİYATININ AMAÇLARI	8
1.3. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ.....	11
1.4. ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHSEL GELİŞİMİ	12
1.4.1. BATI'DA ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ	12
1.4.2. TÜRKİYE'DE ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ.....	15
1.5.1. ANA DİLİ OLARAK TÜRKÇE EĞİTİMİ.....	20
1.5.2. TÜRKÇE EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SIKINTILAR.....	22
1.5.3. ÇOCUK KİTAPLARINDA TÜRKÇE EĞİTİMİ SORUNU	23
1.6. SEVİM AK'IN HAYATI VE ESERLERİ.....	26
II. BÖLÜM.....	28
2. YÖNTEM VE MATERYAL	28
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	28

2.2. ÇALIŞMA MATERYALLERİ.....	28
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	28
2.4. VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ.....	29
III. BÖLÜM	30
3.1. SEVİM AK'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA ÇOCUK EDEBİYATI ÖGELERİ	30
3.1.1. KARAKTER	31
3.1.1.1. KARAKTERLERİN DAVRANIŞ VE EYLEMLERİYLE GELİŞTİRİLMESİ.....	34
3.1.1.2. KARAKTERLERİN KONUŞMA YOLUYLA GELİŞTİRİLMESİ.....	37
3.1.1.3. KARAKTERLERİN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİYLE GELİŞTİRİLMESİ.....	38
3.1.1.4. KARAKTERLERİN DİĞER KARAKTERLER VE YAZARIN YORUMUYLA GELİŞTİRİLMESİ.....	41
3.1.2. KONU VE İLETİ	44
3.1.2.1. AİLE SEVGİSİ VE YAKIN ÇEVRE	47
3.1.2.2. HAYVANLAR VE CANSIZ VARLIKLAR	51
3.1.2.3. YALAN SÖYLEME.....	54
3.1.2.4. OKUL YAŞANTISI.....	56
3.1.2.5. MAHALLEDEKİ VE SOKAKTAKİ YAŞAM	57
3.1.2.6. BATIL İNANÇLAR	58
3.1.2.7. ARAŞTIRMA VE DENEY YAPMA	60
3.1.2.8. GÜZELLİK	61
3.1.2.9. HOBİLERE SAHİP OLMA.....	63
3.1.2.10. HAYAL KURMA	66
3.1.2.11. ÖLÜM.....	69
3.1.2.12. AŞK VE DOSTLUK.....	69

3.1.2.13. FARKLILIK.....	73
3.1.3. RESİM.....	74
3.1.4. DİL VE ANLATIM.....	78
3.1.4.1. SEVİM AK'IN KİTAPLARINDA YER ALAN DEYİMLER.....	80
3.1.4.2. SEVİM AK'IN KİTAPLARINDA YER ALAN İKİLEMELER.....	84
3.2. SEVİM AK'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA TÜRKÇE EĞİTİMİ.....	86
3.2.1. DİNLEME	88
3.2.2. KONUŞMA.....	90
3.2.3. OKUMA	93
3.2.4. YAZMA	95
3.2.5. DİL BİLGİSİ.....	98
IV. BÖLÜM.....	101
4. TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER	101
4.1. SONUÇLAR.....	101
4.2. ÖNERİLER	104
ÖZ GEÇMİŞ	112

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ**Akt:** Aktaran**c:** Cilt**Çev:** Çeviren**DDS:** Dalgalar Dedikoduyu Sever**D:** Dörtgöz**BGKG:** Babamın Gözleri Kedi Gözleri**PTL:** Puldan Taştan Lahanadan**UBŞ:** Uçurtmam Bulut Şimdi**SKG:** Sakız Kızın Günleri**ABT:** Az Buçuk Teo**MEB:** Millî Eğitim Bakanlığı**S:** Sayı**s:** Sayfa**TDK:** Türk Dil Kurumu**%:** Yüzde

GİRİŞ

Çocuk ve çocukluk kavramı 15. yüzyıldan itibaren sorgulanmaya başlanmıştır ve bu alanda yapılan çalışmalar günümüzde de devam etmektedir. Tarih, sosyoloji, siyaset gibi farklı disiplinlerde toplumda çocuğun yeri, toplumsal tarihte çocukluk gibi kavramlar sorgulanmaktadır. Ancak çocuk ve çocukluk alanında yapılan çalışmalarla çocuk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar karşılaştırıldığında nicelik olarak büyük farklar göze çarpmaktadır.

Çocuk edebiyatı, ihmal edilen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde 19. yüzyıldan sonra hareketlilik kazanan bu alan, çocuğa uygun edebiyat olarak tanımlanmaktadır. Edebiyat insanların duygu, düşünce ve hayallerini estetik bir kurguya oturtarak ifade etme biçimidir. Çocuk edebiyatı ise duygu, düşünce ve hayalleri estetik bir kurguyla çocuklara özgü bir biçimde aktarmaktadır. “Çocuk edebiyatı, henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne verilen isimdir” (Ciravoğlu, 2000, 9). Çocukları eğitme ve geleceğe hazırlama sürecinde çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanılmaktadır. Çocuklar kitaplar aracılığıyla farklı yaşamları tanıma, farklı durumlara karşı hazırlıklı olma becerisini kazanacaklardır.

Nitelikli çocuk kitapları çocuklara estetik bir zevk kazandırdığı gibi dilin zenginliklerini tanıma ve dili etkili kullanma becerileri de kazandırmaktadır. Çocuk kitaplarının taşınması gereken bazı özellikler vardır. Kitabın konusu, anlatımı, dili, karakterleri, biçimsel özellikleri bunlardan birkaçıdır. İçerik özellikleri kadar biçimsel özellikleri de önemlidir. Sayfa kalitesi, dış kapak tasarımı, yazı boyutu gibi nitelikler iyi bir çocuk kitabı oluşturmak için dikkat edilecek unsurlardandır.

Çocuk kitaplarında kullanılan dil, çocuklarda Türkçe eğitimini destekleyici nitelikte olmalıdır. Ülkemizde Türkçe eğitimi okullarda Türkçe dersleri kapsamında verilmektedir. İlköğretim Türkçe dersi programları ana dilimizin özelliklerini kavratmayı ve uygulatmayı hedeflemektedir. Çocuk kitapları da Türkçenin

zenginliklerini yansıtmalı ve çocuklara Türkçenin kurallarını benimsetmeyi hedeflemelidir.

Problem

21. yüzyılda kesin çizgilerle çizilmiş öğretim yerine çocukların yaratıcı ve özgün düşünmesini sağlayacak, çocuklara bilgiyi öğrenmeyi değil bilgiyi keşfetmeyi öğretecek bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir sistem ancak iletisi sağlam bir kurguya oturtulmuş, orijinal karakterlerle zenginleştirilmiş çocuk kitaplarıyla oluşturulabilir.

Türkçe eğitiminde kullanılan materyallerde edebi bir dil kullanılmalı ve bu materyaller çocuğa görelilik ilkesine uygun olmalıdır. Bu bağlamda Sevim Ak'ın çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden incelenmiş ve bu kitapların Türkçe eğitimine katkısı araştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Sevim Ak'ın çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden incelemek ve Türkçe eğitimine katkısını belirlemek bu çalışmanın genel amacıdır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında yer alan kahramanların özellikleri nelerdir?
2. Sevim Ak'ın çocuk kitaplarındaki konular nelerdir?
3. Sevim Ak'ın çocuk kitaplarındaki ileteler nelerdir?
4. Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında dil ve anlatım nasıldır?
5. Sevim Ak'ın kitaplarında mekân olarak hangi alanlar seçilmiştir?
8. Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında görsel öğeler nasıl seçilmiştir?
9. Sevim Ak'ın eserlerinde Türkçe bir edebiyat dili olarak nasıl kullanılmıştır?
10. Sevim Ak'ın eserlerinde Türkçe dil bilgisi kurallarına uyulmuş mudur?
11. Sevim Ak'ın eserlerinde Türkçe eğitiminin dört ana prensibi dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye dönük bulgular nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Çocuklar toplumun inşasında ve kültürel mirasın geleceğe aktarılmasında çok önemli bir noktada yer almaktadır. Çocukları iyi yetiştirmek geleceğe yapılan bir yatırımdır.

Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırarak bu hedefe ulaşılabilir. Okuma alışkanlığı kazandırmak için çocukları nitelikli çocuk kitaplarıyla buluşturmak gerekir. Çocuk edebiyatı yazarlarının çocuklara okumayı sevdirecek nitelikte kitaplar yazması gerekmektedir. Sevim Ak kitaplarıyla hem çocuk edebiyatı alanına hem de çocukların gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu çalışma, Sevim Ak'ın eserleri etrafında, çocuk kitaplarının taşıması gereken nitelikleri ve Türkçe eğitiminin önemini vurgulaması bakımından önemlidir.

Sınırlılıklar

1. Araştırmanın eksenini Sevim Ak'ın rastlantısal olarak seçilen kitapları oluşturmaktadır.
2. Araştırmanın temelini çocuk edebiyatının temel öğeleri ve Türkçe eğitiminin amaçları oluşturmaktadır.

1.BÖLÜM

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Çocuk Edebiyatı Nedir?

Çocuk edebiyatını tanımlayabilmek için öncelikle bu kavramın temeline inerek çocuk ve edebiyat kavramlarını açıklamak gerekmektedir. Çocuk, fiziksel ve zihinsel olarak erginliğe erişmemiş bireydir. *Türkçe Sözlük* (2005, 444)'te çocuk, “küçük yaştaki oğlan veya kız; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” olarak tanımlanmaktadır. Kıbrıs (2010, 11)'a göre çocuk “bebeklik çağının bitimiyle ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan kişidir”. Genel bir ifade ile çocuk, 0-16 yaş döneminde bulunan insanoğludur.

Edebiyat ise *Türkçe Sözlük* (2005, 600)'te olay, düşünce, duygu ve imajların, dil aracılığıyla biçimlendirilmesi sanatı, yazın olarak tanımlanmıştır. Demirel daha genel bir tanım yaparak edebiyatı şöyle tanımlamaktadır: “Temel malzemesi dil olan ve bu dil aracılığıyla kişinin duygularını, hayallerini, isteklerini estetik kaygılar çerçevesinde yazılı ve sözlü olarak meydana getirdiği eserlerin bütünüdür” (Demirel; Çeçen; Seven; Tozlu; Uludağ, 2010, 45). Edebiyat, duyguları ve düşünceleri yazılı veya sözlü aktarma biçimidir. İnsanoğlunun yaşamsal ihtiyaçları kadar estetik ihtiyaçları da vardır. Yaşamı devam ettirmek için yemek yemek, su içmek, iletişim kurmak gereklidir. Edebiyat ise ruhun gıdasıdır. İnsanlar edebiyat aracılığıyla gitmediği yerleri görme, bilmediği fikirleri tanıma, hayalini kurduğu hayatları yaşama imkânı bulmaktadır. Çocuklara edebiyatı tanıtarak ve edebiyatı sevdirecek çocukların hayatı anlama süreci zenginleştirilebilir.

Çocuğu edebiyatla birleştiren çocuk edebiyatı kavramı, çocuğa verilen değerin artması ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çocukluk kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte çocuğa verilen değerin de arttığı görülmüştür. Batı'da ve ülkemizde hemen hemen

paralel bir gelişim seyri izleyen çocukluk kavramı öncelikle sosyal bilimlerde araştırma konusu olmuştur. Çocuğun sosyal yaşamın bir parçası olduğu ve toplumdan ayrı düşünülemeyeceği fikrinden yola çıkarak çocukluk incelenmeye başlanmıştır. Çocukların geleceğin teminatı olarak görülmesi ile birlikte bu alanda çalışmalar artmıştır.

Batı'da 16. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmaya başlayan çocukluk paradigması 17. ve 18. yüzyılda yaşanan siyasi ve sosyal hareketliliklerden etkilenecek değişimini sürdürmüştür. Orta Çağ'da çocuklar özel bir sınıf olarak ele alınmamıştır. Çocuklar minyatür bir yetişkin olarak sosyal yaşamda yer almışlardır. Bu dönemde çocuklara ait özel giysiler görmek mümkün değildir. Çocuklar yetişkinlerden farksız giyinmektedir.

Aynı zamanda çocuk dünyasını yansıtan oyuncaklar da yoktur. Gerek oyuncaklar gerek giysiler Orta Çağ'da çocukluğun bir sınıf olarak var olmadığını göstermektedir. Ancak kilisenin çocuklar üzerinde büyük bir baskısı vardır. Kilisenin dogmatik fikirlerine göre çocuk doğuştan kötüdür. "Batı'da çocuklar Orta Çağ'da ilk günahın sorumlusu kirli yaratıklar olarak kabul edilmişlerdir" (Karaca, 2013, 21). Aydınlanma dönemiyle birlikte kilisenin bu görüşüne karşı çıkan ilk isimlerden biri J.J. Rousseau olmuştur. Fransız Devrimi'nin öncü isimlerinden biri olan J.J. Rousseau, insanoğlunun doğuştan iyi yaratıldığını ancak sosyal baskılar, otorite ve zorunluluklarla ortaya çıkan durumlarla tabiatının bozulduğunu savunmaktadır. "Her şey Yaratıcının elinden çıktığında iyidir, insanoğlunun elinde bozulur.(...) Önyargılar, otorite, zorunluluk, örnek; içlerine gömülmüş olduğumuz tüm toplumsal kurumlar insanın içindeki doğayı yok eder ve yerine hiçbir şey koymazlardı" (Rousseau, 2009, 5). Rousseau'nun çocuğun masumiyetini savunan fikirlerine karşı J. Locke *tabula rasa* görüşüyle zihnin doğuştan boş olduğunu, çocuğun eğitimle iyi veya kötü yetiştirilebileceğini vurgulamıştır.

Batı'da modern çocukluk kavramının temelini oluşturan bu fikirler matbaanın icadının ardından çocuklar için kitaplar basılması gerekliliğini de ortaya çıkarmıştır. Neil Postman'a göre "Okuma, gözlemlenmemiş ve soyut bilgi dünyasına girmeyi olanaklı kıldığından dolayı, okuyabilenler ve okuyamayanlar arasında bir ayrım yaratmaktadır. Okuma çocukluğun kamçısıdır, çünkü okuma bir anlamda yetişkinliği yaratmaktadır." (Postman, 95, 25; akt. Karaca, 2013, 17). Postman'a göre okuma, çocuğun yetişkin sınıfına ulaşması için bir basamaktır. Ancak okuyabilen bir çocuk, yetişkin

olabilmektedir. Çocukların okuyacakları kitaplar ise yetişkinlerinden farklı olmalıdır. Ancak basılan ilk eserler yetişkinlere yöneliktir. Bu dönemde çocukluk kavramı sorgulanmakla birlikte henüz çocuk edebiyatı kavramı ortaya çıkmamıştır. Batı’da da ülkemizde de çocuk edebiyatı paradigması 20. yüzyıla kadar belli bir tanıma oturtulmamıştır.

Temelleri 16. yüzyılda atılmaya başlayan çocuk edebiyatı kavramı, çocukların yetişkin kitaplarını okumasıyla birlikte bu alanda duyulan boşluktan doğmuştur. Çocuklar dini, didaktik ve yetişkinler için yazılmış kitapları okuyorlardı. “Avrupa ülkelerindeki kiliseler, çocukların dinsel yayınlar dışındaki kitapları okumalarına karşı çıkıyordu” (Kıbrıs, 2010, 11). Çocukluk kavramının gelişmesi ve çocuğa özgü gelişim ihtiyaçlarının fark edilmesi ile birlikte çocuklara yönelik eserler kaleme alınmaya başlanmıştır. 20. yüzyıla kadar yavaş bir gelişim seyri izleyen çocuk edebiyatı, bu yüzyıldan sonra artan bir hızla gelişme göstermiştir. Ancak hala çocuklara özgü bir edebiyattan söz edilemeyeceğini savunan görüşler mevcuttur:

“Kimi yazar ve edebiyatçılar ‘çocuk edebiyatı’nın varlığını ayrı bir alan olarak kabul ederken; kimileri de böyle bir ayrımın yersizliği ve yanlışlığı üzerinde birleşmektedir. Çocuklara has bir edebiyatın olamayacağını savunanlar, çok eskiden beri çocuklar için ayrı bir edebiyatın olmadığını, sözlü dönemlerde büyükler için anlatılanların aslında çocuklara da anlatıldığını belirtirler. Bu görüşe katılanlar edebiyatın yazılı dönemlerinden söz ederken de büyükler için yazılmış bazı eserlerin çocuklar tarafından da çok beğenildiğini ve ‘çocuk klasikleri’ içerisinde yer aldığını savunurlar” (Argunşah, 1991, 290).

Çocuk edebiyatı kavramı sabit bir tanıma oturtulamamıştır. Malzemesi dil olan bir sanat dalı olan edebiyatın öznelliği düşünüldüğünde dar kalıplı tanımlar kurmak oldukça zordur. Çocuk ve edebiyat kavramları ayrı ayrı düşünüldüğünde bağlantısız görünmektedir ancak çocuklar için oluşturulan özel bir edebiyat alanı olan çocuk edebiyatı için birçok tanım yapılmıştır:

“Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2010, 16).

Çocuk edebiyatı, çocuğun gelişim dönemleriyle yakından ilgilidir. Bu yönüyle yetişkin edebiyatından ayrılır. Yetişkinler için ortaya konan eserlerde, okuyucunun yaşı, dilsel-bilişsel gelişimi dikkate alınmaz. Oysa çocuklar için kaleme alınan her eserin hitap edeceği hedef kitlenin yaşı, gelişim evreleri, beklentileri dikkate alınmak zorundadır. Okul öncesi dönemde olan bir çocuk ile ortaokul çağlarında olan bir çocuğun algıları da beklentileri de gelişim evreleri de birbirinden tamamen ayrılır. Bu aşamada şu sorularla karşılaşmaktadır, çocuk edebiyatında kesin yaş çizgileri var mıdır? Yazar yazmaya başlamadan önce hitap edeceği yaş gurubunu önceden belirlemeli midir? Çocuk kitaplarında dil ve anlatım nasıl olmalıdır? Konular nasıl seçilmelidir? Çocuk kitapları didaktik mi olmalıdır? Bu sorular genişletilebilir ancak hepsinin ortak bir cevabı vardır: çocuğa görelilik ilkesine uygun olmak.

Çocuğa görelilik; ortaya konan eserin dil, anlatım, konu ve ileti bakımından çocuğun ihtiyaçları ve gelişim evreleriyle örtüşmesidir. Çocuğun bilişsel, kişisel ve sosyal gelişimini destekleyen, edebî ihtiyaçlarını karşılayan kitaplar çocuğa görelilik ilkesine uygundur. Güler yüz çocuğa görelilik ilkesine sahip bir kitabın niteliklerini sıralarken çocuğun hislerine, çocuk gerçekliğine, çocuksu duyarlılıklara uygun olması gerektiğini belirtmektedir (Güler yüz, 2003, 261). Hangi kitapların çocuğa göre olduğunun belirlenmesinde ana nokta çocuğun gelişim dönemleri ve kitapların edebi yönüdür:

“Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri ve doğru davranış kalıplarını kazandırmaya yöneliktir” (Arseven, 2005, 51).

İleti ve konu bakımından çocuğun dünyasına hitap eden, anlayabileceği bir dille kaleme alınan eserler sanat değeri taşıyan resimlerle desteklendiğinde çocuğa görelilik ilkesine uymaktadır. Selen'e göre çocuğun hayatta kazandığı tecrübeleri ihmal etmemek, çocuğun ilgi alanının dikkate alınması, çocuğun kavrama kudretinin ve zihni kabiliyetlerinin dikkate alınması hususları gözetildiğinde çocuğa göre ilkesi sağlanmış olur (Selen, 1979, 11; akt. Demirel; Çeçen; Seven; Tozlu; Uludağ 2010, 53). Çocukların tecrübelerini önemsemek ve algılama kapasitelerini dikkate almak çocuğa göre kitaplar oluşturmak için önemli bir basamaktır. Çocukların önemsendiğini fark etmesi kişisel gelişim bakımından da oldukça gereklidir. Kitaplarda yer alan konuların çocuğun yaşam kesitlerinden seçilmesi çocuğu sosyal yaşama hazırlayacaktır.

Kitapta yaşanan olayları çevresinde gören çocuk, daha önce dikkatini çekmeyen ayrıntılara yönelebilecek bu sayede sosyal yaşamı tanıma fırsatı yakalamış olacaktır. Aynı zamanda kitaplardaki karakterlerin olaylar karşısında sergiledikleri tavırlar çocuklar için bir örnek model teşkil edecektir. Ortaya konan eserlerde çocukların tecrübelerine değer de verilmelidir. Şahbaz (2008, 192)'a göre “çocukluk döneminin insan yaşamında kısa bir yer tuttuğu bu nedenle de çocukluk tecrübelerinin önemsiz olduğu düşünülmüştür. Oysa bugün çeşitli etki ve biçimlendirmelere en yatkın olan bu devrenin, kısılğından ötürü, kötü eserlerle kaybedilmemesi gereken bir dönem olduğu bilinmektedir”. Çocukluk döneminin bilişsel, kişisel, sosyal gelişim evreleri için kritik bir dönem olduğu düşünüldüğünde bu dönemde edinilen tecrübelerin ne kadar önemli olduğu görülecektir. Bu dönemi zengin uyarıcılarla desteklemek yaşamın ilerleyen yılları için bir yatırımdır. Düşünen, sorgulayan, iletişim kuran sağlıklı bireyler yetiştirmek için çocukluk dönemi iyi değerlendirilmelidir. Çocukları çeşitli yaşam durumlarına hazırlayan nitelikli kitaplar okumasını sağlamak, edebiyatı sevdirmek bu amaç için önemli bir adımdır.

1.2. Çocuk Edebiyatının Amaçları

21. yüzyılda kesin çizgilerle çizilmiş öğretim yerine çocukların yaratıcı ve özgün düşünmesini sağlayacak, çocuklara bilgiyi öğrenmeyi değil bilgiyi keşfetmeyi öğretecek bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eğitim sistemine ulaşmak için çocukları okuma kültürü edinmiş bireyler olarak yetiştirmek gerekmektedir. Çocuklarda okuma sevgisi ve okuma kültürü oluşturmak için atılacak ilk adım çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanmaktır. Çocukları iletisi sağlam bir kurguya oturtulmuş, orijinal karakterlerle zenginleştirilmiş çocuk kitaplarıyla yetiştirmek okuma kültürü oluşturmanın önemli bir noktasıdır.

Çocuk kitapları, çocuğun hayatı anlamlandırmasını kolaylaştıran araçlardan biridir. Kitapların yazılış amaçlarından biri de çocukları hayata hazırlamaktır. Bu hazırlık aşaması yazarın düşünceleri ve çocukların ihtiyaçlarına göre çeşitlilik gösterir. Ancak uzun bir müddet çocuk edebiyatında, çocukların ihtiyaçları değil yazarların ideolojileri ve beklentileri ön planda tutulmaktaydı. Çocuğu bir birey olarak gören modern anlayışa kadar da bu bakış açısı değişmemiştir. Çocukları koruyup kollamak adına çocuğun zihnini yazarın dünya görüşüyle doldurması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çocukları iyiye, doğru yola yöneltmenin gerekliliğini savunan yazarlar, hangi yolun iyi ve doğru

olduğuna bir açıklık getiremeyeceklerdir. Çünkü iyiliğin ve doğruluğun genel geçer bir tanımı yoktur. Yazarın sahip olduğu fikir yapısına göre iyilik, kotuluk, doğru yol, doğru insan kavramları değişecektir. Bu doğrultudan hareketle yazar, tarafsız bir bakış açısıyla çocuğa yönelmelidir. Yazar eserinde çocukların ihtiyaçlarını ve kültürel değerleri ön planda tutarak edebî bir dil kullandığında ocuk edebiyatı alanına daha büyük bir hizmet vermiş olacaktır.

Çocuklar okuyarak farklı dünyaları, fikirleri, insanları tanımaktadır. Kitaplar ocuklara geniş bir pencere açmaktadır. Bu pencereyi sabit bir fikre bağlamak, çocukları aynı yöne bakmaya zorlamak edebiyatın etik değerlerine aykırıdır. Edebiyat her şeyden önce bir sanat alanıdır. Sanat ise insan duygularının dışavurumudur. Sanat, ideolojilerden ve sabit fikirlerden uzak tutulmalıdır. Dolayısıyla ocuk edebiyatı ürünlerinin de ideolojilerden arındırılmış olması gerekmektedir. Kitaplar bir fikri tanıtmalı ve ogretmeli ancak empoze etmemelidir. ocuk kitaplarının eğitici işlevinin üzerinde titizlikle durulmalıdır. Dünyayı, yaşamı anlamlandırmaya çalışan çocuğun bilgi evrenini zenginleştirecek kaynaklar ocuk edebiyatı alanında olmak zorundadır.

ocuk kitaplarının eğiticilik ve ogreticilik boyutunun dışında çocuğun hayatı anlamlandırmasını kolaylaştıracak etkileri de vardır. “ocuğun önce ailede, sonra okulda ve sosyal evre içinde başkalarıyla iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, üzerine düşen görevleri yapmasında ve haklarını kullanmasında ocuk kitaplarının önemli bir yeri vardır” (Demirel, 2010, 28). ocuk okuduğu kitapta geçen olayları, kahramanların davranışlarını gizil ogrenmelerle iselleştirecektir. Bu davranışları ogrenmenin bir kısmı farkında olmadan gerçekleşen gizil ogrenmelerle gerçekleştiği gibi bir kısmı kahramanla özdeşleşmeye dayanan taklitlerle de gerçekleşmektedir. Çocuğun hayata hazırlanmasında kitapların önemli vazifeleri bulunmaktadır. özkan’a göre ocuk kitaplarının bir dizi işlevi vardır:

“Yaşamın değişik yönlerini ogrenmesinde, çeşitli insan tiplerini tanınmasında, başka ülke ve toplumlar üzerinde bilgi edinmesine olanak sağlar, çocuğun kendini daha iyi tanınmasını ve kişiliğini geliştirmesine kılavuzluk eder. ‘İyilik, doğruluk, alışkanlık vb’ soyut kavramları canlı önemler aracılığıyla ogrenmesine yardım eder ve özellikle çocuğun anadilini geliştirmesine büyük olude yardımcı olur” (özkan, 2001, 14-15).

Çocuğun yaşadığı topluma ve dünyaya dair fikir edinmesi, bilgi edinirken zihinsel ve duygusal yönden gelişmesi süreci kitaplarla desteklenmektedir. Bunların yanı sıra ocuk birtakım duyuşsal davranışları kitapların desteğiyle kazanmaktadır. Duyuşsal

davranışlar, duyguların eğitimiyle ilgilidir. Duyuşsal alan, karakter özelliklerini geliştirme, ahlaki değerleri içselleştirme, toplumsal değer yargularını benimseme, insanlar arası iletişim kurabilme, empati yapabilme, demokratik tutuma sahip olabilme gibi geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu duyguların eğitimiyle ilgili kavramlar ise kitaplarla çocuklara daha etkili aktarılabilir. Çocuk iyilik, kötülük, barış gibi soyut kavramları kitaplarda okuyacağı olaylarla daha kalıcı öğrenecektir.

Çocuğun öğrenme alanlarını zenginleştiren kitaplar aynı zamanda bir *boş zaman etkinliği* olarak da değerlendirilmektedir. Çocukların boş zamanlarını değerlendirmek için seçilecek kitaplar hem sosyal hayatta edinebileceği zararlı alışkanlıklar için önlem niteliği taşıırken hem de çocuğa zamanını etkili kullanma sanatını öğretmektedir. Çocuk edebiyatının, çocuğu mutlu etme, eğlendirme işlevi de vardır. Çocuk, edebî eserlerle vaktini daha zengin geçirecektir. Jacop (1955), edebiyatın hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şey olduğuna değinmektedir (akt. Demirel, 2010, 46). Zamanın verimli ve eğlenerek geçirilmesi çocuğun ruhsal ve sosyal gelişimini destekleyici nitelikler taşımaktadır. Aynı zaman da çocuğun edebî bir görüş kazanmasına da olanak sağlamaktadır.

Bazı aileler ve öğretmenler çocuğu kitap okumaya teşvik etmek için önce klasik eserleri okuması gerektiğine inanmaktadırlar. Fakat her çocuğun ilgileri, beğenileri, düşünceleri farklıdır. Çocukların ilgileri ve yaş aralıkları dikkate alınmadan onlara sunulan her kitabı okumalarını beklemek çocuğa görelilik ilkesine ters düşmektedir. Yetişkinlere göre klasikler arasında yer alan, çocuğun okuması gerektiğine inanılan bir kitap, çocuğun ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşıladığı sürece iyi bir çocuk kitabıdır. “Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır; yetişkinlerin gözünde klasik de olsa eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriği onların canını sıkıyorsa böyle bir eser, kötü bir eser, kötü bir çocuk kitabıdır” (Lenand Jacop, akt. Oğuzkan, 2001, 8). İyi bir çocuk kitabının yalnızca içeriği önemli değildir. Kitabın dili, anlatım zenginliği, konusunun çocuğa hitap etmesi ve iletisi iyi bir kitap olarak nitelendirilmesi için başat ölçütlerdir. “Kitap aynı zamanda onun düş dünyasını aşmayacak bir düzey, dil ve kurguya sahip olabilmelidir ki onu sıkmasın ve henüz deneyimsiz bir okur olan çocuğun daha başta okumaya karşı tepki geliştirmesine neden olmasın” (Dilidüzgün, 2000, 258). Çocuğa dayatılarak zorla okutulan, çocuğun kendinden bir parça bulamadığı kitaplar çocuğun kitap okumaya karşı olumsuz duygular geliştirmesine neden olabilir.

Çocuğun kitapla erken yaşta tanışması, kitapları sevmesi ilerleyen yıllarda okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir etkidir. Okumayı seven bir çocuk, hayatının her evresinde kitaplara tutunabilecektir. Çocuğa okuma alışkanlığını ve okuma sevgisini kazandırmak, eleştirel okuma becerisine sahip bireyler yetiştirmek için oldukça önemlidir.

1.3. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

İyi bir çocuk kitabının taşınması gereken birtakım ölçütler vardır. Kitabın konusu, anlatımı, dili, karakterleri, biçimsel özellikleri bunlardan birkaçıdır. Çocuk edebiyatının temel öğeleri; karakter, konu, ileti, dil, anlatım ve resim, baskı kalitesi, dış kapak tasarımı, yazı boyutu gibi nitelikler iyi bir çocuk kitabı oluşturmak için dikkat edilecek unsurlardandır. Kitaplar dış ve içyapı özellikleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

IV. Bölümde detaylı olarak ele alınacak olan bu başlığın genel tanımları şöyledir:

Karakter: Karakter, edebiyat eserlerinde olayların merkezinde yer alan, iletiyi okura taşıyan başkahramandır.

Konu: Konu, yazarın mesajını okuyucuya iletmek için seçtiği bir araçtır. Yazar, mesajını, eseri ortaya koyma amacını, okuyucunun ilgisini cezbedecek bir konuya yerleştirerek aktarır.

İleti: Her kitabın bir yazılış amacı vardır. Edebî metinler de eğitici görevlerini iletilerle okura aktarır. “Roman ve hikâyeler eğitimsel görevlerini okura verdikleri iletilerle yerine getirirler. Bu iletiler ekonomi, toplumbilim ve felsefi anlamda olabilir. Yazar vermek istediği düşünceyi değişik olayları ele alarak, kahramanları konuşdurarak ya da yaşatarak verir” (Gülyüz, 2003, 275).

Dil ve anlatım: Kitabın çocuğa göreliğini ortaya koyan cümle yapısı, kelime seçimi, deyim ve atasözlerinin seçimi, cümlelerin anlaşılabilirliği gibi bir dizi özelliği ifade eder.

Resim: Çocuk kitaplarında içeriği zenginleştiren, anlaşılmasını kolaylaştıran, sanatsal bir öğedir. Bir çocuk kitabının içerik özellikleri kadar dış yapı özellikleri de önemlidir.

1.4. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

1.4.1. Batı'da Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Çocuk edebiyatının ortaya çıkışı kesin bir tarihe dayanmaz. Çocukluk ve çocuk kavramlarının araştırılması çocuk edebiyatı için zemin hazırlamıştır. Çocukluk kavramının sorgulanması ve bu alanda yapılan araştırmaların artması çocuğu bir birey olarak görme fikrini ortaya çıkarmıştır. Çocuğu bir birey olarak gören modern anlayışa ulaşana değin çocuk, *minyatür* bir yetişkin olarak algılanıyordu.

Orta Çağ dönemine bakıldığında Batılı ülkelerde çocukluğa dair kaynaklar bulunmamaktadır. Orta Çağ Avrupa'sında temel öğreti kiliseye bağlıdır. Kilisenin öngördüğü bilgiler sorgusuz kabul edilir ve kilisenin belirlediği kurallar dışına çıkılmazdı. Hristiyanlığın çocuğa bakış açısı ise doğuştan çocukların günahkâr olduğu yönündedir. Bu sebeple çocuklar doğduktan sonra vaftiz edilmekte ve günahlarından arındırılmaktadırlar. Ayrıca Orta Çağ döneminde bebek ve çocuk ölümlerinin fazlalığı ailelerin çocuklarını benimseyememelerine neden olmuştur. Çocuğunu benimseymeden kaybeden aileler çocuklara karşı duyarsızlaşmışlardır. "14. yüzyılın sonlarına kadar çocukların vasiyetnamelere dâhil edilmemeleri ve birçok yerde ölen çocukların cinsiyetinin dahi kayda düşürülmemesi" (Postman, 33, 95) bu duyarsızlaşmanın bir sonucudur. Hayatta kalan çocuklar ise sosyal ve ekonomik koşullara ayak uydurmak için çalışma hayatına girmektedirler. Batı'ya uzun süre hâkim olan bu düşünceler ve yaşanmışlıklar çocukluk kavramının ortaya çıkışını geciktirmiştir.

16. yüzyıl birçok açıdan Batı'nın altın çağı olmuştur. Coğrafi keşiflerle gelen zenginlik, matbaanın icadıyla artan eğitim düzeyi, Rönesans ve Reform Hareketleriyle otoritesi sarsılan kilisenin sönen fikirleri Batı'yı ileriye taşımıştır. Hümanizm fikrinin ortaya çıkması çocuğa değer verilmesine öncülük etmiştir. Bu dönemde çocukların geleceğin teminatı oldukları, bir birey olarak çocuklara değer verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. 17. ve 18. yüzyıla gelindiğinde matbaanın icadı ve ekonomik koşulların iyileşmesiyle kitap okuma oranı yükselmiştir. Matbaanın icadı ile birlikte sözlü ürünlerin yazıya geçirilmesi kitaba olan ilgiyi artırmıştır. Ne yazık ki basılı kitaplar sadece yetişkinlere hitap etmiş, çocuklara yabancı kalmıştır.

Çocuklara ait çocuk edebiyatının ilk ürünleri sözlü geleneğe dayanmaktadır. Çocuk, bebeklik döneminde ninnilerle, ardından masallarla, efsanelerle tanışır. Böylece edebiyat dünyasına ilk adımı atmış olur. Ancak yazılı materyallerin çocuğa ulaşma seyri bu kadar eski değildir. Özellikle Batı'daki teknolojik gelişmeler, çocukların kitaplarla buluşmasında önemli bir sürecin temelini oluşturur. Batıdaki ilk teknolojik gelişmelerden biri olan matbaanın icadıyla birlikte insanlara ulaşan kitap sayısının artışı okuryazar oranının da artmasını sağlamıştır. Ancak ilk baskılar dini kitaplara yönelik yapılmıştır. Matbaanın yaygınlaşmasıyla hemen hemen her eve kitap girmeye başlamıştır.

16. yüzyıldan itibaren çocukluk ve çocuk kavramı sorgulanmaya ve çocuklara uygun eser verilmeye başlanmıştır. Çocuklara uygun kitap yazma düşüncesi ilk olarak İngiltere, Fransa, Almanya, Hollanda, Amerika gibi ülkelerde ortaya çıkmıştır. Orta Çağ'ın dogmatik fikirlerinin çürümesiyle birlikte çocuğa verilen değer de artmıştır. Bu yüzyılda kilise otoriter tavrıyla sadece dini kitapların okunması gerektiğini vurgulamaktadır. Kilisenin bu baskıcı tutumu hümanizm fikrinin yaygınlaşmasıyla etkisini yitirmeye başlamıştır. 17. yüzyıla gelindiğinde kilisenin didaktik tavrı devam etmektedir ancak fikir adamları çocukların dünyalarının yetişkinlerden farklı olduğunu savunmaya başlamışlardır. Modern çocukluk kavramının temelini oluşturan bu dönemlerde çocuklar yetişkinlerden ayrılmaya başlamıştır. Bu dönemde çocuklara özgü kıyafetlere, oyuncaklara ve kitaplara ihtiyaç duyulmuştur. Artan bir hızla 19. yüzyıla kadar çocuklar üzerine araştırmalar yapılmaya, çocukların nasıl eğitilmeleri gerektiğine dair fikirler üretilmeye başlanmıştır.

18. yüzyılda eğitim görüşleriyle J.J. Rousseau dikkat çekmektedir. Çocukların katı ve anlamsız kurallara göre yetiştirilmesine karşı çıkan Rousseau, Fransa'da görgü kurallarına verilen aşırı önem ve çocukların sosyal ve bireysel hayatlarından koparılarak sadece görgü kuralları öğretilerek eğitime çalışılmasını eleştirir. Bu eleştirilerin öncüsü olan Rousseau, çocukların işlerine yarayacak bilgiler ve hayatlarını kolaylaştıracak ayrıntılarla eğitilmesi gerektiğini savunur. İngiliz yazar Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* adlı eseri J.J. Rousseau'nun görüşlerini destekler niteliktedir. Bu kitapta ıssız bir adada yaşam mücadelesi veren ve uzun bir serüvenin ardından ailesine kavuşan bir adamın yaşadıkları anlatılır. Mücadele etmeyi, hayata tutunmayı, ümitsizliğe kapılmadan her şeyin üstesinden gelinebileceği iletisini

çocuklara ulaştıran bu kitap günümüzde de güncelliğini korumaktadır. J. Swift'in sosyal ve siyasal eleştiri yaparak yazdığı *Güiver'in Seyahatleri* de yetişkinler için yazılmasına rağmen çocuk edebiyatı kapsamına girmiştir. Dönemin klasik anlayışını ve kiliseyi eleştiren bu kitaplar zamanla bir çocuk edebiyatı klasiğine dönüşmüştür. Aynı dönemlerde, 18. yüzyılın başlarında, İngiltere'de ise John Newberry, çocuğa görelilik ilkesini benimseyerek *Ana Kaz* isimli seriyi kaleme almıştır.

19. yüzyılda ise İngiltere'de Lewis Carroll *Alice Harikalar Ülkesinde*'yi, Charles Dickens *David Copperfield*'i, Thomas Hughes *Tom Brown'ın Okul Günleri*'ni yazmıştır. Bu kitaplar çocukların dünyalarına ait izler taşıyan ilk kitaplar arasındadır. İngiltere'de çocuklara yönelik kitapların artışı Fransa ile paralellik göstermektedir. Jules Verne *Aya Seyahat*, *Kaptan Grant'ın Çocukları*, *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*, *Seksen Günde Devr-i Âlem* kitaplarıyla çocukların hayal gücünü zorlayarak onları fantastik bir dünyada yolculuğa çıkartır. Bu kitaplarda öğreticiliğin yanı sıra çocukların eğlenmesi de ön planda tutulmuştur. Almanya'ya geldiğinde ise 18. yüzyılda J. B. Basedow, F. Frobel gibi düşünür ve yazarlar çocuk gerçekliğinden yola çıkarak çocuğa değer verilmesi gerektiği fikrini savunmuşlardır. J. B. Basedow, Alman aydınlanmasının gelişiminde yer alan öncülerden biridir. Frobel ise eğitimci kimliğiyle ön plana çıkmaktadır. Çocukların eğitiminde çağdaş yaklaşımları benimseyen Frobel 1837'de bir çocuk bahçesi kurmuştur. Ayrıca Alman çocuk edebiyatında Grimm Kardeşler'in derledikleri masalların da önemli bir yeri vardır.

19. yüzyıldan sonra hızlı bir gelişim seyreden dünya çocuk edebiyatı 20. yüzyılda konu bakımından zenginleşmiştir. E. de Amicis 1886'da *Çocuk Kalbi* kitabıyla çocuklara ahlak ve yaşama dair öğütlerde bulunmuştur. Didaktik yönü ağır basan bu eser, birçok ülkede klasikler arasına girmiştir. 1913'te E. Porter *Pollyanna* ile çocuklara yaşama farklı açılardan bakmayı öğretmiştir. Eğitici, öğretici kitapların yanı sıra fantastik unsurlar içeren kitaplar da artış göstermiştir. A. A. E. Lindgren'ın *Uzun Çoraplı Pipi* kitabı (1941) ve A. Exupery'nin *Küçük Prenses* kitabı (1943) fantastik unsurlar taşıyan kitaplar arasındadır. Günümüzde fantastik kitaplar büyük bir artış göstermektedir. Özellikle *Harry Potter* ve *Narnia Günlükleri* en popüler fantastik çocuk kitapları arasındadır.

1.4.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Türkiye’de çocukluk kavramının gelişimi Batı’dan farklı bir seyir izlemektedir. Bu gelişim seyrinde dinin etkisi oldukça önemlidir. Hristiyanlığın temel öğretisinde çocuğun günahkâr olarak dünyaya geldiğine inanılır. Oysa İslamiyet’te çocuk dünyaya gelirken saf ve temizdir. Tan’a göre “İslam uygarlığının çocuğun fiziksel gelişimi, psikolojisi, hastalıklarının tanı ve sağaltımı konusunda da zengin ve ayrıntılı bilgilere sahip olduğu da bilinmektedir” (Tan, 1993, 3). Çocuğun buluş çağına kadar mükellef sayılmaması, dinin bazı yaptırımlarından muaf tutulması ve ölen çocukların cennete gideceği inancı çocukların yetişkinlerden farklı bireyler olarak görüldüğünü kanıtlamaktadır.

İslamiyet öncesinde ise çocukluğa ait bilgiler sözlü edebiyat ürünlerinden elde edilmektedir. Necdet Neydim Türk destanlarında da çocuğun kendine bir yer bulmuş olduğunu ve çocuktan bir değer olarak söz edildiğini ancak çocuğun bir değer olmasına karşın yine de geleneksel değerlerin baskın olması nedeniyle belli bir yaşa kadar tanımsız olarak tutulduğunu söyler (Neydim, 2000, 19; akt. Karaca, 2013, 27). Tanımsız tutulmaktan kast edilen kahramanlıkla elde edilen isimdir. Çocuklar isimlerini kendi çabalarıyla ve kahramanlıklarıyla elde etmektedirler. Dede Korkut hikâyelerinden *Kazan Bey Oğlu Uruz’un Tutsak Olması*’nda Uruz Bey babasıyla birlikte düşmana karşı savaşarak kahramanlık gösterir ve ismini hak eder. Karaca’ya göre kahramanlık yaşının on beş, on altı yaşları olması çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaşını da göstermektedir (Karaca, 2013, 28). Çocuk kavramının tanımında da yaş sınırı ergenliğe geçiş yaşı olan on beş olarak vurgulanmaktadır.

İslamiyet öncesinde yerleşik bir çocukluk anlayışı olduğu görülmektedir. Dede Korkut hikâyelerinde kahramanların isim kazanmak için savaşmaları, erkek çocuklar kadar kız çocukların da değer görmesi bu fikri desteklemektedir. Osmanlı döneminde ise çocukluk kavramı üzerinde araştırma yapılacak oldukça geniş bir alan vardır. Onur’a göre Osmanlı kapıkulu sisteminin temeli olan devşirme sistemi, kardeş katli, şehzade eğitimi, Enderun mektebi, Osmanlı şenlikleri, Eyüp oyuncakçılığı gibi pek çok alan çocuk kavramına dair kaynak oluşturmaktadır (Onur, 2005, 61). Aynı zamanda Osmanlı’da çocuk giysileri de çocukluk kavramına yönelik bilgi veren unsurlardandır. Çocuk giysileri incelendiğinde Batı’ya paralel bir gelişim izlendiği görülmektedir. Tıpkı

Batı'daki gibi Osmanlı'da da modernleşme sürecine kadar çocukların yetişkinlerden farklı kıyafetlerine rastlanmamaktadır. Şehsuvaroğlu (1961) "Eski asırlarda çocuk kıyafetlerinin kendine mahsus fazla bir özelliği yoktu. Kız ve erkek çocuklar tıpkı büyükler gibi giyinirlerdi" diyerek bu fikri kanıtlamaktadır (akt. Onur, 2005, 139). Çocuk giysilerinde yenileşme, sosyal, siyasi, edebi çeşitli alanlarda yapılan yeniliklerle paralel bir seyir izler.

3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Osmanlı yeni bir döneme adım atmıştır. Osmanlı Devleti'ni kurtarma çabaları, Batı'nın hızlı gelişimine ayak uydurma zorunluluğu, bütünlüğün ve bağımsızlığın tehlikeye düşmesinin yarattığı endişe I. Abdülmecit'i Tanzimat Fermanı'nı ilan etmeye yönlendirmiştir. Bu dönemde siyasal, sosyal ve kültürel alanda yenileşmenin ayak sesleri duyulmaktadır. Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik ideolojisinden en çok etkilenen ülkelerden biri de çoğul etnik yapısıyla Osmanlı Devleti'dir. Devleti dağılmaktan kurtarmak için milliyetçilik ideolojisini benimseyen bir nesil yetiştirmek amaçlanmıştır. Devleti parçalanmaktan kurtarma endişesiyle "Osmanlı vatandaşı" imgesi oluşturulmaya çalışılır. Bu anlayış çocukların "müstakbel vatandaş" olarak görüleceği Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin temelini oluşturmaktadır.

Tanzimat döneminde siyasal, kültürel ve sosyal alanda yenilikler yüzeysel olarak yapılmış, temelde aksayan kurumlar tamamen ortadan kaldırılmamıştır. Bir yanda batılı anlayışla açılan, yabancı dilde eğitim veren Galatasaray Sultanisi ve benzeri okullar diğer yanda geleneksel mahalle mektepleri, eski eğitim kurumları varlığını sürdürmüştür. Sosyal ve kültürel alanda pek çok düalitenin yaşandığı dönemde, aydınlar Batı'dan öğrendikleri fikirleri topluma aşılama çabalarıyla çalışmışlardır. Tanzimat döneminin yenileşme çabaları çocuk edebiyatına da yönelmeyi sağlamıştır. Bu dönemde Batı'daki gelişmeler takip edilmiştir. Batı'daki gelişmeleri ve yenilikleri takip eden aydınlar edebiyat alanında birçok çeviriye imza atmışlardır. Şinasi, bu dönemde Türk edebiyatı adına birçok yenilik yapmıştır. Halkın anlayabileceği bir dilden yana olan Şinasi, divan edebiyatı geleneğinin yarattığı sanatlı, ağdalı anlatımdan uzaklaşarak dilde yalınlığı ve sadeliği savunmuştur. Sözlü gelenekle yetişen çocuklar için masalları, destanları, efsaneleri, yerel hikâyeleri yeterli görmeyen Şinasi, çocuklar için çeviriler hazırlamıştır. Şinasi La Fontain'den çeviriler yapmış ve bu çevirilere *Tercüme-i Manzume* eserinde yer vermiştir. Bu dönemde 1859'da Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği

Telemak da önemli bir çalışmadır. Tanzimat dönemi aydınları bu dönemde birçok eser çevirmişlerdir. Ahmet Mithat, Recaizade Mahmut Ekrem, Ziya Paşa yaptıkları çevirilerle çocuk edebiyatını alanını zenginleştirmişlerdir. Daniel Defoe'nin *Robinson Crusoe*, Jonathan Swift'in *Gülviver'in Seyahatleri* ve Jules Verne'nin *Dünyanın Merkezine Yolculuk ve Balonla Beş Hafta* eserleri bu dönemde çevrilmiştir.

1859 yılında Kayserili Doktor Rüştü *Nuhbetü'l-Etfal* isimli eserinin sonunda çocuklar için yazdığı hikâyelere yer vermiştir. Bu eser çocuk edebiyatına dair elimize ulaşan ilk örneklerden biridir. Ancak Tanzimat öncesinde de çocuklar için yazıldığı varsayılan fakat çocuklardan çok yetişkin bilincine seslenen dikkate değer iki eser Nabi'nin *Hayriyye*'si ve Sümbülzade Vehbi'nin *Lütfiye* isimli kitaplarıdır. Nabi'nin *Hayriyye* ve Sümbülzade Vehbi'nin *Lütfiye* isimli eserlerinin ortak noktası; didaktik yapısı ve çocuğa görelilik ilkesinin göz önünde tutulmamasıdır. Ayrıca Ahmet Mithat 1871 yılında *Kıssadan Hisse* eserini de çocuklar için yazmıştır. 1869 yılında çocuklar için bilmeceler ve hikâyeler yer alan *Mümeyyiz* dergisi de bu dönemde ele alınacak önemli kaynaklardan biridir.

Meşrutiyet ve ardından gelen Cumhuriyet döneminde çocuk edebiyatı yaşanan sosyal ve siyasal kargaşaya rağmen varlık mücadelesini sürdürmüştür. Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Aka Gündüz, Ali Ulvi Elöve gibi yazarlar çocukları bir birey olarak önemsemiş, çocuk dünyasına hitap ederek çocukların kişisel ve sosyal gelişimini desteklemişlerdir. II. Meşrutiyetle etkisini artıran milliyetçilik fikri çocuk kitaplarına da yansımıştır. “Tanzimat’la bağımsız bir özne olmaya başlayan çocuk II.Meşrutiyet ile birlikte potansiyel bir kamusal özneye dönüşmüştür” (Üstel, 2005, 32). Çocuklar toplumun ve geleceğin kurtarıcısı olarak görülmeye başlanmıştır. Milliyetçilik fikri didaktik bir üslupla çocuklara aktarılmıştır. Karaca’ya göre “Millileşme sürecinde çocukların ailenin devamında mevcut devlet ideolojisinin özneleri olarak ön plana çıkması Türk romanında da yansımaları bulmuştur” (Karaca, 2013, 42). Ömer Seyfettin’in *Bir Çocuk Aleko* ve *Primo Türk Çocuğu* hikâyeleri milliyetçilik ideolojisinin işlendiği kitaplar arasındadır. Ömer Seyfettin hikâyelerindeki milliyetçi iletilerle çocuklara vatana bağlılığı ve devlete saygılı olmayı vurgulamaktadır. Ömer Seyfettin bu hikâyelerinde kahramanlarını çocuklardan seçerek çocukların özdeşim kurmasını kolaylaştırmıştır. “Seyfettin’e göre Türk çocuğu öncelikle konuştuğu dili sevmeli ve İstanbul Türkçesini herkese öğretmeye çalışmalıdır” (Öztan, 2011, 53).

Milli kimliğin oluşturulmasında çocuklara milliyetçilik söylemiyle yönelen yazardan biri de Halide Edip Adıvar'dır. O, kadınların ve çocukların önemini vurgulayarak kahramanlarını kadınlar ve çocuklar arasından seçer. Ayrıca Halide Edip Adıvar'ın çocuklara yönelmesinde annesiz büyümüş olmasının etkisi de vardır. "Halide Edip'in şuuraltında çocukluğundan itibaren annesinin yokluğu, yersizlik ve devam eden süreçte ise yurtsuzlukla özdeşleşmiştir. Bu sebeple çocukluk tecrübeleri, onun edebi eserlerinde çocuklara yoğunlaşmasında önemli bir aşamadır" (Karaca, 2013, 141). *Zeyno'nun Oğlu*'nda Haso Çocuk etrafında milli birliğin oluşturulmasında çocukların önemini vurgulamaktadır. Annesi Kürt, babası Türk olan Haso Çocuk milli birliğin oluşturulmasında birleştirici bir unsur olarak işlenir.

Milli edebiyat döneminde çocuklara sadece hikâyelerle, romanlarla seslenilmemiş çocuk şiirlerine de ağırlık verilmiştir. Ali Ulvi Elöve'nin *Çocuklarımıza Neşideler*, İbrahim Alaadin Gövsa'nın *Çocuk Şiirleri*, Tevfik Fikret'in *Şermin*'i, Ali Ekrem Bolayır'ın *Çocuk Şiirleri* ve *Şiir Demeti* bu dönemde verilen eserler arasındadır.

1 Kasım 1922'de Latin harflerinin kabul edilmesi ve çağdaş yaşam için atılan adımları benimsetme düşüncesi yazarları harekete geçirmiştir. Hem yetişkinlere hem çocuklara cumhuriyet, milliyet, ulus olma bilinci, yenilikleri benimseme ve uygulama hassasiyeti kitaplar, dergiler ve gazetelerle benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Halide Nusret Zorlutuna hem yetişkinlere hem de çocuklara seslenmişlerdir.

Tanzimat döneminde *Mümeyyiz* isimli çocuk dergisiyle başlayan çocuk dergiciliği faaliyetleri, Cumhuriyet döneminde *Yeni Yol*, *Musavver Çocuk Postası*, *Çıtı Pıtı*, *Haftalık Resimli Gazetemiz*, *Resimli Dünya*, *Sevimli Mecmua*, *Mektepliler Âlemi*, *Türk Çocuğu*, *Çocuk Yıldızı* gibi dergilerle devam etmiştir.

Çocuk edebiyatında işlenen konular, dönemin sosyo-ekonomik ve siyasal gelişmelerinden etkilenmiştir. Çocuk kitaplarının öncelikli hedefinin didaktiklik olduğu düşünüldüğünde çocuk kitaplarında dönemin baskın fikirlerini görmek kaçınılmazdır. Cumhuriyet döneminin koşulları göz önüne alındığında yeniliklere sahip çıkma, vatan, millet sevgisini hissetme, devlete bağlı olma gibi duygu ve davranışları vatandaşlara benimsetmede edebiyata önemli vazifeler düşmüştür.

Cumhuriyet'in ilk dönemleri yaşanan sosyal, siyasal, kültürel değişimler gereği çocuklar için seçilen konular vatan, millet, devlet gibi dar bir çerçevede yer alırken 1940'lı yıllara gelindiğinde konular zenginleşmiştir. Sözlü edebiyatımızın ürünleri olan masallar, her dönemde çocukları etkilemeyi başarmıştır. Masalları derleme ve yazma çalışmaları Orhan Şaik Gökyay, Eflatun Cem Güney ve Cahit Uçuk tarafından yapılmıştır. Eflatun Cem Güney *Açıl Sofram Açıl, Bir Varmuş Bir Yokmuş, En Güzel Türk Masalları* kitaplarını yazarken, Orhan Şaik Gökyay da Dede Korkut hikâyelerini çocuklar için *Bugünkü Dille Dede Korkut Masalları* ismiyle yeniden yazmıştır. Masal alanında yapılan bu çalışmalar 1940'lı yılların başlarında başlayıp günümüze kadar devam etmiştir. Ancak Cumhuriyet politikalarının yerleşmesi ve eğitim alanında yapılan reformların etkisini ve kalıcılığını arttırmak için ders kitaplarında didaktik yönü ağır basan hikâyelere yer verilmiştir. Bu dönemde öğretmen-eğitici ozanların çokluğu, ilköğretim programlarında yer alan üniteler ve belirli gün ve haftalar ile ilgili didaktik-öğretici- şiirler yazmayı gündeme getirmiştir. Bu yönde ürün veren ozanların başında İsmail Hakkı Sunat (1900-1961), İsmail Hakkı Talas (1909-1978) ve Hasan Ali Yücel (1897-1961) gelmektedir” (Kıbrıs, 2010, 17). Ders kitaplarındaki didaktiklik etkisini günümüze kadar sürdürmüştür. Devlet ideolojisini benimsetmek ve devlete bağlı vatandaşlar yetiştirmek için bu öğretici üslup hala devam etmektedir. Edebiyat alanında ise öğreticilik ikinci planda kalmıştır. 1960'lı yıllarda Talip Apaydın *Toprağa Basınca, Dağdaki Kaynak, Elif Kızın Günleri, Gülten Dayıoğlu Fadış, Dört Kardeşiler, Suna'nın Serçeleri ve Yurdumu Özledim* kitaplarıyla çocuk edebiyatına katkıda bulunmuşlardır

1970'li yıllara gelindiğinde çocuklara yönelik eserlerin arttığı görülmektedir. Bu dönemde pek çok yazar ve şair çocuğa yönelik ilkesine uygun yazma amacını seçmişlerdir. Aziz Nesin, Yaşar Kemal gibi toplumcu gerçekçi yazarlar yetişkin bakış açısından sıyrılıp çocuklar için de yazmışlardır.

Günümüz edebiyatına doğru ilerlediğimizde Ülkü Tamer, Nezihe Meriç, Mavisel Yener, Turan Yüksel, Ayla Çınaroğlu, Filiz Tosyalı, Fatih Erdoğan gibi yazarları görmekteyiz. Bu yazarlar çocuğa yönelik ilkesini temel alarak çocukların gelişim dönemlerine ve gereksinimlerine uygun eserler üretmişlerdir. Ayrıca günümüzün popüler yazarları da çocuklar için yazmaya başlamışlardır. Elif Şafak *Sakız, Sardunya, Zülfü Livaneli Son*

Ada'nın Çocukları kitaplarıyla çocuk edebiyatı alanına katkı sağlamaya çalışmaktadırlar.

1.5.1. Ana Dili Olarak Türkçe Eğitimi

Ana dili, bireyin doğduğu andan itibaren ailesinden ve yakın çevresinden öğrendiği, mensup olduğu millete ait değerleri taşıyan ilk dilidir. Korkmaz, ana dilini insanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dil olarak tanımlanmaktadır (1992, 8). Toplum ile birey arasındaki bağı kuvvetlendiren ana diline verilen önem gittikçe artmaktadır. “Son yıllarda gelişmiş ülkelerde dil ve dil öğretimi ile ilgili olarak baş döndürücü bir yarış hızla ilerlemekte ve yaygınlaşmaktadır” (Yalçın, 2002, 18). Küreselleşen dünya, kültürel özelliklerin yok olmaya yüz tutması, ortak bir toplum yaratmaya çalışan dünya liderlerinin sert politikaları ana dile verilen değerlerin artmasında önemli birer etkidir. Unutulmamalıdır ki dili kaybetmek millete millet olma özelliği veren değeri yitirmektir. Ana dili yalnızca bir iletişim aracı değil, mensup olunan milletin de bir nişanıdır.

Milli kimliğin temelini oluşturan ana dilini birey, okul hayatı öncesinde aile ve yakın çevresinden ihtiyaçlarını karşılamak için kendiliğinden öğrenirken okul hayatıyla birlikte ana dilinin sistematığını, kurallarını öğrenmeye başlar. Ülkemizde çocuklar ana dili eğitimini okullarda Türkçe dersleriyle almaktadırlar. İlköğretim Türkçe Dersi programları ana dilinin özelliklerini kavratmayı ve uygulatmayı hedeflemektedir. Türkçe dersleri ana dilinin güzelliklerini çocuğa yansıtmak, ana dilini çocuğa sevdirmek gibi önemli bir işleve sahiptir. Ancak ana dili öğrenmek okul yaşamıyla sınırlandırılmaz. Öğretim programları okul hayatıyla sınırlandırılır ancak hayat okul dışında da devam etmektedir. Türkçe dersleri günlük yaşamla bağdaştırıldığı ölçüde başarılı olacaktır. Özdemir (1983, 27)'in de değindiği gibi “Anadili dersi bir bilgi dersi değil, bir beceri ve alışkanlık dersidir. Alışkanlığın oluşması, becerilerin kazanılması ise yapmayı ve uygulatmayı gerektirir”. Uygulanan bilgi ise daha kalıcıdır. Öğrenme üzerine yapılan araştırmalar en kalıcı öğrenmenin yaparak yaşayarak öğrenme modeli olduğunu kanıtlamaktadır. Uygulanmaya başlayan çağdaş programlar temelde yaşayarak öğrenme felsefesine dayanmaktadır.

2005 yılında uygulanmaya başlayan yapılandırmacılığa dayanan yeni Türkçe Öğretim Programı Türkçeyi dil bilgisiyle sınırlandırmayarak hayatın her alanında kendini ifade edebilen, düşünen, sorgulayan, yaratıcı düşünme gücüne sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, işbirlikçi öğrenme, probleme dayalı öğrenme ve çoklu zekâ gibi çağdaş yaklaşımları benimseyen yeni program; bilgiyi ezberletmek yerine bilgiyi keşfettirmeyi hedeflemektedir. Yapılandırmacı anlayış, ezbere değil pratik bilgiye dayanmaktadır:

“Yapılandırmacılık, öğrencilerin belli bir konuda bir anlayış yaratmaları için kendi deneyimlerini kullandıkları, bilginin doğası ve yapılandırılması sürecinin nasıl olduğu ve nelerden etkilendiği gibi sorulara yanıt bulmaya çalışsan, öğrenmeyi bir anlam yapılandırma süreci olarak ele alıp, bilginin öğrenci tarafından yapılandırıldığını savunan öğrenci merkezli bir öğrenme yaklaşımıdır” (Uşun, 2007, 360).

Yapılandırmacı anlayışta çocuk pasif değil öğrenme sürecinin öznesidir. Öğrenme ortamları çocukların ihtiyaçlarına göre kurgulanmaktadır ve iş birlikçi ortamlarda gerçekleşmektedir. İş birlikçi öğrenme ortamında çocuk öğrenirken aynı zamanda sosyalleşmektedir. Çocuk diğer çocuklarla etkileşime girerek hem öğrenmekte hem deneyim kazanmaktadır.

İş birlikçi öğrenme modeli geleneksel yaklaşımdaki grupla öğrenme modelinin çağdaş uygulamasıdır. İş birlikçi grup değişik özelliklere sahip, farklı cinsiyetteki çocukların ortak bir amaç için çalışmalarını üzerine kurulum. Grupta yer alan her çocuk bir diğerinin öğrenmesi için çaba sarf eder. Çocuk deneyimlerinden yararlanarak arkadaşlarının öğrenme sürecini destekler. “Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda, öğrenme sürecinde öğrencinin birikim ve deneyimlerinden hareketle çözümler üretmesi, öğrenme-öğretme etkinliklerinde öğrencinin gelişim düzeyinin dikkate alınması, dolayısıyla değerlendirmede öğretim sürecindeki gelişimin de önemli olduğu yaklaşım olarak benimsenmiştir” (MEB, 2006, 3).

Bu kazanımlara ulaşmak için ulaşılabilecek beklenen temel beceriler şunlardır:

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme

- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik (MEB, 2006, 6).

Bu hedeflere ulaşmak ise ancak okumak ile mümkündür. Okuma, dinleme, konuşma ve yazma Türkçe eğitiminin ana prensipleridir. Dinlemeyi işitmekten ayırabilen, okuduğunu yorumlayıp fikir üretebilen, ürettiği fikirleri yazılı olarak ifade edebilen, düşüncelerini, isteklerini ve ihtiyaçlarını konuşarak aktarabilen bireylere erişmek ancak kaliteli bir Türkçe eğitimiyle mümkündür.

1.5.2. Türkçe Eğitiminde Karşılaşılan Sıkıntılar

Türkçe eğitimi ve öğretimi, ilk ve ortaokullarda Türkçe dersi kapsamında verilmektedir. Türkçe dersi bir bilgi, bir dil bilgisi dersi olmasının yanı sıra yaşamla iç içe olan en önemli derslerden biridir. Türkçeyi hayatımızı sağlıklı bir biçimde devam ettirmek, iletişim kurmak, ihtiyaçlarımızı karşılamak için evde, sokakta, iş yerinde, okulda kullanırız. Her birey ailesinde ana dilini öğrenir. Ancak bu öğrenme süreci bilinçli değildir. Birey, ihtiyaçlarını karşılamak, iletişim kurmak, kendini ifade etmek için ana dilini kullanır.

Türkçe dersleri ana dilinin kurallarını ve niçin kuralların bilinmesi gerektiğini öğretir. Türkçe derslerinde birey, ana dilini yakından tanıırken okuma, dinleme, konuşma, yazma becerilerini de zenginleştirir. Okullarda Türkçe Öğretim Programıyla ana dilini doğru ve etkili kullanan, düşünen, düşündüklerini ifade eden, sorgulayan, araştıran, millî değerlere sahip çıkan bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için bir dizi kazanım belirlenmiştir.

Türkçe eğitiminde yaşanan sıkıntılar sadece bir alana bağlı değildir. Uygulanan öğretim programları, programı uygulayan öğretmenler, başvuru kaynaklar, programın uygulandığı ortam, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve benzeri etmenler bir arada değerlendirilmelidir.

Bu alanda yapılan araştırmaların dayandığı ana sorunlar temelde aynı etmenlere bağlanmaktadır. Programda yer alan kazanımların yoğunluğu, kazanımların gerçekleştirilmesi için verilen sürenin yetersizliği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu fark bazı kazanımların gerçekleşmemesine neden olmaktadır. Programdan kaynaklanan sorunlar yanında, programın uygulayıcısı öğretmenlerden de kaynaklanan sorunlar

vardır. Süreyi etkili kullanamama, çağdaş yaklaşımlara ve yapılandırmacı anlayışa uzak olma, geleneksel yaklaşımlarla Türkçeyi öğretmeye çalışma, kazanımları yeterince anlayamama gibi faktörler sıralanabilir.

Öğretim süreci üç ana temele dayanmaktadır. Program ve öğretmen kadar öğrenciden de kaynaklanan sorunlar olabilir. Gerekli hazır bulunuşluk seviyesinde olmama, dikkat dağınıklığı yaşama, sorumluluklarını yeterince yerine getirmeme, kazanımların bireysel farklılıkları göz ardı etmesi gibi etmenler sayılabilir. Bu etmenlerin birlikte değerlendirilmesi, Türkçenin ana dili olarak öğretiminde yaşanan sorunların daha iyi anlaşılmasını ve sorunların aşılmasını sağlayacaktır. Bu alanda yapılması gerekenler kısaca şöyle özetlenebilir:

- Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların yoğunluğu, hedeflere ulaşmada önemli bir engelleyicidir.
- Kazanımların gerçekleşmesi için zaman sorununun aşılması gerekmektedir.
- Kazanımları gerçekleştirmek için bir araç olarak kullanılan metinler, sadece araç olarak görülmemeli, edebî bir zevk kazandırmayı da hedeflemelidir.
- Türkçenin öğretiminde başrolde olan öğretmenlerin, Türkçe derslerinde donanımlı olmaları gerekmektedir. Yeni ve çağdaş yaklaşımlara derslerinde yer vermelidir.
- Öğrenme ortamlarından kaynaklanan sorunlar, öğrencilerden bağımsız olarak düzeltilmelidir.
- Türkçe derslerinde çocuklar, hayal kurmayı, hayallerini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilmeyi öğrenmelidirler.
- Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini kazandırmaya yönelik etkinlikler bilgi kaynaklı değil, pratiğe dayalı oluşturulmalıdır.
- Ülkemizde genel olarak sınıfların kalabalık olması özellikle konuşma becerisi alanında bireysel çalışma yapmayı engellemektedir. Çocukların konuşma becerilerini geliştirmek için programdaki kazanımlara ek olarak bireysel farkları da dikkate alacak çalışmalar yapılmalıdır.

1.5.3. Çocuk Kitaplarında Türkçe Eğitimi Sorunu

Çocuk kitaplarının Türkçe ders kitapları ve çocuk edebiyatı ürünleri olmak üzere iki boyutu vardır. İlk ve ortaokul Türkçe dersi kitaplarında yer alan metinler önceden belirlenmiş kazanımlara ulaşmaya yönelik, programa dâhil metinlerdir. Çocuk kitapları

ise çocuk edebiyatı kapsamında ele alınan edebî değeri olan masal, hikâye, roman, şiir gibi türlerden oluşmaktadır.

Çocuk, kitaplar aracılığıyla farklı dünyalar tanıma fırsatı bulur. Görmediği, bilmediği kahramanlarla bir kurgu içinde hayatı tanımaya başlar. Kitaplar çocukların bilişsel gelişimini desteklediği gibi kişisel ve sosyal gelişimini de destekler. Kişisel gelişim bir birey olarak sorumluluklarının bilincine varmayı, kendini tanımayı, duygularını fark etmeyi içermektedir. Çocuk okuduğu kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurarak onlar gibi düşünmeye, onlar gibi hareket etmeye istekli olur. Bu öykünme süreci kahramanın sosyal ilişkilerinde de etkilidir. Kitapta yer alan karakterlerin çeşitli durumlar karşısında takındığı tavır, sosyal hayatta yerine getirdiği görevler çocuk için birer örnektir.

Çocuk kitaplarının bir diğer işlevi de Türkçe eğitimi sürecini desteklemesidir. Türkçe eğitimi dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel becerileri kapsar. Çocuğun kendini doğru biçimde ifade edebilmesi, okuduklarından anlam çıkarabilmesi, düşünen, sorgulayan bir vatandaş olabilmesi için sağlam temelli bir Türkçe eğitimi alması gerekmektedir.

Okullarda Türkçe eğitimi, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ile gerçekleştirilmektedir. Ancak dil eğitimi yalnız okulla sınırlandırılmaz. Hayatın her evresinde iç içe olunan bir dili tanımaya ve tanıtmaya Türkçe dersleri yeterli değildir. Çocukları, dil sevgisi ve bilinci ile yetiştirmek için öğretim programları kadar edebiyat ürünlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Türkçe zengin kelime hazinesine ve anlatım gücüne sahip bir dildir. Çocuk kitaplarında Türkçenin zenginlikleri kullanıldığı zaman çocuk dilin güzelliklerinin farkına varacaktır. Çocuklar Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü, nitelikli kitapları okuyarak öğrenebilir. Sanatsal bir duyarlılıkla kaleme alınmış bir kitap, çocuğun ilgisini çekebilecek bir konu üzerine inşa edildiği zaman nitelikli bir çocuk kitabı olur.

Günümüzde hâlen çocuk edebiyatı var mıdır, yok mudur tartışması yapılmaktadır. Oysa çocukları bir birey olarak ele alıp onların beklentilerine ve ihtiyaçlarına kulak verildiği müddetçe bu tartışmanın da ne kadar gereksiz olduğunun farkına varılacaktır.

Çocuklar duyguları, hayalleri, davranışları ve seçimleri ile yetişkinlerden ayrılmaktadırlar. Renkli oyuncaklar, göz alıcı materyaller çocukların ilgisini kolayca çekmektedir. Kitaplar ne kadar renkli, göz alıcı ise çocuk için o kadar ilgi çekicidir. İyi bir kapak, çocuğu okumaya teşvik etmek için ilk adımı oluşturur. Okuma yazma

bilmeden hemen hemen her çocuk kitaba ilgi duymaktadır. Kapağının rengi, kalitesi, çocuğun dokunduğunda hissettiği yumuşaklık, gördüğü parlaklık kitapla çocuğun yakınlaştırılmasında oldukça önemlidir. Kapaktan sonra ikinci adım, çocuğun ihtiyaçlarına göre belirlenmiş bir içerik ve çocuğa hitap edebilecek bir üsluptur.

Günümüzde nitelikli çocuk kitaplarının sayısı oldukça azdır. Çocuk edebiyatı kapsamında ele alınan bu kitapların bir kısmı Türkçenin kurallarından yoksun, sadece iletiyi ön plana çıkaran kitaplardan oluşmaktadır. İleti, kitabın yazılış amacını oluşturan mesajdır. İleti aktarılırken Türkçenin zenginliklerinden faydalanmak metnin değerini arttıracaktır.

Çocuk kitaplar aracılığıyla dünyayı tanımaktadır. Kitaplarda okuyan, kendini özgürce ifade edebilen, düşünen, sorgulayan, düşüncelerini ifade edebilen, karşısındaki dinleyen, yazmaktan zevk alan karakterler oluşturmak Türkçe eğitimi için büyük bir avantaj sağlar. Kitaplar, okuyucuya farklı bir dünyanın kapılarını aralar, okuyucuyu içinde bulunduğu gerçeklikten sıyrarak bambaşka bir evrende serüvene çıkarır. Bu serüven hayata farklı bir renk katmanın yanında bireyin ruhsal ve zihinsel olarak rahatlamasını da sağlar. Çocuklar da okudukları kitaplar sayesinde farklı dünyaları tanır, psikolojik olarak rahatlar ve öğrenmenin zevkine varır.

Çocuklar için kaleme alınan eserler, çocuğun hem hayatı anlamlandırmasını hem toplumsal yaşama ayak uydurmasını hem de sağlıklı bir kişilik geliştirmesini kolaylaştırır. Ana diline duyulan sevginin temeli çocukluk döneminde atılır. Çocuğa dil sevgisini aşılamanın en güzel yolu ona, dilimizin özellikleri, dilimizin zenginliğini hissettirecek eserler sunmaktan geçer. Bu eserlerin niteliği Türkçe eğitiminin niteliğini de etkiler.

Çocuk kitabı yazarları ve şairleri, eserlerini kaleme alırken Türkçenin zenginliğinden faydalanmalıdır. Çocuklara, çocuklaştırılmış bir anlatımla çocuklara seslenmek eserin kalitesini düşürmekle birlikte Türkçe eğitimi de zarar vermektedir. Çocukların anlayabileceği bir dili savunarak dilin zenginliklerinden faydalanmamak doğru değildir. Çocukların anlayabileceği ve kültürel mirası yansıtan deyim, atasözü, kalıp ifadeler kullanmak hem anlatımı canlandırmaktadır hem de Türkçe eğitimi desteklemektedir. Deyimler, atasözleri, kalıplaşmış yargılar, ikilemeler, ses tekrarları anlatımı zenginleştirdiği gibi çocuğun Türkçeyi sevmesi ve anlaması için de oldukça etkilidir.

Metinde yer alan kelimelerin zenginliği hem kitabın değerini arttırır hem okuyucunun kelime dağarcığını zenginleştirir. Çocuk cümle yapılarını, söz dizimini farkında olmadan okuyarak içselleştirir.

Metinler bir ileti taşımalıdır. Çocuk bu iletiyi kendi keşfetmeli, hissetmelidir. Doğrudan öğüt biçiminde sunulan iletilerin Türkçe eğitimine katkısı olamaz. Türkçe eğitiminin ana hedeflerinden biri de düşünen ve sorgulayan bireyler yetiştirmektir.

1.6. Sevim Ak'ın Hayatı ve Eserleri

Sevim Ak, 1958 yılında Samsun'da doğmuştur.¹ Öğretmen bir ailenin çocuğu olan yazar, kimya mühendisliği ve biyokimya uzmanlığı eğitimi almıştır. Sevim Ak 1985 yılından bu yana çocuk kitapları yazmaktadır. Yazdığı hikâyelerden ilki *Cumhuriyet* gazetesinin pazar ekinde yer almıştır. İlk kitabı ise 1987'de basılan ve Akademi Kitabevi Hikâye Ödülü'nü alan *Uçurtmam Bulut şimdi* isimli hikâye kitabıdır. 21. basımı 2012 yılında yapılan bu kitapta on dört hikâye yer almaktadır. Ardından *Domates Saçlı Kız* (1998), *Dörtgöz* (1999), *Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino* (2002), *Çilekli Dondurma* (2002), *Uçurtmam Bulut şimdi* (2003), *Karşı Pencere* (2003), *Gemici Dedem* (2003), *Lodos Yolcuları* (2003), *Pembe Kuşa Ne Oldu* (2003), *Penguenler Flüt Çalamaz* (2003), *Toto ve şemsiyesi* (2003), *Babamın Gözleri Kedi Gözleri* (2003), *Dalgalar Dedikoduyu Sever* (2003), *Sakız Kızın Günleri* (2004), *Mahalle Sineması* (2004), *Vanilya Kokulu Mektuplar* (2004), *Günesin Çocukları* (2004), *Az Buçuk Teo* (2005), *Gökte Biri Var* (2006), *şarkını Denizlere Söyle* (2006), *Eskiler Alırım* (2007), *Horoz Adam ve Korsan* (2008), *Küçük Sırlar* (2009), *Sıcak Çikolatalı Yolculuklar* (2010) ve *Gazete Fısıltıları* (2014) başlıklı kitaplarını kaleme almıştır.

Sevim Ak, sadece yurdumuz çocuklarına seslenmekle yetinmemiştir. 1999 yılında Arnavutluk'ta hazırlanan Balkan Yazarları Seçkisi'nde (Tregime) “*Benim Adım Titi*” hikâyesi Arnavutçaya çevrilmiştir. “Düşlere Sobe” tiyatrosu ise İstanbul şehir Tiyatroları tarafından oynanmıştır.

“Düşlere Sobe” tiyatrosunun yanı sıra yazar TRT'nin “Portakal” ve “Zıpzıldır” çocuk programları için senaryolar hazırlamıştır. *Kırmızı Fare*, *Doğan Kardeş*, *Bando*, *Milliyet*

¹ Yazara ait bu bilgiler yazarın kişisel web sayfasından edinilmiştir. www.sevimak.com.tr

Kardeş, Başak Çocuk, Vakıf Çocuk, Kırmızı Bilye gibi çocuk dergilerinde Sevim Ak'ın hikâyelerine yer verilmiştir.

17 Ağustos 1999 tarihinde yaşanan Marmara depreminin ardından Tel Aviv Belediyesi Ruh Sağlığı Merkezi ve Marmara Üniversitesi Vakfı işbirliğiyle, Marmara Depremi Psikososyal Rehabilitasyon Projesi hayata geçirilmiştir. Bu proje, yazarın çocuk korkularıyla ve travmalarıyla ilgili on üç hikâyesinden yola çıkılarak başlatılmıştır.

İLKİYAR (İlköğretim Okullarına Yardım Vakfı)'ın başlatmış olduğu "Gezici Deneyler Projesi" ile yüz kırk yatılı bölge okulunu ve otuz köy okulunu ziyaret eden yazar, gözlemlerini *Güneşin Çocukları* kitabında aktarmıştır. Sevim Ak, gittiği köylerde, kasabalarda çocukları dinlemiş, dertlerine tasalarına ortak olmuş, onlara kitap okumuş, onların anlattıkları masalları dinlemiştir. "Sevgili Çocuklar, hiç düşündünüz mü? Köylerinde okul bulunmayan çocuklar nerede eğitim görüyor?" ön sözüyle çocuklara ülkeye farklı bir açıdan bakma olanağı sunmuştur.

Sevim Ak'ın Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde çocuklarla gerçekleştirdiği yaratıcı okuma ve hikâye yazma çalışmalarının sonuçları Fransa'da *Lignes D'ecritures* dergisinin çeşitli sayılarında yayımlanmıştır. *Vanilya Kokulu Mektuplar, Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino* hikâye kitapları Korece'ye çevrilmiş ve Güney Kore'de yayımlanmıştır. *Toto ve Şemsiyesi, Uçurtmam Bulut Şimdi, Babamın Gözleri Kedi Gözleri ve Penguenler Flüt Çalamaz* isimli kitapları Almancaya tercüme edilmiştir. Huban Korman tarafından resimlenen *Kırık Şemsiye* kitabı, Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği tarafından verilen Resimli Kitap ödülünü kazanmıştır. Sevim Ak'ın çevre duyarlılığı ile geri dönüşümün önemini vurguladığı *Puldan Taştan Lahanadan* adlı kitabı, Hollandacaya *Köstebek ve Yaşayan Şeyler* adıyla çevrilmiştir.

Dünya çocuk edebiyatının Nobel'i sayılan Andersen Ödülü'nün de 2012 yılı adaylarından birisi olan Sevim Ak'ın "*Horoz Adam ve Korsan*" adlı kitabı, IBBY'ın (International Board on Books for Young People) iki yılda bir hazırladığı Outstanding Books for Disabled Young People (Engelli Gençler için Göze Çarpan Kitaplar) kataloğuna seçilmiştir. Yazar çocuklar için üretmeye devam etmektedir. Ayrıca çocuklarla sık sık bir araya gelmektedir. Sevim Ak, düzenlenen okul söyleşilerine, imza günlerine, sosyal sorumluluk projelerine gönüllü olarak katılmaktadır.

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM VE MATERYAL

Bu bölümde yapılan çalışmanın araştırma modeli, çalışma materyalleri, verilerin toplanması ve verilerin analiz edilmesi başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma bir doküman incelemesi çalışmasıdır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 187). Doküman incelemesi betimsel analiz ve içerik analizi olarak sınıflandırılır. Bu çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. “Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 224). Bu açıdan araştırma Sevim Ak’ın çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel öğeleri ve Türkçe eğitiminin temel becerileri temalarında incelenip yorumlanmıştır.

2.2. Çalışma Materyalleri

Bilimsel araştırmalarda materyaller ele alınan probleme göre şekillenmektedir. Bu araştırmanın çalışma materyallerini Sevim Ak’ın rastlantısal olarak seçilen çocuk kitapları oluşturmaktadır. Çalışmanın dayanağını oluşturan kitaplar çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden incelenmiş ve bu kitapların Türkçe eğitimine katkısı araştırılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın başlangıcında literatür taraması yapılarak çocuk edebiyatı ve Türkçe eğitimi alanında yapılmış araştırmalar, yazılmış tez, makale ve bildiriler incelenmiştir. Ayrıca çeşitli kütüphane ve kaynakçada belirtilen internet sitelerinden yararlanılmıştır. Sevim

Ak'ın çalışma kapsamına alınan kitaplarından doküman incelemesiyle veriler elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Veri analizinde Sevim Ak'ın çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel öğeleri ve Türkçe eğitimi başlıklarında betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 224). Sevim Ak'ın çocuk kitapları ele alınarak çocuk edebiyatı ölçütleri bakımından tasnif edilerek incelenmiş ve Türkçe eğitime katkısı araştırılmıştır. Çocuk edebiyatının temel öğeleri karakter, konu, ileti, dil anlatım ve resim olarak gruplandırılmaktadır. Sevim Ak'ın kitapları bu başlıklar doğrultusunda incelenmiş ve Türkçe eğitiminin ana becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma başlıkları altında değerlendirilmiştir.

III. BÖLÜM

3.1. Sevim Ak'ın Çocuk Kitaplarında Çocuk Edebiyatı Ögeleri

Çocuk edebiyatı ürünlerinin kendine özgü nitelikleri vardır. Çocuk kitaplarının çocuk duyarlılığına sahip olma, eğitici olma, dil ve anlatım yönünden kusursuz olma, açık bir ileti taşıma gibi niteliklere sahip olması gerekmektedir. Nitelikli çocuk kitaplarının temel amacı çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır.

Çocuklar için seçilecek eserlerin taşınması gereken nitelikler öğretmenler, aileler, yetişkinler tarafından iyi bilinmelidir. Henüz kendi seçimlerini yapma becerisine sahip olmayan çocukları doğru eserlere yönlendirmek için eser seçiminde dikkat edilmesi gereken birtakım özellikler vardır. Bu özelliklerin temeli çocuğa görelige dayanmaktadır. Bir kitap eğer çocuğun bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimini destekliyorsa ve bu süreçlerin sağlıklı geçirilmesi kolaylaştırıyorsa çocuğa göredir denebilir.

Çocuk edebiyatı eserleri çocuğa göre olmalıdır ve çocuğun dünyasına hitap etmelidir. Bir kitabın çocuğa göre olması ise dili, konusu, iletisi, karakterleri gibi içerik özellikleri ile kapağı, görselleri, baskı kalitesi, puntosu gibi biçimsel özellikleri belirler. Çocuk edebiyatının temel ögeleri karakter, konu, ileti, dil, anlatım ve resim olarak gruplandırılmaktadır. “Çocuk kitapları boyut, kâğıt, sayfa düzeni, punto, resim ve kapak gibi biçimsel özellikler ile tema, konu, kahramanlar, dil ve anlatım gibi içerik özellikleri ile bir bütündür” (Sever, 1995, 14). Kitaplar dış ve içyapı özellikleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

Bu çalışmada Sevim Ak'ın eserleri karakter, konu, ileti, resim, dil ve anlatım başlıklarına göre incelenecektir.

3.1.1. Karakter

Kitaplar, okuyucuya farklı bir dünyanın kapılarını aralar, okuyucuyu içinde bulunduğu gerçeklikten sıyrarak bambaşka bir evrende serüvene çıkarır. Bu serüven hayata farklı bir renk katmanın yanında bireyin ruhsal ve zihinsel olarak rahatlamasını da sağlamaktadır. Çocuklar okudukları kitaplar sayesinde farklı dünyaları tanımaktadırlar. Çocuk kitapları çocuğun hem hayatı anlamlandırmasını hem toplumsal yaşama ayak uydurmasını hem de sağlıklı bir kişilik geliştirmesini kolaylaştırmaktadır.

Her kitabın tasarlanan bir yazılış amacı vardır. Bu amaç ileti ile okuyucuya aktarılır. İletin aktarılması ise karakterlerle mümkündür. Karakter, edebiyat eserlerinde olayların merkezinde yer alan, iletiyi okura taşıyan başkahramandır. Karakter kavramı için farklı tanımlar yapılmıştır. TDK (2005, 1078)'ye göre karakter bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse, Püsküllüoğlu (2001, 223 akt. Sever, 2010, 75)'na göre roman, öykü, oyun gibi bir yazınsal üründe duygu, düşünüş, davranış ve tutkuları yönünden işlenen kişi olarak tanımlanmıştır. Sever (2010, 76) karakteri sanatçının yarattığını, duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiğini, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimleriyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirmiş olduğu kişilik olarak tanımlamaktadır. Karakter, yazarın bakış açısını yansıtmaktadır. Yazar karakterini kurgularken aktarmak istediği iletiyi de göz önünde bulundurmalıdır.

Edebiyat eserlerinde konuyu sürükleyen, olayların merkezinde bulunun karakter için 'başkahraman' terimi kullanılmaktadır. Karakter kavramına ek olarak edebiyat yapıtlarında "tip" kavramına da rastlarız. Tip, karakterden farklı olarak tüm yönleriyle değil belirgin, insancıl bir özelliği ile abartılarak okurlara sunulur. "Tip, yalın bir tanımla benzerlerinin ortak yönlerini toplayan, onları simgeleyen kişilere denir. İnsana özgü niteliklerden birini anlatma ve yansıtmada araç olarak seçilen, bu niteliği büyüteç altına konarak doruk noktasına çıkarılan kişidir tip" (Özdemir, 1995, 109 akt. Sever 2010, 75). Bu çalışma kapsamında sadece karakter üzerinde durulmuştur. Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında konuları ve sınırlandırılmış içeriği itibariyle içinde çok fazla tipe yer vermez. Daha çok model oluşturabilecek karakterlere öncelik vermiş ve karakterleri ise çocuğun örnek alabileceği davranışlarla zenginleştirmiştir.

Çocuğun özdeşim kurabileceği karakterler çocukta kişilik gelişimini etkilemektedir. Kişilik gelişiminde doğuştan getirilen özelliklerle çevresel etmenler etkili olmaktadır. Çevresel etmenler sosyal öğrenmeler yoluyla kişiliği etkilemektedir. Sosyal öğrenme, başkalarını gözlemleyerek öğrenmedir. “İnsanlar sadece kendi deneyimlerinden dolayı öğrenmezler başkalarını gözlemleyerek de öğrenirler” (Yeşilyaprak, 2002, 218). Çocuk kitaplarında kahramanları örnek alınabilecek özelliklerle kurgulamak sosyal öğrenmeleri gerçekleştirmek için önemlidir.

İnsanoğlu dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren öğrenmeye, hayatı anlamlandırmaya başlar. Bebeklik, çocukluk, gençlik ve yaşlılık evreleri öğrenme ile iç içedir. İnsanoğlunun öğrenmeden geçirdiği bir an bile yoktur. Bu öğrenmelerin kimi bilinçli olarak gerçekleşir kimi ise doğal olarak kazanılır. Kitaplar, çocukların kasıtlı öğrenmelerini destekler. Çocukları bilgili, özgür, kendi kararlarının sorumluluğunu alabilen, cesur, doğruların peşinden giden, doğru bildiğini gizlemeyen birer birey olarak yetiştirmek için kitaplar iyi birer öğreticidir. “Çocuklar, yetenekleri giderek gelişen küçük bilgisayarlar değildirler. Çocukların bilişsel becerilerinin yanı sıra, benlik kavramları, başkalarıyla etkileşim biçimleri, dünyaya karşı tutumları yani kişilikleri de gelişir” (Senemoğlu, 2005, 72). Kişilik gelişimi uzun bir zaman dilimini kapsar, hatta yaşam sonuna kadar devam eder. Kişilik gelişiminde kaybedilen zamanın telafisi olmayabilir. Çocuğun yanlış bir davranışı benimsemesi, bunu kişiliğinin bir parçası haline getirmesi istendik bir durum değildir. Çocukları yanlış davranışlardan uzak tutmak için doğal bir öğrenme ortamı yaratılmalıdır. “Kitaplar, çocukların yaşamında karşılaşabileceği olayları ve aralarındaki ilişkileri anlayabilmesine, bu olayları gelişim sırasına ve neden-sonuç ilişkisine göre kavrayabilmesine olanak sağlayan doğal bir öğrenme ortamı yaratır” (Sever, 2010, 77). Nitelikli, kurgusu sağlam, karakteri gerçekçi kitaplar çocuklarda kişilik gelişiminin daha sağlıklı gerçekleşmesi için gereklidir. Çünkü çocuklar kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurabilmektedirler. Sever’e göre “Kahramanın yaşama bağlılığı, karşılaştığı sorunları çözmedeki kararlılığı, amaca ulaşmada izlediği yöntemlerin niteliği ve eylemler bileşkesinin söz ve davranışlarla somutlanması, çocukları da kahramanlar gibi duymaya, düşünmeye ve hareket etmeye istekli kılar” (2010, 77). Başarılı, azimli, dürüst bir kahramanı örnek alan çocuk, gerçek yaşamında onun gibi davranmaya, onun gibi düşünmeye hevesli olacaktır. Senemoğlu’nun değindiği gibi “Gelişim, tüm yönleriyle etkileşim içindedir. Örneğin; sosyal bakımdan arkadaşları tarafından sevilen, kabul edilen bir çocuk, duygusal

bakımdan olumlu özellikler kazanabilir. Sonuçta mutlu, kendini ve başkalarını seven, kendine güvenen bir kişi olabilir” (2005, 72).

Kişilik gelişimi, sosyal gelişimi de etkilemektedir. Arkadaşlarıyla vakit geçirmekten hoşlanan bir çocuk sosyalleşme sorunu yaşamamaktadır. İnsanlarla iletişim kurma becerisine sahip olan çocuk, beklentilerini, ihtiyaçlarını daha net ifade edebildiği için içsel sıkıntılarla daha az karşılaşacaktır. Çocukların kişilik gelişimini destekleyecek karakterler kurgulamak ise çocuk dünyasını tanımayı gerektirmektedir. Ayrıca gelişim dönemlerinin özelliklerini dikkate almak gerekmektedir. Somut işlemler döneminde olan bir çocuk (7-11 yaş) için ilgi çekici karakterler hayvanlar, masal kahramanları iken soyut işlemler döneminde ergenliğe geçişle birlikte daha gerçekçi karakterler ilgi çekmektedir. Çocuklar için oluşturulan eserlerde kahramanlar; doğadan, hayvanlar âleminde, cansız varlıklar arasından, bir masa, bir ayakkabı gibi günlük yaşamda kullanılan nesnelere arasından seçilebilmektedir. Bu yaklaşımla tasarlanan kahramanlar, çocuğun yakın yaşam alanında bulunduğu için özdeşim kurma sürecini hızlandıracaktır.

Sevim Ak eserlerini kaleme alırken çocuk gerçekliğinden, çocuk bakış açısından uzaklaşmadan, çocuk duyarlılığı ile kahramanlarını kaleme almıştır. Karakterlerini kimi zaman denizin derinliklerinde bir balık, kimi zaman hayatından sıkılmış ekosele yıpranmış bir şapka, kimi zaman tek dostu şemsiyesi olan minik bir çocuk, kimi zaman yolunu kaybetmiş bir şarkı olarak seçmiş, bu karakterleri büyük bir ustalıklarla çocuğun hayatından seçip çıkarmıştır.

Sevim Ak'ın kitaplarıyla tanışan çocuk; *Mahalle Sineması*'nda sinema kuran, gazete çıkartan çocukları, “Bayramlık”ta bayramlıklarıyla sokakta oynamak isteyen kızı, “Geceleyin Horoz Oldu Saksı”da duvarlardaki yansımalarından korkan çocuğu tanır. Çocuk, bu kahramanlara sevgi ve sempati duyar, onlarda kendinden bir parça bulur, farklı kişilikleri tanıma fırsatı yakalar:

“Çocuk kitaplarında, sanatçılar tarafından, sanatın insanı değiştiren, yenileyen anlayışının, yansıtılması; çocuğa, sanatçının diliyle, çizgisiyle kurguladığı, duyarlılığı ile yeniden biçimlendirdiği yaşam durumlarının sunulması, çocuğun değişik kişiliklerle tanışmasını sağlar. Bu tanışma çocuğu, kendini tanımaya, kendini başkalarıyla karşılaştırmaya yöneltir” (Sever, 2002, 28).

Çocuk, yazarın kurguladığı kişilikleri tanıyarak kendi rollerine ilişkin akıl yürütme becerisine sahip olacaktır. Bohlin'e göre:

“Edebî eserler, olumlu karakter özelliklerinin irdelenmesi, öğrencilerin kendi hayatlarında da böyle olaylarla karşılaşabilecekleri yönünde ahlaki hayal güçlerini harekete geçirir. Öğrencilere, itibari bir hayat yolculuğu ve bu yolculukta kahramanların yaşadığı olay ve durumların irdelenmesi, yaptıkları tercihlerin yorumlanması fırsatı verildiği zaman onların hayat boyu, ahlaki düşünce alışkanlıkları geliştirmelerini sağlar” (2005, 179 akt. Karatay 2011, 1404).

Kitapta yaşanan olayları düşünen çocuk, günlük yaşama dair çıkarımlarda bulunabilir. Olayı kavrayabilmesinde ise en önemli vazife başkahramana düşmektedir. Çocuk, kahramanların yaşadıklarından yola çıkarak yaşayabileceği olaylara hazırlıklı olabilir. Kahramanların olayları çözmedeki kıvraklığı, cesareti, azmi, çalışkanlığı, umudu gibi pozitif özellikleri çocukları kahraman gibi düşünmeye, davranmaya yönlendirebilir. Ancak abartılmış, gerçek hayatla bağdaşmayan kahramanlar ise inandırıcılığını kaybedecektir. “Özellikle, çocuk okurda, iyi geliştirilmiş kişilik özellikleriyle gerçeklik duygusu uyandıran, onu kahramanla tanışma, karşılaşma isteğini yoğunlaştıran kitaplar, okuma kültürü edinilmesi sürecinde önemli bir işlevi yerine getirir” (Sever, 2010, 77). Sever’in de değindiği gibi doğru kitaplar, doğru karakterler çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir işleve sahiptir. Çocuk meraklıdır, dünyayı tanımak ister, hayaller kurar, somut gerçekliğin dışındaki olaylar onu cezbeder. Çocuğun dünyasını tanıyan yazar, eserlerini onların gözüyle oluşturduğu, kahramanlarını onların gözüyle seçtiği sürece hedefine erişebilir.

Çocuğun kitaptaki kahramanla özdeşim kurabilmesi için öncelikle karakterin geliştirilmesi gerekmektedir. (Özdemir, 1995; akt. Sever, 2010, 95) karakterlerin şu basamaklarla geliştirilebileceğini belirtmektedir:

- Davranış ve eylemleriyle,
- Konuşmalarıyla,
- Fiziksel özellikleriyle (dış görünüşüyle),
- Diğer karakterlerin yorumuyla,
- Yazarın yorumuyla.

Bu çalışmada Sevim Ak’ın kitapları bu başlıklara göre incelenmiştir.

3.1.1.1. Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi

İnsanlar kendilerini davranışlarıyla ifade etmektedirler. Davranışlar ihtiyaçları karşılamaya dönük olabileceği gibi alışkanlıkları yansıtabilmektedir. TDK (2005,

477)'ye göre "davranış dıştan gözlenebilecek tepkilerin toplamı", Senemoğlu (2005, 91)'na göre "organizmanın gözlenebilen ya da gözlenemeyen açık ya da örtük etkinliklerinin tümüdür". Senemoğlu (2005, 91) davranışları üç grupta toplamıştır: Doğuştan gelen davranışlar (içgüdüsel davranışlar), geçici davranışlar (alkol, ilaç, hastalık vb. ile oluşan davranışlar), sonradan kazanılan davranışlar (öğrenme ürünü olan davranışlar). Senemoğlu yaptığı sınıflamada sonradan kazanılan davranışları da iki gruba ayırarak gelişigüzel kazanılan davranışlar üzerine şunları söylemiştir:

"Gelişigüzel kültürleme ürünü olan davranışlar, hem faydalı, istendik nitelikte olabilir; hem de istenmeyen, zararlı, olumsuz nitelikte olabilir. Örneğin, çocuk, iyi bir çevrede yaşıyorsa, insanlara saygı duymayı, sevmeyi, odasını toplamayı, güzel konuşmayı vb. davranışları öğrenebilir. Kötü kültürel koşullar altında yaşıyorsa, yankesicilik yapmayı, yalan söylemeyi, sigara içmeyi vb. davranışları da öğrenebilir" (Senemoğlu, 2005, 93).

Çocuk, okuduğu kitaptaki kahramanın davranışlarını izleyerek bu davranışları içselleştirerek öğrenebilmektedir. Davranış, bir insanı tanımak için onun dünyasına açılan penceredir. Davranışlar kişiliği yansıtmaktadır. Kahramanın serüven boyunca yaşadıkları karşısında sergilediği davranışlar, kahramanı okuyucuya tanıtmaktadır.

Sevim Ak, *Babamın Gözleri Kedi Gözleri* romanında annesi ile babası boşanan Ayçiçek'in babasını bulma çabasını anlatır. Ayçiçek bilmediği bir nedenden dolayı babasından ayrı kalır. Babasının evde tamir işleriyle uğraşmasından rahatsız olduğu için onun gidişine önceleri sevinir ancak zamanla yokluğunu hisseder. Etrafa hissettirmeden, annesine, anneannesine sezdirmeden babasının yolunu bekler. Zihnini meşgul eden soruları annesi üzülür korkusuyla sormaz. Bu tavrıyla ince, hassas bir çocuk modeli çizer. Okul dönüşü çiçekçiye uğrayıp küçük saksılarda çiçekler alır. "Bugün okul dönüşü, pazaryerindeki çiçekçiye uğradım. Üç küçük saksı çiçeği aldım. Kadife ve iki değişik renk ipek çiçeği. Onları pencereimin önüne koydum. Param oldukça çiçek alacağım" (Ak, 2010, 23). Ayçiçek bu davranışıyla bitkileri, çiçekleri sevdiğini okura yansıtmaktadır. Aynı özveriyi hayvanlar için de göstermektedir. Çiçeklere gözü gibi bakan Ayçiçek daha sonra mahallede açılan akvaryumdan balık alır. Balığın yemleri yememesi üzerine arkadaşı Çağrı ile balığın yemek yemesi için çıkar yol aramaya başlar. Çağrı okuduklarını arkadaşına anlatır. "Ansiklopedide Antil Adaları'nı okumuş. Antil Adaları'nın bir adı da Karayıpler'miş. Üç büyük ve birçok küçük adadan oluşuyormuş. Bitki örtüsü hindistancevizi, yağmur ormanları ve kaktüslermiş" (Ak, 2010, 66). Ayçiçek davranışlarıyla okura tanıtılmıştır. Bitkileri, hayvanları seven,

araştırmaktan, araştırmasını paylaşmaktan zevk alan bir çocuk olarak resmedilmiştir. Annesi ve babası boşandıklarını söylediklerinde sorgulamamış, büyük bir olgunlukla gerçeği kabullenmiştir. “Annemle babam boşanıyor! Bu sözü duyduğum an gözlerimden sağanak hâlinde gözyaşlarının dökülmesini beklerdim. Ama öyle olmadı. Kafamdaki sıkıcı sorulara yanıt bulduğum için sevindim bile. Ne güzel artık iki evim olacak!” (Ak, 2010, 95).

Domates Saçlı Kız romanında, Güneş dokuz yaşındadır ve yetiştirme yurdunda kalmaktadır. Kitapta, Güneş’i almak için annesinin gelmesi, üvey baba ve ağabeyi ile yaşadığı çatışma anlatılır. Güneş’in kimsesiz büyümesi, aile sevgisinden yoksun kalması onu sevgi kavramını sorgulamaya itmiştir.

“Kekeye kekeye yükseltiyorum sesimi. Ben... ben. ben. Pazardaki portakal değilim. Kimse beni evine alıp götüremez. Annemmiş. Herkesin annesi gibi annem yok benim. Yurttakiler gibi var. Benim Sulak annem var. Ziyet annem var. Sabahat annem var. Hem ben büyüdüm artık. İşlerimi kendim yapabilirim. Başka anneye ihtiyacım yok” (Ak, 2011, 40).

Güneş devingen bir karakter özelliği sergiler. Romanın ilk bölümlerinde annesini sevmediğini, sevemeyeceğini düşünen kahraman, ailesini tanıdıkça yaşadıklarından yola çıkarak, sevginin emek istediğini görür ve ailesini sevmeye başlar. “Penguenler Flüt Çalamaz” hikâyesinde ise karakter davranışlarıyla başlanan bir işi tamamlamanın gereğini vurgular.

“O geceyi kimsenin olmadığı bir parkta geçirdi. Gün ağarırken kimsenin onu görmeyeceği bir yere kırlara gitti. Hiç ara vermeden saatlerce çaldı... Sıkılmıştı. Flütü ırmağa atsa, ne iyi olurdu! Böylece flüt çalmak gibi bir deritten de kurtulurdu. Tam belki de flüt penguenlere göre bir müzik aleti değil diye düşünürken, dedesinin kaval çaldığını anımsadı birden. Flütünü coşkuyla üfledi” (Ak, 2011,10).

Peng, flüt çalmak için saatlerce uğraşır, ancak istediği gibi çalamaz. Tam vazgeçmek üzereyken kararını değiştirir ve azimle çalmaya, çalışmaya devam eder. Peng karakteri, davranışlarıyla çocuklara müzik aleti çalmanın zaman ve emek istediğini gösterir. Peng pes etmeyerek flüt çalmaya devam eder ve öğrenmek için kararlı olmak gerektiğini çocuklara göstermiş olur. “Kayıp Eşya Bürosu”nda Sardunya hayalini gerçekleştirmek için elinden geleni yapar. “Sardunya, bütün gece toprağını gözyaşlarıyla sulamış, gözyaşlarını içe içe uzamış, pencerenin taa tepesine erişmişti. Güneşi görebiliyordu oradan” (Ak, 2011, 83). Çocuklar okudukları kitaplardaki karakterleri davranışlarıyla tanımaktadırlar. Davranışlar kişiliğin gözle görülebilen tarafıdır. Bu hikâyede de çocuk, Sardunya’nın hayallerine ulaşmak için gösterdiği çabayı okuyarak Sardunya’yı daha

yakından tanımaktadır. Çocuk kendi hayallerine ulaşmak için yapması gerekenleri Sardunya'nın yaşadıklarını örnek alarak gerçekleştirecektir.

3.1.1.2. Karakterlerin Konuşma Yoluyla Geliştirilmesi

Duyguları, düşünceleri, istekleri ifade etmenin en kolay yolu konuşmaktır. “Konuşma becerisi, insanın öteki insanlarla ilişkilerini sürdürebilmesi için, en çok gereksinim duyduğu ve yaralandığı önemli bir dil etkinliğidir. İnsanlar arasındaki iletişim, özellikle günümüzde büyük oranda, konuşma aracılığıyla gerçekleşir” (Kırkılıç ve Akyol, 2007, 93). İnsanlar kendilerini konuşarak ifade ederler. Konuşma, kişiliğin dışa vurum şekillerinden biridir. Konuşma tarzı, cümleler, seçilen kelimeler kişiliği yansıtmaktadır.

Çocuklar için oluşturulan eserlerin birçoğunda kahramanlar konuşarak duygu ve düşüncelerini ifade ederler. Okuyucu kahramanın düşüncelerini, neler hissettiğini konuşmalarına kulak vererek anlamlandırır. Çünkü çocuklar için yazılmış metinlerde uzun tasvirler, psikolojik tahliller yerine çocuk gibi düşünen, çocuk gibi duygularını ifade eden karakterlere yer verilmelidir. Kurulan cümlelerin yapısı, konuşma tarzı hem çocuk için bir model olacaktır hem de dili tanıma, dili kullanma yolunda kılavuzluk edecektir. Sever (2010, 97)'e göre okurların çoğu, yapıtlardaki kahramanların konuşmalarına bakarak onların yanında ya da karşısında dururlar. Okuyucu, karakterin konuşmasını yorumlayarak ona dair bir fikir edinecektir. Karakterin konuşmaları okuyucuya yanına çekebileceği gibi okuyucuyu karşısına almasına da neden olabilir.

Sevim Ak'ın kitaplarında hemen hemen bütün karakterler konuşarak kendilerini ifade etmektedirler. Kahramanlar soru sorarken, eleştiri yaparken, isteklerini belirtirken en doğal iletişim yolu olan konuşmaya başvurmaktadırlar. *Gemici Dedem*'de çocuk dedesiyle sohbet ederek onu yakından tanımaya çalışmaktadır, “Bisikletli Postacı”da çocuklar postacıyla sohbet ederek postacının hayallerini dinlemektedirler, “Kayıp Eşya Bürosu”nda kayıp eşyalar konuşarak dertleşmektedir. Sevim Ak'ın kitaplarında kahramanlar konuşmalarıyla karakterlerini de yansıtmaktadırlar. Karakterlerin konuşmaları, çocuğun karakteri daha yakından tanınmasını kolaylaştırmaktadır.

“Kırlangıç Mio'nun Şaşkınlığı” hikâyesinde uçmayı öğrenen kırlangıçların ailelerinden ayrıldıkları söylenir ancak Mio ailesinden ayrılmak istememektedir. “Yuvamdan ayrılırsam rüzgârın oraya buraya fırlattığı bir tüy yumağından ne farkım olur? Bırrr... Ne Kötü! Rüzgârın oyuncuğu olmak istemiyorum.” (Ak, 2011, 76-77). Kırlangıç Mio, ailenin bağlayıcı işlevine dikkat çekerek, çocuğa ailenin önemini aktarmaktadır. “Bir

Yalnız Deniz Feneri” hikâyesinde kahramanın iç konuşmaları kendine güvenmenin, başarılı olduğuna inanmanın vereceği pozitif duyguları çocuğa yansıtmaktadır. “Kim ne derse desin... Yaşlı ama başarılı bir fenerim. Yaptığım iş önemsenseydi, şimdiye kadar gövdem madalyalarla dolardı. Gazetelerde boy boy fotoğraflarımı yayınlarlar, altına ‘Kahraman Deniz Feneri’” yazarlardı” (Ak, 2011, 60). Deniz Feneri, konuşarak kendini motive etmektedir. Deniz Feneri’nin konuşmaları olumsuz düşüncelere karşı bir meydan okuma gibidir, Deniz Feneri söylenenlere kulak asmayarak umudunu yitirmemiştir.

Kahramanlar iç konuşma yoluyla da kendilerini ifade etmektedirler. “Dörtgöz” hikâyesinde gözlük takmak istemeyen çocuk hissettiklerini şöyle ifade eder. “Babam beni anlamıyor. Anlamaz tabii. Arkadaşlarının çoğu gözlüklü. Onu makaraya alacak, gözlüksüz bir arkadaşı yok” (Ak, 2012, 7). Çocuklar, yetişkinlerin cevaplarından, davranışlarından hoşnut olmadıklarında iç konuşmayla seslerini okuyucuya duyurmaktadır.

Kitaplardaki kahramanların konuşmaları, diğer kahramanlarla iletişim kurma şekilleri çocuklar için bir model teşkil etmektedir. Çocuklar düşündüklerini ve hissettiklerini ifade etme becerisini çocuk kitaplarındaki karakterlerin konuşmalarıyla geliştirebilmektedirler. Düşündüklerini ve hissettiklerini, doğru ve etkili bir şekilde ifade eden iyi geliştirilmiş karakterler çocuk kitaplarının eğitici işlevini yerine getirmektedir.

3.1.1.3. Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi

Çocuk kitapları yazarları karakterleri fiziksel özellikleriyle geliştirilirken genellikle belirli kalıplara bağlı kalırlar. Bu kalıplar çocukları ön yargılı olmaya teşvik etmektedir. Geçmişten günümüze masallarda, filmlerde iyiler daima güzel, göz alıcı; kötüler ise çirkin itici olarak betimlenmiştir. Sever (2010, 99)’in de değindiği gibi masal, öykü, roman ve anlatılarda kahramanların dış görünüşlerine ilişkin yapılan betimlemeler, göndermeler onların karakter özelliklerinin tanınmasına yardımcı olur. Özellikle geleneksel masallarda kötülerin dış görünüşü genellikle çirkin, iyilerinki ise güzel olarak çizilir. Fiziksel özellikler ile dış görünüş arasında bir ilişki kurulur. Sevim Ak eserlerinde karakterlerini kimi zaman uçsuz bucaksız denizde pembe bir denizanası olarak, kimi zaman sadece kendisi olmak, başkalarına benzemek istemeyen asi bir

albatros olarak, kimi zaman aşkının peşinden giden gözü kara bir kaz olarak kimi zaman çevremizde, sokakta görülebilecek minik çilli yüzlerden seçmiştir. Çocukları olabildiğince doğal yansıtan yazar, kahramanlarının hepsini güzel kızlar, yakışıklı delikanlılar olarak gruplamamış, hatta çocuklara dış görünüş ile varılan yargıların aldaticılığına dair iletiler vermiştir. Geleneksel yargılardan farklı olarak güzelliğin davranışlarla anlaşılacağını vurgulamıştır.

“Toto Venezuela’da” hikâyesinde yazar çocukların dış görünüş ile ilgili yargılarını şöyle aktarır: “Mektubu bu kız yazmış olamazdı. Yazması için hiçbir neden yoktu çünkü. Kız çok güzeldi, Toto ise hiç yakışıklı değildi, kötü giyinirdi, saçları yağ ve kolonya kokardı, ayakkabılarının arkasına basardı, tırnaklarını yerd, dişleri sapsarıydı” (Ak, 2011, 27). Çocuk kendini çirkin bulur, bu yüzden mektubun kendine geleceği ihtimalini dikkate almaz, oysa mektup Toto’ya gelmiştir. Okuyucu, kendini başkahramanın yerine rahatça koyabilir. Çocuk, kahramanın duygularını tanımaya, onun hissettiklerini anlamaya, nasıl davranacağını kestirmeye bir adım daha yaklaşır.

“Kömürcü” hikâyesinde kahramanlardan biri Kömürcü dış görünüşünün aksine ince davranışlı, kibar, şiir okumayı ve yazmayı seven, keman çalmaktan hoşlanan bir insandır. “Çilekli Dondurma”da başkahraman Gülüş, daima güler yüzlü bir karakter olarak kurgulanmıştır. “Gülüş’ün saçları dalgalı. Arkası uzun, önleri biraz daha kısa. Gülüş saçlarına annesinin dokunmasını istemez. O saçını babasına kestirir. Anne ne kadar saç düşmanıysa baba da o kadar saç dostudur” (Ak, 2012, 13). Aynı hikâyede Gülüş’ün halası da tasvir edilir. “Gülüş’ün halası müzede çalışır. İnce yapılı, kestane saçlı, gözlüklüdür. Sağ yanağındaki çukur, gülerken derinleşir. Yerlere kadar uzun etekler giymekten hoşlanır” (Ak, 2012, 13). Kahramanın halasına yönelik yorumları içinde sevgiyi de barındırmaktadır. Çocuk halasından sevgiyle bahsetmektedir. Çocuklar sevdikleri insanların kusurlarını görmezler.

“Hey Güzele Bak!” hikâyesinde, denizanası Tül’ün dış görünüşü ile karakteri arasında ilişki kurulur.

“Tül, denizde nazlı nazlı salınan, saydam, uçuk pembe gövdeli, kendini beğenmiş bir denizanasıymış. Giysisinin göz kamaştırdığını, güzelliğinin herkesi gülümsettiğini taa küçükken fark etmiş. Yanından geçen başını çevirip bir daha, hem de ıslık çalarak bakıyormuş güzel denizanasına..... Pembe denizanası büyümüş,

serpilmiş, büyüdükçe daha da güzelleşmiş ve alışmış bu bakışlara. Alışmakla kalmamış, güzelliğini kullanmayı da öğrenmiş” (Ak, 2011, 48-49).

Hikâyede güzelliği betimlenerek anlatılan Denizanası, güzelliğini kullanarak özel işlerini diğer deniz canlılarına yaptırmaya başlar. Bir gün balıkçı teknesine yakalanan Tül, bir havuzda yaşamaya başlar, ancak havuzda çamur içinde kalmıştır artık çevresinde ona hayran kimse kalmamıştır. Sadece güzelliğini kullanarak arkadaş edinebileceğini zanneden güzeller güzeli denizanası tanıştığı kaplumbağa sayesinde arkadaş edinmek için güzelliğın değil davranışların önemli olduğunu anlamıştır:

“Burada çok mutsuzum. Görmüyor musun? Ben güzel bir hayvanım. Güzelliğimi herkese gösteremezsem yaşayamam.... Kaplumbağa alaylı alaylı gülmüş. ‘Kusura bakma, arkadaş. Giysinin güzelliği bir işe yaramaz. Görmesini bilen gözlerin, bir de aklın olsaydı bu havuz o kadar da boş gözükür müydü sana? Yalnızım diyorsun. Hiç çevrene dikkatli baktın mı? Bulanık, çamurlu suyla dolu sandığın havuzda, yüzlerce bitki, hayvan yaşıyor. Sen kimseyi tanımak istemediğın için, yalnızca ‘ne güzelsin’ diyen sesleri duyabildiğın için öbür canlıları fark etmedin” (Ak, 2011, 54).

Bu sözler üzerine etrafına bakınan denizanası böcekler, solucanlar, balıklar, kaplumbağa yavruları görür. Hikâyenin başında sadece çıkarları için arkadaşlık kuran denizanası, artık eskisinden daha mutlu olur. “Uzun süreden beri kendini ilk defa bu kadar mutlu hissetmiş. Kendi renginden başka renkleri de görebildiği içinmiş mutluluğın” (Ak, 2011, 56). Bu kurguda çocuğın mutluluğın farklı güzellikleri keşfetmekte gizli olduğın iletisi verilmektedir. İletiyi çocuklara aktarmak için denizanasının dış görünüşüne verdiği aşırı önem vurgulanmıştır. Bu hikâyeye çocuk gerçekliğine uygun bir anlatıyla, kimseyi çıkarı olmadıkça sevmeyen denizanası Tül yerine, diğer canlılara değer veren, dost canlısı denizanası Tül’ün değışimi anlatılmıştır.

Çocuk kitaplarında karakterlerin fiziksel özellikleri ile kişilik özellikleri arasında bağlantı kurulmaktadır. Kahramanların dış görünüşlerine dair yapılan benzetmeler, betimlemeler kahramanın kişilik özelliklerini de yansıtmaktadır. Genel olarak iyiler daima güzel, kötüler ise daima çirkindir. Ancak Sevim Ak kitaplarında bu kalıbın dışına çıkarak iyiliğın ve kötülüğın dış görünüşle bağlantılı olmadığını vurgulamaktadır. Sevim Ak hikâyelerinde çirkin ama örnek davranışlar sergileyen kahramanlar ile güzel ama yanlış davranışlar sergileyen kahramanlara birlikte yer vermektedir. Çocuklara güzelliğın davranışlarda ve duygularda gizli olduğunu hissettirmektedir.

3.1.1.4. Karakterlerin Diğer Karakterler ve Yazarın Yorumuyla Geliştirilmesi

Çocuk kitaplarında karakter geliştirme yollarından biri de diğer karakterlerin ve yazarın yorumuna başvurmaktır. Günlük yaşamda başkalarına dair bilgi edinmek için de en çok bu yöntem başvurulur. Birini tanımak için öncelikle çevre soruşturması yapılmaktadır. Kimdir, nerede yaşamaktadır, karakteri nasıldır sorularının çoğu çevredeki insanların yardımıyla cevap bulmaktadır. Sevim Ak'ın kitaplarında da karakterler geliştirilirken, kitaptaki diğer kahramanların yorumuna başvurulmuştur. “Albatros’u Gördünüz Mü?” hikâyesinde genç albatros Ting’i hikâyedeki yaşlı albatroslardan biri tanıtmaktadır.

“Daha çok toysun... Küçük mü sanıyorsun kendini? Senin yaşındaki albatroslar çoktan yavru sahibi oldular bile. Açık denizlerde gemileri peşine takılıp yiyecek peşinde koşuyorlar. Kendilerini, yavrularını daha iyi yaşatmak için çalışıyorlar. Seninse aklın havalarda..... Senin için önemli olan varsa yoksa dans. Unutma genç albatros yaşam dans değildir” (Ak, 2011, 42).

Yaşlı albatros, Ting’in davranışlarını diğer albatroslarla kıyaslayarak ortaya koymaktadır. Diğer akli başında albatroslar koyulan kurallara uyararak tutsak bir hayat yaşarken Ting kendi doğrularıyla yaşamaktadır. Ancak toplum farklı olana tepki göstermektedir. Ting’in de diğerleri gibi olması için yaşlılar onu uyarmaktadır.

Ak'ın *Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino* adlı fantastik hikâyesinde kırmızı Kelebek Çiftliği'nde yaşayan Kaz'ın bir televizyon yıldızı olan Bo'ya âşık olmasıyla başlayan hikâyesi anlatılır. Kitapta, hikâye kahramanı Kaz'ın özellikleri okura, aşçı Berta tarafından aktarılır; “Ne küçük, ne çelimsizdi! Toz toprak içindeydi. Belki doğal birkaç gün olmuştu. Atlara bakan seyisin kardeş dere kenarında bulmuş onu. Annesini ve kardeşlerini kaybetmiş, şaşkın şaşkın dolanıyormuş” (Ak, 2011, 9). Kaz'ın küçük ve çelimsiz olduğu diğer kahramanların ağzından anlatılmaktadır.

Kaz'ın ilk günleri okura bu şekilde aktarılır, daha sonra kazın kişilik özellikleri, onu büyüten anne gibi gördüğü aşçı Berta'nın gözünden okura yansıtılır. Çocuğa kazın açgözlü olmayışı, uysallığı, barışçı tavrı davranışlarıyla yansıtılır. “Dün çorbanın hamurunu keserken yanıma geldi. Hamuru çekeleye çekeleye kesişime içinden gülümseyerek bakıyormuş gibiydi. Canı çekmiştir diye bir parça önüne attım. Önce pek ilgilenmedi. Ne yalan söyleyeyim, öteki kazlar gibi açgözlü değildi” (Ak, 2011, 11). Kaz'ın açgözlü olmadığı Berta'nın ağzından ifade edilmektedir. Çocuk, Berta'nın

yorumlarıyla Kaz'ın kişilik özelliklerini daha yakından tanımaktadır. Berta çok iyi tanıdığı Kaz'ın olumlu özelliklerinden bahsederek çocukların dikkatini bu özelliklere çekmektedir. “Asla kaçmış olamaz... Çok uysaldı bir kere... Öbür kazlarla kavga ettiğini hiç görmedim. Gözü dışarıda da değildi... Hava karardığında kümese ilk giren o olurdu. Nasıl kayboldu anlamadım” (Ak, 2011, 12). Kaz'ın örnek davranışları okuyucu için bir model oluşturmaktadır. Hayallerinin peşinden giden, kendini sürekli yenileyip, yeteneklerini geliştiren, sevginin uyumu da gerektirdiğini gösteren kahraman okuyucuya birçok iletiyi birlikte sunmuştur.

“Toto Venezuela’da” hikâyesinde yazar Toto ve Selo’yu karşılaştırır, Toto’nun dünyayı anlama çabası karşısında Selo’nun kendini nasıl hissettiğini okuyucuya şöyle aktarır “Toto için dünyayı anlamak çok önemlidir. Selo ise fazla düşünmeyi sevmez, Toto’nun düşüncelerini dinlemeyi tercih eder... Selo nedense, bazen Toto’nun yanında kendini beceriksiz ve aptal hissediyordu” (Ak, 2011, 20-22). Yazar yorumuyla Toto’nun olumlu özelliklerini vurgularken Selo’nun düşünmeyi sevmediği için kendini bazen beceriksiz ve aptal hissettiğini vurgulamaktadır.

“Toto ve Mutluluk” hikâyesinde öğretmeninin Toto’ya olan inancı, onun özgüven sahibi bir birey olarak yetişmesini sağlar. “Bay Togo, Toto’nun öğretmeniydi. Geçenlerde Toto ya ‘Sende öbür çocuklarda olmayan bir şey var. Ya başının içinde mavi bir elektrik lambası ya da yüreğinde durmadan şarkı söyleyen minik bir kuş.’ demişti. Toto, Bay Togo’yu severdi, ama bu sözleri duyduktan sonra sevgisi bir kat daha arttı. Bir kahraman olacağına inancı da” (Ak, 2011, 77). Toto’nun kendine güveninin artmasında öğretmenin yorumu oldukça etkili olmuştur.

Çocuklara yapılan olumlu eleştiriler onların sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde oldukça etkilidir. Psikososyal Gelişim Kuramını ortaya atan Erikson kişilik gelişimini sekiz evrede incelemektedir. “Her dönemde atlatılması gereken bir kriz, bir çatışma bulunmaktadır. İnsanların sağlıklı bir kişilik kazanmalarında bu krizlerin ya da çatışmaların başarılı olarak atlatılması önem taşımaktadır” (Senemoğlu, 2005, 74). 6-12 yaş dönemi de başarıya olmaya karşı yetersizlik dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde çocuklara yapılan olumlu eleştiriler, çocuğun başarılı olmaya inancını artırmaktadır. Hikâyede Bay Togo, Toto’ya farklı olduğunu ve başarılı olabileceğini hissettirmiştir.

“Kayıp Eşya Bürosu” hikâyesinde Sardunya ev taşınırken takside unutulur ve yolu kayıp eşyaların depolandığı büroya düşer. Ancak bu karanlık, izbe, tozlu yerde kalmaya pek niyeti yoktur. “Sardunya el, üstünde tutulmuştu hep. Sevilmişti. Altın, para gibi şeylerin ne kadar değerli olduğundan habersizdi. Bildiği tek şey vardı, o da sevginin her şeyden değerli olduğuydu” (Ak, 2011, 74-75). Sardunya’nın hikâyesinde yazar, altın, para gibi şeylerden habersiz olduğunu vurgulayarak çocuğun dikkatini sevgiye çekmektedir. Yazara göre Sardunya sadece sevgiye değer vermektedir.

“Deniz Atları Nereye” hikâyesinde denizati Çia’nın kişiliği yazarın yorumuyla şu şekilde ifade edilir. “Çia, öyle sıradan bir denizati değilmiş. Meraklı denize tutkun biriymiş. Çevresindeki canlıları tanımaktan, dünyalarındaki gizemi keşfetmekten oyun oynar gibi zevk alıyormuş” (Ak, 2011, 30). 8- 12 yaş grubuna hitap eden bu hikâyede çocuk, kendini Çia’ da görecek. Çocuklar çevreyi tanıma isteğiyle doludurlar. Sevim Ak’ın eserlerinde oluşturduğu karakterler çocuklar için uygun birer modeldir. Yazar, karakterlerini oluştururken abartıya kaçmamış, olanca sadeliğiyle çocuklarda gerçeklik algısı oluşturabilecek kahramanlar yaratmıştır. Yazarın eserlerinde çocukların kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyecek karakterler vardır.

Çocuklar karakterler aracılığı ile hayata hazırlanmaktadır. Başına gelebilecek olaylara karşı hazırlıklı olmayı ve bu olaylarda ortaya koyacağı davranış biçimlerini karakterlerden öğrenmektedir. Karakterlerin yaşama sevinci, karşılaştığı sorunları çözme becerisi, sorunlara yaklaşım biçimi çocuklar için bir model oluşturmaktadır. Ayrıca karakterler çocukları toplum hayatına da hazırlamaktadır. Toplumsal hayatta uyulacak kurallar, sergilenecek davranışlar karakterlerle çocuklara öğretilmektedir.

Çocuğun kendine has bir kişilik geliştirmesinde kitapların payı büyüktür. Çocuk, sürekli kendini yenileyen bir merakla dünyayı anlamlandırmaya çalışmaktadır. Çocuklara sunulacak nitelikli kitaplar okuma alışkanlığını ve okuma sevgisini kazandıracaktır. Bu süreçte çocuğun merakını giderecek bilgilerle ve olaylarla zenginleştirilmiş, kişilik ve kimlik gelişimini destekleyen karakterlerle kurgulanmış eserleri çocuğa sunmak yararlı olacaktır.

3.1.2. Konu ve İleti

Konu, yazarın mesajını okuyucuya iletmek için seçtiği bir araçtır. Yazar, mesajını ve eseri ortaya koyma amacını okuyucunun ilgisini çekebilecek bir konuya yerleştirerek aktarır.

Çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarlar hedef kitlenin çocuk olduğu varsayımından hareketle konularını belirlerler. Çocuklar için seçilecek konular, çocuk gerçekliğiyle bağdaşmalı ve çocukta olumlu duygular uyandıracak nitelikte olmalıdır. “Çocuk kitapları sevgi, dostluk, barış, arkadaşlık, iyilik, iyilikseverlik, yardımlaşma ve dayanışma, dürüstlük, özveri, araştırmacılık, kahramanlık, ırkçı olmayan ulusal onuru yüceltme gibi nitelikleri kavratıcı, benimsetici olmalıdır” (Yurttaş, 1997, 60). Çocuk kitaplarında değinilen konular çocukların evrensel değerleri tanımasını ve bu değerleri içselleştirmesini kolaylaştırmalıdır. Sevgi, arkadaşlık, hoşgörü, yardımseverlik, barış, farklı fikirlere saygı duyma, özgür düşünme evrensel değerlere sahip bireyler yetiştirmek için ele alınacak konular arasındadır.

Çocuklar kitapta yaratılan dünyayla hayatı anlamlandırmaya, günlük yaşamda uyulması gereken toplumsal kuralları tanımaya, kendini anlamaya, düşüncelerini fark etmeye başlamaktadır. Sever’e göre çocuk kitaplarında ele alınacak konular, çocukların okulöncesi dönemden başlayarak farklılaşan bireysel ilgi ve gereksinmelerine yanıt vermeli, çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış... anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır (2010, 121). Çocuklar için belirlenen konular, çocuk duyarlılığına uygun olduğu müddetçe hedeflenen kazanımlar elde edilebilmektedir. Sevim Ak çocukların sevgiyle yetiştirilmesi gerektiğine inanarak kitaplarında sevgi konusuna yönelmiş ve nefrete, öfkeye, şiddete yönelik konulara yer vermemiştir.

Konularını günlük hayattan seçen yazar, çocuklara içinde buldukları hayata farklı bir pencereden bakma fırsatı sunmuştur. Gözlük takmak istemeyen çocuk kendini *Dörtgöz*’de, doğum günü partisinde tüm ilgiyi üstüne çekmek isteyen çocuk kendini *Vitrindeki Mavi Bahçivan*’da, ödev yaparken pot kıran çocuk kendini *Elişi Kâğıtları*’nda bulacaktır.

“Seçilen konuların çocukların yaşantılarıyla da uyum içinde olması gerekir. Örneğin okunan kitaplarda olaylar çocuğun yaşantısına yabancı olduğunda, bir süre sonra

okuma ilgisi azalacaktır. Konu canlı biçimde işlenmeli, eğlendiricilik ve güldürücülük ögesine de yeterince yer verilmelidir” (Kıbrıs, 2010, 42).

Sevim Ak, konularını seçerken çocukları eğlendirmeyi, eğlenirken düşündürmeyi de hedeflemiştir. “Güneşi Güldürdüğüm Gün”, “Elişi Kâğıtları”, “Kerpeten Sokağın Derdi”, “Ne Olmuş” hikâyelerinde çocuk hem eğlenmektedir hem eğlenirken öğrenmektedir.

Sevim Ak hikâye ve romanlarında farklılık, aşk ve dostluk, ölüm, hayaller, hobilere sahip olma, araştırma ve deney yapma, batıl inançlar, mahalledeki ve sokaktaki yaşam, aile ve yakın çevre sevgisine yönelik birçok konuya yer vermiştir. Yazar konularını çocuğun gelişim özellikleri ve beklentilerini göz önünde bulundurarak belirlemiştir. Günlük hayattan seçilen konular, çocuğun olayları daha çabuk kavramasını sağlamaktadır. Çakır’a göre “Çocuğa göre olan bir eserde metnin konusunun inandırıcı ve çocuğun kavram düzeyine uygun olması gerekmektedir. Metinler çocuğun ilgisini çekebilecek nitelikte olmalı, onların yaş, cinsiyet, gelişim özellikleri dikkate alınarak seçilmelidir” (Çakır, 2013, 1175). Konuları belirlerken belirli bir ideolojiyi temel olarak hareket etmek çocuğun özgür düşünen bir birey olmasını engeller. Bu yüzden hedef gelişmiş bir toplum yaratmak ise özgür düşünen bireyler yetiştirilmelidir. Sevim Ak, konularında hiçbir ideolojiye vurgulamamıştır, sadece sevgiden, dostluktan yana olmuştur.

Bu çalışmada Sevim Ak’ın doksan dört hikâyesi ve on romanı incelenmiştir. “Oğuzkan, konu, tema ve kişilerine göre yaptığı sınıflandırmada çocuk hikâye ve romanlarını altı gruba ayırmıştır: Yakın çevreyle ilgili hikâye ve romanlar, hayvan hikâye ve romanları, mizahî hikâye ve romanlar, serüven (macera) hikâye ve romanları, duygusal hikâye ve romanlar, tarihi hikâye ve romanlar, gezi hikâye ve romanlarıdır” (2003-99; akt. Arpacı 2006, 60). Sevin Ak’ın tarihi ve gezi türünde eserleri yoktur. Mizahi özelliklere sahip hikâyeleri de tam olarak bu kategoriye girmez, daha çok güldürme hedeflenmeden yazılmıştır. Yazar konularını belirlerken yakın çevreyi mercek altına almıştır. Aile, akrabalar, komşular, mahalle, okul, sokak olayların merkezindedir.

Sevim Ak’ın incelenen kitapları konularına göre tasnif edilmiştir ve konuların işlenme sıklığına göre tabloda gösterilmiştir. Ancak bazı kitaplarda birden fazla konuya yer verilmektedir. Tablo oluşturulurken birden fazla konuya değinilen kitaplarda vurgulanan konu istatistiğe dâhil edilmiştir.(Tablo 1).

Konu	İşlenme sayısı	Yüzde(%)
Hayvanlar ve cansız varlıklar	18	17,4
Hayaller	12	11,5
Aşk ve Dostluk	12	11,5
Aile ve yakın çevre sevgisi	10	11,5
Hobilere sahip olma/ beceriler	10	9,6
Doğa Olayları	7	6,7
Mahalle ve sokaktaki yaşam	6	5,8
Güzellik	6	5,8
Batıl inançlar	5	4,8
Farklılık	5	4,8
Okul yaşantısı	5	4,8
Yalan söyleme	3	2,9
Araştırma/ deney yapma	3	2,9
Ölüm	2	1,9
Toplam	104	100

“Dut Ağacının Korkusu”, “Gökkuşuğu”, “Yağmur Bulutu”, “Pisipisi Otları”, “Büyüme İstiyorum” gibi hikâyelerde doğa olaylarının nasıl oluştuğunu merak eden çocuklar; “Vitrindeki Mavi Bahçıvan”, “Kiralık Mayo”, “Toto Ne Yapıyorsun”da güzel görünmek için çaba harcarken “Unutamadığım Bir Gün”de kimsesiz hayvanları korumak için çaba harcamaktadırlar.

Yazarın seçtiği konular çocuğun hayatından kesitler sunmaktadır. Sevim Ak, hikâye ve romanlarında bireysel farklılıklar ve bu farklılıkların insanı güzelleştirmesi üzerine eğilmiştir. Önyargıların yanlışlığına değinerek çocuklara peşin hükümlü olmanın zararlarını anlatmıştır. Bu konuların yanı sıra aile sevgisi, arkadaşlık, dostluk, yaratıcılık, hobilere sahip olma, merak, batıl inançlar, kıskançlık konularına da değinmiştir. Konuları işlerken iletilerini metnin dokusuna yerleştirmiştir.

Her kitabın bir yazılış amacı vardır. Bu amaç eğitici ve öğretici unsurlar taşıyabilir. Edebî metinler de eğitici görevlerini iletilerle okura aktarır. “Roman ve hikâyeler eğitimsel görevlerini okura verdikleri iletilerle yerine getirirler. Bu iletiler ekonomi, toplumbilim ve felsefi anlamda olabilir. Yazar vermek istediği düşüncüyü değişik olayları ele alarak, kahramanları konuşurarak ya da yaşatarak verir” (Güleryüz, 2003, 275). İleti, kitabın yazılış amacını ortaya koymasından bakımdan oldukça önemlidir. İletiler, yazarın tercihiyle göre metnin içine açık veya örtük olarak yerleştirilmektedir. Açık ileti, metnin içinde yer alan bir cümle şeklindedir. Örtük iletiye ise okuyucu yorumuyla ulaşır.

Yazar, iletisini okura aktarırken net olmak zorundadır, kitabı yazmaya karar verdiği andan itibaren iletisini belirlemiş olmalıdır. Metnin içine olaydan bağımsız, gelişigüzel yerleştirilen bir ileti amacına ulaşmayacaktır.

“Yazılmış olan kitapta ana düşünce ve ana duygu, hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak biçimde, açık ve anlaşılır olmalıdır. Yazarın; okurlarına ne gibi düşünce, duygu ve görüşleri kazandırmak istediğinin bilincinde olması gerekir. Bu yönden belirsizlik taşıyan kitaplar, değişik yorumlara yol açarak kitaptaki iletinin anlaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasına neden olabilir” (Kıbrıs, 2010, 41).

Kıbrıs’ın da vurguladığı gibi ileti açık ve anlaşılır olmalıdır. Sevim Ak eserlerini kaleme alırken iletilerini net bir biçimde ifade etmiştir. Genel olarak iletiler metnin dokusuna işlenmiştir. Ak, konuları aktarırken örtük ve açık birçok iletiye yer vermektedir. Bu iletileri aktarırken genel olarak örtük aktarma biçimini seçmiştir. Sevim Ak iletilerini çocuğun ailesini, okul ve günlük yaşantısını kapsayan yakın çevre üzerine kurmuştur. Çocuğun iletişim içinde bulunduğu, yaşamının bir parçası olan sosyal yaşama yönelik iletiler, diğer iletelerde olduğu gibi metnin içine yerleştirilerek okura yansıtılmaktadır.

3.1.2.1. Aile Sevgisi ve Yakın Çevre

Çocuk, bir toplum üyesi olarak sorumluluklarını, ait olduğu kültüre özgü davranışları ailede öğrenmektedir. Bireyin yaşamını şekillendiren alışkanlıkların, davranış biçimlerinin temelini ailede edinilen bilgiler oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ailenin temel işlevi bireyleri toplum hayatına ve geleceğe hazırlamaktır. Çocuğun sağlıklı bir gelişim sağlaması için aile yapısı saygıya ve sevgiye dayanmalıdır.

Sevim Ak kitaplarında ailenin önemine dikkat çekerek yetişkinlere ve çocuklara aile kavramının değerini aktarmıştır. Sevim Ak, hikâyelerinde ailenin özelliklerini aktarırken çocuğun duygularına da yer vermiştir. Yazarın kurguladığı aile kavramı günümüz koşullarından yola çıkarak oluşturulduğu için çocuklarda gerçeklik algısını oluşturmaktadır. Günümüzde kadınlar çalışma hayatının içinde yer almaktadır. Çalışan anneler çocuklarını kreşlere veya ailelerine bırakmaktadır, Sevim Ak’ın kitaplarında yer alan çocukların anneleri de çalışmaktadır. Çocuklar ise gün içinde ya anneanneleri ya dedeleri ya da akrabalarıyla birlikte dirler. Yazarın kitaplarında olaylar okulda, evde, sokakta, yakın mahallelerde geçmektedir, kahramanların kardeşleri yoktur, genel olarak evin tek çocuğudurlar.

Çocuk hayata dair ilk izlenimlerini ailede edinir, ilk sosyalleşme adımını ailede atar. Sağlıklı bireyler yetiştirmenin yolu sağlıklı bir aile ilişkisine sahip olmakla gerçekleşebilir. Sevim Ak eserlerinin büyük bir kısmında aile ve aile sevgisinin önemine değinmiştir. Kahramanların hemen hepsi dedesi veya ninesi tarafından büyütülmektedir. Anne ve babalar sosyal yaşamın gerektirdiği şartlar doğrultusunda çalışmaktadır. Çocuklar anne ve babalarıyla zaman geçirememekten pek şikâyetçi değildirler; dedeleri, anneanneleri ve babaanneleriyle eğlenceli zaman geçirmektedirler.

Sevim Ak, *Domates Saçlı Kız* romanında aile ve sevgi konusunu değinmektedir. Kitapta yetiştirme yurdunda kalan küçük bir kızın yaşadıkları ve hissettikleri anlatılmaktadır. Olay Çürük Yumurta Kenti olarak kurgulanmış bir şehirde geçmektedir. Roman, ilgi ve heyecan uyandırıcı bir girişle başlamaktadır. Masal denilebilecek bir anlatı ile ileti aktarılmaktadır. Tıttık ve Tıttak bu kente musallat olmuş iki genç kargadır. Günlerini şehir meydanındaki sakız ağacında konuşarak geçirirler. Halk onların gürültülerinden rahatsız olur ve çareyi meydandan kilometrelerce uzağa taşınmakta bulurlar. Ancak kargaların yarattığı tek sorun gürültü değildir. Kimseye görünmeden evlerden, iş yerlerinden ellerine ne geçerse bir hikâye, bir mektup çalıp topladıkları bu malzemeleri birbirlerine okurlar. Zamanla turistlerin akın ettiği bu şehre bir kargalog gelir ve kargaları takip eder, onların okuduğu hikâyeyi okura aktarır, bu yetiştirme yurdunda kalan kimsesiz bir çocuğun hikâyesidir.

Güneş, dokuz yaşındadır ve yetiştirme yurdunda kalmaktadır. Ailesini hiç tanımamıştır, Sulak Anne dediği bakıcıyı çok sevmektedir. Arkadaşları Su, Ay, Yıldız, Kiraz ile eğlenceli vakit geçirmektedir. Kimsesiz olduğunu düşünen Güneş'in karşısına bir gün aniden annesi çıkar. Yeni bir hayat ve annesine kavuşmanın sevinciyle yurttan ayrılır. Evine doğru yola çıkan Güneş, ikinci bir gerçekle yüzleşir, annesi evlenmiştir, eşinin de bir oğlu vardır. Aile Güneş'i sıcak karşılamaz, evde geçirdiği sürede ezilip hırpalanır. Annesi de yeterince ilgi ve sevgi gösteremez. Güneş evdeki bir tartışma neticesinde, annesinin onu mecburen, istemeyerek yurttan aldığını öğrenir, bunun üzerine evden kaçar, Sulak Anne'nin yanına gider. Sulak Anne ona kendi çocukluğunu anlatarak ailenin önemini vurgular. "Aileyi kaplumbağanın kabuğuna benzetirim ben. Seni sarar, korur, içinde kendini yalnız hissetmezsin" (Ak, 2011, 173). Güneş ertesi gün evine döner Sulak Anne'den sevginin emek istediğini öğrenmiştir. Annesine sevgiyi öğretmek için emek vermesi gerektiğini anlar. Annesi uzun zamandır görüşmediği ailesiyle

barışır. Güneş dedesi, ninesi ve dayısıyla tanışır ve annesiyle birlikte mutlu bir yaşam sürer.

Ailenin önemini vurgulayan eserlerden biri de *Babamın Gözleri Kedi Gözleri*'dir. Roman genel olarak Ayçiçek'in tuttuğu günlüklere dayanmaktadır. Ayçiçek hayalperest, yüreği sevgi dolu bir çocuktur, mutlu bir aileye sahiptir. Ancak bilmediği bir nedenden ötürü babasından ayrı kalmıştır. O, babasının yokluğunu fark etmeye başladığında annesini sorgular. Babasına duyduğu merak duygusunun özlem olduğunu anlamaya başlar. Annesi evdeki hemen hemen her işe yetişmektedir. Annesinin babasına ihtiyacı olmadığını düşünür. Ancak Ayçiçek içten içe babasının yokluğunu hissetmektedir. Günlerce annesine, anneannesine, arkadaşlarına sezdirmeden babasının yolunu gözler. Sevgi kavramını sorgulamaya başlar:

“Birinin beni sevdiğini nasıl anlarım? Diye sordum değişiklik olsun diye.(Ak, 2012, 21) Annem gülümsedi: Aklına gelen her yeredir sevgi aslında, dedi. Çiçeklerin yapraklarında, ağaçların meyvelerinde, öğretmenin gözbebeklerinde, bir piyanistin tuşlara dokunuşunda...” (Ak, 2012, 21).

Ayçiçek, derste yaptıkları sevgi konulu bir resimde pencere kenarındaki kedinin gözlerini çizer; çünkü kedinin gözlerini babasınınkine benzetmiştir. Sonunda babasından bir mektup gelir ve mektuplarla haberleşmeye başlarlar. Babasıyla ilişkileri eskisinden daha iyi olur. Anne-babasının boşandığını öğrenince çok etkilenmez, aksine bunu büyük bir olgunlukla karşılar. “Annemle babam boşanıyor! Bu sözü ilk duyduğum an gözlerimden sağanak hâlinde gözyaşlarının dökülmesini beklerdim. Ama öyle olmadı. Kafamdaki sıkıcı sorulara yanıt bulduğum için sevindim bile. Ne güzel artık iki evim olacak!” (Ak, 2012, 95). *Babamın Gözleri Kedi Gözleri*'nde birçok iletiye yer verilmiştir. Bunların bir kısmı açıktır. Açık iletiler Ayçiçek'in ağzından ifade edilmiştir. “Babamın yokluğu bana yeni şeyler öğretti. Biri, bütün insanlar birbirine benzemez. (...) İkincisi, çok uzakta olsa bile babam benim en yakınımdır. Beni karşılıksız ve tertemiz bir sevgiyle sever” (Ak, 2012, 98).

Ayçiçek artık anne ve babasının neden ayrı yaşadığını öğrenmiş ve rahatlamıştır. Babasından, sevgi varsa kaybedilen insanların, mutlaka bir araya geleceklerini öğrenir ve bu cümle sayesinde hep umutlu olacağına dair kendine söz verir. Çocuk kitaplarının amaçları incelendiğinde çocuklara estetik bir bakış açısı kazandırmanın yanı sıra farklı yaşam durumlarına karşı hazırlıklı olma becerisinin de kazandırılmaya çalışıldığı

görülmektedir. Bu hikâyede de çocukların gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri bir durum ele alınmaktadır. Ayçiçek durumu kabullenerek gerçekçi bir bakış açısıyla davranmaktadır. Bu davranış biçimi çocuklar için de örnek oluşturmaktadır.

“Papatyaya Sorsam” hikâyesinde ise annesinin kendisini sevmediğini düşünen kahramanın aklındaki soru işaretleri anlatılmaktadır. Çocuk, gün boyunca annesinin piyano başından ayrılmaması, onunla hiç ilgilenmemesi üzerine kendisini sevmediğini düşünür. Piyano çalarken annesinin mutlu olduğunu, güzelleştiğini gören çocuk ödevlerini yapması için yardım isteyince annesinin kendisine bağırmasına üzülür. Annesinin piyano başından kalkmasını fırsat bilerek tuşlara basmaya başlar, annesi odaya gelerek ellerine kaşıkla vurur. Bunun üzerine çocuk “Beni sevmiyorsun” diyerek sokağa fırlar. Bulduğu papatyayı eline alarak papatya falına bakar. Papatyada seviyor çıkınca mutlu bir şekilde eve döner. Annesinin ona sevgiyle baktığını ve yine güzelleştiğini fark eder. Annesi, ona da bir flüt alarak sorunu çözer. Çocuklara sunulacak müzik aletleri onların yeteneğini keşfetmeye yardımcı olacağı gibi ilgi alanlarını tanımaya da olanak sağlayacaktır.

“Güneşi Güldürdüğüm Gün” hikâyesinde Meltem salonda resim ödevini yapmaktadır, annesi aniden ortalığı toplaması gerektiğini çünkü komşu Neclâ Teyze’nin geleceğini söyler. Meltem el çabukluğuyla ortalığı toplar, ödevlerini kanepenin altına sıkıştırır. Komşu eve gelince evin derli toplu haline hayran olur, Meltem’e işine devam etmesini söyleyince koltuğun altından resimleri çıkarır ve annesinin yaptıklarını da komşuya gösterir. Annesinin, resmi beş dakikada yaptığını anlatırken annesi gururla kızını seyreder. Bu arada dolaptaki poşeti çıkarıp, annesinin o portreyi yaparken harcadığı kâğıtları yatağına serer. Komşu kadın, katıla katıla gülerken, çocuk annesini zor duruma düşürdüğünü anlar. Çocuk, yaptıklarının yanlış olduğunu ve cezalandırılacağını annesinin hareketlerinden anlamıştır, çünkü buna benzer davranışları daha önce de yapmıştır. “Göz ucuyla anneme baktım. Yüzü kıpkırmızıydı. Eliyle banyonun kapısını işaret ediyordu. Ne demek istediğini hemencecik anlamıştım. Akşam yemeğine kadar banyodan dışarı çıkamayacaktım” (Ak, 2011, 55).

Sevgiyle yetişen çocuklar, bu değeri geleceğe taşıyacaklardır. Sevildiğini bilen çocuklar daha sağlıklı bir kişilik gelişimi yaşayacaktır. Sağlıklı bir kişilik gelişimi, sağlıklı bir sosyal gelişimin de habercisidir. Çünkü gelişim evreleri birbirini takip eden ve birbirini destekleyen bir bütündür.

Sevim Ak, sevginin değerini her kitabında vurgulamış ve kitaplarında en çok sevgi konusuna yönelmiştir. Yüreği sevgi dolu kahramanlarla çocukları buluşturmuştur. Çocuklara sevgiyi tanıtmış, bu duygunun sıcaklığını hissettirmiştir. Aile sevgisi, arkadaş sevgisi, hayvan ve doğa sevgisi hemen hemen her kitapta yerini bulmuştur. “Ailenin varlığı kişiyi mutlu eder, kendini güvende hissetmesini sağlar” iletisi pek çok kez yinelenmiştir. Çocuk, *Domates Saçlı Kız* da Güneş’in duygularını tanır, annesini hiç tanımamış bir çocuğun neler hissedebileceğinin farkına varır. “Papatya’ya Sorsam” hikâyesinde annesinin kendisini sevmediğini düşünen Meltem’in hırçınlığını izler, “Babamın Gözleri Kedi Gözleri”nde babasından uzak kalan kahramanın babasına ulaşma çabasını görür ve aile sevgisinin ne denli büyük olduğunu keşfeder. “Çilekli Dondurma” adlı hikâyede Gülüş, kimsesiz bir sokak köpeği olan Topaç’ın kardeşlerini bulduktan sonra değiştiğini, daha cesur olduğunu, daha mutlu olduğunu görür. Kendini Topaç’ın yerine koyar ailenin insana kattıklarını fark eder.

Sevim Ak’ın eserlerinde çocuklar sevginin varlığını da sorgular. *Gemici Dedem* romanında çocuk, babasının sert tavrından dolayı sevilmediğini düşünür. “Huu...Pakize! Babamı benden önce tanıyordun. Söylesene, ben babamın gerçek oğlu muyum? Babam beni her akşam gittiği bowling salonunda mı buldu acaba? Yoksa biri sinemada kucağına bırakıp kaçtı mı? Babam beni seviyor mu?” diye bağırdım”(Ak, 2012, 12-13). Sevilmediğinin farkına varan çocuklar bu durumu sorgulamaktadırlar. “Sevgi, çocuklara hissettirilmeli, onlara her zaman sevgiyle yaklaşılmalı” iletisi bu hikâyelerde örtük olarak yansıtılmaktadır.

3.1.2.2. Hayvanlar ve Cansız Varlıklar

Çocuk kitaplarında seçilecek konular, çocukların hayal dünyalarına hitap etmelidir. Çocuklar hayallerini kitaplarda gördükçe kitapla çocuk arasında sağlam bir köprü kurulacaktır. Çocuk, öğrenmesi gereken birçok şeyi kurgulanan hayali arkadaşlarıyla öğrenmektedir. Sever (2010, 78), “çocuğun hareketleriyle, biçimleriyle ilgi çeken kuş, kedi, köpek, kaplumbağa, zürafa, fil vb. hayvanların yer aldığı anlatıları; sevdiği bir oyuncakını, bebeğini, topunu, bisikletini konu eden bir öyküyü dinlemekten mutlu olduğunu” belirtmektedir. Hayatını, eşyalarını, oyuncaklarını hikâyede gören çocuk okumaktan daha büyük keyif alacaktır. Sevim Ak’ın on bir hikâyesi ve bir romanında kahramanlar hayvanlardır. Sevim Ak’ın eserleri içinde birbirine ilk görüşte âşık olan denizatları, özgürlüğüne düşkün asi kırlangıçlar, başkalarından farklı olduğuna inanan

kararlı albatroslar, başarının azimle geleceğini gösteren penguenler, aşkının peşinden giden kazlar görmek mümkündür. “Çilekli Dondurma”da Gülüş, sokak köpeği Topaç ile konuşarak, onunla dertleşir, sıkıntılarını paylaşır. *Domates Saçlı Kız*’da Güneş şapkasıyla, *Toto ve Şemsiyesi*’nde Toto şemsiyesiyle arkadaştır. “Deniz Atları Nereye?” hikâyesinde çocuk, sevginin anlamını keşfederken deniz yaşamıyla ilgili bilgi de edinir. Yazar, denizatlarıyla ilgili çekici, merak uyandırıcı bilgiler verir. Erkek denizatlarının yumurtalarını kendi kesesinde taşıması, diğer balıkların dişilerinin yumurtalarını denize bırakması bunlardan birkaçıdır.

“Albatrosu Gördünüz Mü?” hikâyesinde genç albatros hayallerinin peşine düşer. “Kırlangıç Mio’nun Şaşkınlığı”nda Kırlangıç Mio ailesinden ayrılamaz, denizkestanesinde başka dost edinemez. “Sombalıkları da Sever” hikâyesinde, yaşadığı yerden hiç dışarı çıkmamış, ürkek, korkak ama bir o kadar da yufka yürekli Çin ile cesur, atılgan Çin’in aşkı anlatılır. Okuyucuya sevginin emekle var olacağı, verilen sözlerin tutulması gerektiği iletilir.

Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino hikâyesinde çocuklara yeteneklerin çalışma ile geliştirilebileceği iletisi aktarılır. Hikâyenin kahramanı Kaz, ikili ilişkilerde fedakârlığın ve emeğin önemini vurgular.

Sevim Ak’ın altı hikâyesinde ise olaylar cansız varlıklar ve bitkiler etrafında gelişmektedir. “Napoliten Şarkı”da unutulmak istemeyen bir şarkının serüveni anlatılır. Şarkı yıllarca bir müzik kutusuna hapsedilmiş, orada unutulmuştur. Daha sonra şarkı müzik kutusundan kurtulup, dillerde dolaşan bir ıslık olur. Çocuklara hayalleri gerçekleştirmenin çaba göstermeye ve emek vermeye dayandığı bir şarkı aracılığı ile aktarılır.

“Madam Lulu’nun Şapkası” hikâyesinde şapka yaşadığı hayattan sıkılır ve kendine farklı hayatlar aramaya başlar. Asılı durduğu yerden kendini bırakan şapka, önce hediye olarak sunulur, sonra kendini seyyar satıcının tezgâhına atar, çocukların oyuncağı olur, yolu tavan arasına düşer, pireler ve güvelerle arkadaşlık eder, yazın korkuluğun, kışın kardan adamın şapkası olur. Yıpranır, eskir ama yine mutlu olur. Bir gün şans eseri hayaline kavuşur, kendini bir film stüdyosunda bulur. Bir gün yok olsa bile görüntüsünün kaybolmayacağını anlar ve daha da keyiflenir. “Ne güzel!” dedi keyifle. ‘Bir gün yok olsam bile görüntüm hiç kaybolmayacak’ (Ak, 2011, 32). Şapka da Napoliten Şarkı gibi farklı yolları deneyerek emek vererek hayallerine ulaşmıştır.

“Kayıp Eşya Bürosu” ve “Taa Samanyolu” hikâyelerinde hayallerini gerçekleştiren Sardunya çiçeği ve renkli balon kahramanlar çocuklara örnek olur. “Bir Yalnız Deniz Feneri” kullanılmamayı hazmedemez, bir gün işe yarayacağına gönülden inanır ve fırtınada yolunu kaybetmiş bir tankere yol gösterir.

Hayvanları ve nesnelere kişileştirmek çocukların hayal güçlerini zenginleştirmek için başvurulacak tekniklerden biridir. “Hayvanların ve nesnelere insana özgü davranışlarda bulunması, düşünle gerçeği iç içe yaşayan çocuklar için tanıdık bir dünyanın kapılarını aralar. Düşlerinin önemsenmesi, düşlerini gerçekleştirmesi; onları anlatımın iletileriyle baş başa bırakır” (Sever, 2010, 78). Kurduğu hayallerin kitaplarda yansımaları gören çocuk, kitapları kendine daha yakın hissetmektedir. Ancak kahramanları hayvanlar ve cansız varlıklar olan kitaplar genellikle soyut işlemler dönemindeki çocuklara hitap etmemektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan resimli kitaplarda kahramanlar nesnelere ve hayvanlardan seçilmektedir. Bu seçim çocuğun hayal dünyasını zenginleştirmek için doğru bir adımdır. Somut işlemler döneminde (7-11) de kahramanlar nesnelere ve hayvanlar olabilir. Ancak soyut işlem döneminde (11+) artık çocuklar için nesnelere ve hayvanlar inandırıcılığını yitirecektir. Bu dönemde çocuklar daha gerçekçi ve sosyal konuları içeren kitaplara ilgi duymaktadırlar.

Sevim Ak kitaplarında hayvan sevgisi kadar doğa sevgisine de yer vermektedir. Doğa sevgisine değinilen hikâyelerde çevreyi koruma, temiz tutma, çiçek yetiştirme, çiçeklere değer verme gibi iletiler vardır. “Ağaçları korumalıyız, ağaçları sevmeliyiz.” iletileri bunlardan biridir. “Toto ve Dev Mektup” hikâyesinde, belediye başkanına dev bir mektup yazan Toto, bir milyon sekiz satırlık mektuba “Sarmaşık sokaktaki akasya ağacı kesilmesin” yazmıştır.

Babamın Gözleri kedi Gözleri kitabında Ayçiçek, okul dönüşü çiçekçiye uğrayıp küçük saksılarda çiçek alır. “Bugün okul dönüşü, pazaryerindeki çiçekçiye uğradım. Üç küçük saksı çiçeği aldım. Kadife ve iki değişik renk ipek çiçeği. Onları pencereimin önüne koydum. Param oldukça çiçek alacağım” (Ak, 2010, 23). “Çiçek yetiştirmek insanı mutlu eder.” iletilerinin yanında hayvan sevgisine yönelik iletiler de vardır. Ayçiçek bu davranışıyla bitkileri, çiçekleri sevdiğini okura yansıtır. Aynı özveriyi hayvanlar için de gösterir. Çiçeklere gözü gibi bakan Ayçiçek daha sonra mahallede açılan akvaryumdan balık alır. “Çilekli Dondurma” hikâyesinde, sokak hayvanlarına yardım ederken uyulması gereken kurallarda çocuklara iletilir. Sokaktaki yaralı hayvanlara yardım eden Peruz Teyze, Gülüş’e örnek olur. “Gülüş, Peruz Teyze’ye yardımcı olmak istediğinde

ellerine steril eldivenler giyiyor, ağzına kâğıt bir maske takıyordu” (Ak, 2013, 19). “Benim Minik Köpeğim” hikâyesinde ise “Bir köpeğin bakımını üstlenmek zordur.” İletisi çocuğa aktarılır. İletisi Meltem’in yavru bir sokak köpeğine bakma çabalarıyla aktarılır. “Yemek artıklarını evdekilere sezdirmeden kömürlüğe nasıl taşıyım? Zor olacak ama denemeliyim. Kolay mı bir köpeğe sahip olmak, bir köpeğe benim demek?” (Ak, 2011, 72). Aynı hikâyede “Her canlı, kendine uygun olan ortamda mutlu olabilir.” İletisi de örtük olarak ifade edilir: “Hiçbir eksikliği yoktu ki. Üstelik sıcak bir yuvası, yiyeceği, onu seven yakın bir dostu vardı” der; ama yine de annesine kaçtığını düşünmek onu mutlu eder.

“Bir Buluş” hikâyesinde çocuklar hava kirliliğini önleyecek bir proje peşindedirler. “Çevre kirliliği sadece bizi değil gelecek nesilleri, canlıları da etkiler.” İletisi açık olarak çocuklara şu cümlelerle aktarılır. “Çevreyi ve havayı kirletmeye devam edersek, bizden sonra gelecek kuşaklar bazı bitkileri de hayvanları da tanıyamayacaklarmış. Çünkü kirlilik bitki ve hayvan türlerini yok ediyormuş. İnsanları da hasta ediyormuş” (Ak, 2011, 37). Çocuklara erken yaşta çevre bilinci kazandırmaya dönük bu iletiler bilinçli bir nesil yetiştirmek için oldukça önemlidir.

3.1.2.3. Yalan söyleme

Çocuklar kendilerini savunmak için birçok kez yalana başvururlar. Ancak çocuklar uyarılana kadar sergiledikleri davranışın yanlışlığının farkında olmazlar. Aileler çoğu zaman yalan söylemenin yanlış olduğunu söyler fakat neden yalan söylenmemesi gerektiğini çocuklara açıklamazlar. Çocuğa göre, ortada yasaklı bir davranış vardır ancak neden yasak olduğu açıklanmamıştır. Ancak çocuğa uygun örneklerle ve çocuğun anlayabileceği bir yaklaşımla ifade edildiğinde çocuk aynı davranışı sergilemeyecektir.

Çocuklar beğenilmek ve takdir edilmek isterler. Çocuklar için ilgi, sevgi belirtisidir. Aile bireylerinden, çevreden beğeni görmek için kimi zaman pembe yalanlara başvurabilirler. Sevim Ak bu konuya samimi bir yaklaşımla “Rol” adlı hikâyesinde değinmektedir. Deniz’in okulunda yılsonu müsameresi yapılacaktır. Deniz önce bale grubuna girer ancak küçük bir kaza sonucu gruptan çıkarılır. Müzik grubu çalışmalarına katılan Deniz, doğru sesleri çıkartamaz ve gruptan çıkarılır. Babasının ona doğru dürüst bir melodika almadığından yakınır. Koroya girmeyi *çantada keklik* olarak gören küçük kızın peşini aksilikler burada da bırakmaz. Sunuculukta şansını denemek isteyen Deniz hayal kırıklığına uğrar. En sonunda müsamerede küçük bir rol kapar. Küçük bir rolü

olduğu halde, komşuları Serap Abla'ya tüm oyunlarda görevi olduğunu söyler. Serap Abla rolün büyük veya küçük olmasının önemli olmadığını söylese de Deniz, ona gerçeği anlatamaz. Deniz her görevde başarılı olacağına düşünmektedir ancak; başkalarının bunu engellediğine inanmaktadır. Yılları gösterisinde görev almak için her yolu dener, en sonunda küçük bir rol kapar. Elemelerde umutsuzluğa kapılmaz, azimle her elemeye katılır, sonunda rolünün, küçük ama önemli olduğunu düşünerek mutlu olur.

Çocuklar, yetişkinleri etkilemek, beğeni kazanmak için yalana başvururlar. Deniz de, komşusu Serap Abla'nın takdirini kazanmak için yalan söylemiştir. “Serap Abla gittikten sonra göz ucuyla aynaya baktım. Ayna, al basmış yanaklarımı gösterip gülüyordu. Bunca yalanı bir çırpıda nasıl söyleyebilmişim” (Ak, 2012, 13). Bir görevi yerine getirmek insanı mutlu eder. Hikâye kahramanı da hem takdir kazanmak hem de sorumluluklarını yerine getirmenin hazzına varmak için yalana başvurmuştur. “Bütün Yollar Roma'ya Çıkar” da çocuk diğer çocukların ilgisini çekmek için, her konuda bilgi sahibiymiş gibi konuşma yapar, bilgiler verir. Bu yalanının ortaya çıkacağını hiç düşünmez. Mahalleye yeni gelen Gezgin, kızların ilgisini çekmek için, ‘Bütün Yollar Roma'ya Çıkar’ yazılı bir tişört giyer ancak Roma'nın nerede olduğuna dar bir fikri yoktur. “Roma bir masal kentidir. Benim en sevdiğim kenttir. Romanya'nın da başkentidir. Romanya'dan söz etmeme gerek yok sanırım. Onu bilirsiniz artık” (Ak, 2011, 76). Roma'nın İtalya'nın başkenti olduğunu öğrenen çocuk, arkadaşı Gezgin'i mahcup etmemek için gerçeği söylemez fakat ona olan ilgisi artık bitmiştir.

“Mektup Arkadaşım” hikâyesinde dostlukların yalanlar üzerine kurulamayacağı farklı bir örnekle aktarılmıştır. Hikâyede mektup arkadaşı olan iki çocuk, kendilerini olduğundan farklı tanıtırlar. Buluştukları gün ise hayal kırıklığına uğrarlar, yalanları ortaya dökülmüştür. Hikâyenin sonunda çocuk etrafa mahcup düşmemek için mektup arkadaşı Engin'in kendine hediye olarak bir anı defteri aldığını söyler. “Yeni bir anı defterim olmuştu. Pembe kapaklı, kilitli, pırıl pırıl bir defter. Serap Abla'ya, anneme, babama, arkadaşlarıma Engin'in bana anı defteri armağan ettiğini söyleyebilirdim artık” (Ak, 2011, 87).

“Sakız ve Haftanın Öyküsü”nde Sakız bir televizyon programının ilginç olaylar yarışmasına katılır. Ödülü kazanması için çok farklı bir olay anlatması gerekir ve bir yalana başlar. Yalanlar, yalanları kovalar, sakız olayın içinden çıkamaz. Yalanı ortaya

çıkar. Çocuklar yalan söylerken ustaca planlar yapamazlar. Çocukların niyetleri ancak kendilerini daha çok sevdirmek ve beğendirmektir. Sevim Ak çocukların bu davranışlarına dikkat çekerek yalan söylemenin yanlışlığını didaktik olmayan bir üslupla yansıtmıştır.

3.1.2.4. Okul Yaşantısı

Çocuğun okula başlamasıyla birlikte sosyalleşme halkası genişlemektedir. Ailede başlayan ve yakın çevreyle süregelen sosyalleşme aşamaları okul hayatıyla birlikte gelişme göstermektedir. Zamanın çoğunu okulda arkadaşları ve öğretmenleriyle geçiren çocuk özellikle ilköğretim döneminde okulu ailesinden daha çok önemsemektedir. Sosyal gelişimin hızlandığı bu dönemde çocuğun okulda karşılaştığı tutum kişilik gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Senemoğlu da bu dönemde gelecekteki başarının temelini oluşturan akademik özgüvene vurgu yaparak, gelecekteki başarısızlıkların bu dönemde edinilmiş tutumlardan kaynaklandığını belirtmektedir (Senemoğlu, 2005, 77). Erikson'un psikososyal gelişim dönemlerinden başarıya karşı yetersizlik (6-12 yaş) olarak nitelendirilen bu dönem kişilik gelişiminde önemli bir evreyi nitelemektedir. Çocuğun başarılı olmaya istekli olduğu bu dönemde edindiği olumlu okul deneyimleri sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde etkilidir. Yetenekleri ölçüsünde başarılı olduğunu gören çocuk, yetersizlik duygusuna kapılmadan yeteneklerini geliştirecektir.

Bu dönemin sağlıklı ilerlemesinde önemli görevlerden biri de öğretmenlere düşmektedir. Çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak öğretim sürecini planlayan öğretmenler, çocuklara sunacakları eğitim ortamlarıyla bu sürecin sağlıklı gelişmesini sağlayacaklardır. Ayrıca bu dönemde aileler de çocukların bireysel farklılıklarının farkında olmalıdırlar. Çocuklar akademik başarılarının kıyaslanmasından hoşlanmazlar. Sevim Ak "Karşı Pencere" hikâyesinde bu konuya vurgu yapmaktadır. Meltem matematik dersinde başarısızdır. Meltem'in annesi mahallede gözde çocuklar arasında olan Savaş ile ders çalışması gerektiğini söyler. Meltem, Savaş ile kıyaslanmaktan hoşlanmaz:

"Yaptıkları beğenilmeyen, kendilerinden aşırı ölçüde başarı beklenen ya da sürekli biçimde çevresindeki başarılı çocuklarla kıyaslanan çocukların, yetişkinlerin bu tür davranışları karşısında, bu dönemin temel gelişim görevi olan başarılı olmak duygusunu kazanmaları tehlikeye düşer" (editör Yeşilyaprak, Can, 124, 2002).

"Bir Çılgık" hikâyesinde Beden Eğitimi öğretmenin öğrencilere karşı yanlış tutumu eleştirilir. Öğretmen, öğrencisinin fiziksel görünüşünü eleştirir, çocuk öğretmenin bu

tutumundan rahatsız olmaktadır. “ ‘Sen neden arkada duruyorsun? Öne geç, bakayım. Boyun çok kısa, zayıfsın da. Arka sırada kaybolmuşsun.’ Öne geçtim. Boyumun kısa olduğunun ikide bir söylenmesine kızılıyordum” (Ak, 2012, 44). Bu hikâyede öğretmenlerin yanlış tutumunun öğrenci üzerindeki etkisini görmek mümkündür. Çocuğun fiziksel yetersizliğinin vurgulanması, çocuk üzerinde yetersizlik duygusuna neden olmaktadır.

Sevim Ak kitaplarında okul hayatına yönelik konulardan daha çok okul dışında gelişen olaylara yer vermiştir. Okul yaşantısı dolaylı yollardan kitaplarda yer bulabilmiştir. Okul müsameresine hazırlanan çocuğun hissettikleri “Rol” de, okul duvarlarına resim yapma hayaliyle tutuşan kahramanın hikâyesi “Bir Duvar Ressamı”nda, okulda öğrendiklerini uygulamaya çalışan küçük yaramazların tehlikeli deneyleri “Bir Buluş” ve “Çöp” hikâyelerinde anlatılır.

“Sakız ve Aytaşı” hikâyesinde Sakız üçüncü sınıfta okumaktadır. “Sakız çalışkan değildir ancak okulu eğlenceli bulur. Boyunun kısalığı yüzünden ön sırada oturmak birazcık canını sıkırsa bile. Eee... Önlerde oturanlar foyalarını gizleyemezler” (Ak, 2011, 11). Samimi bir üslupla anlatılan bu hikâyede Sakız kısa boylu olduğu için ön sıralarda oturmaktadır. Sakız, bu durumu rahatsız edici bulmasına rağmen okulu eğlenceli bulmaktadır.

“Elişi Kâğıtları” ödev konusuna değinmektedir. Ödevler yapılırken dikkatin ödevde verilmesi, başka ayrıntılarla ilgilenilmemesi gerektiği üzerinde durulur. Çocuklar dikkatlerini uzun süre aynı şeye veremezler, yapılan işin süresi uzadıkça dikkatleri dağılır. Bu hikâyede de çocuk ödevlerini yaparken hayallere dalar.

3.1.2.5. Mahalledeki ve Sokaktaki Yaşam

Ak, eserlerini oluştururken çocuk gerçekliğinden uzaklaşmamıştır. Öncelikle kahramanlarını çocuğun yakınından, çevresinden seçmiştir. Sevim Ak’ın eserlerinde çocuğun sokakta konuştuğu, selam verdiği, alışveriş yaptığı, yanından geçtiği herkes vardır. Günümüzde varlığını yitiren mahalle kavramına değinen yazar, eserlerinde çocuklara mahalle hayatının sıcaklığını yansıtmıştır. Sevim Ak, bu gerçeklikten yola çıkarak kitaplarında çocukları sokağa taşımış ve birçok hikâyesinde mekânı mahalle ve sokak olarak seçmiştir. Çocuklar aşağı mahalle ile maç yapıp, yukarı mahallede dondurma yemekte, Kömürcü İzzet Amca ile dertleşip, postacıyla mektup dağıtımına çıkmaktadır. “Mahalle Sineması” hikâyesinde sinemacı Kenan Amca çocuklara sinema

kurmak için yardım eder. “Rol”de sabahları kapıyı çalmadan rahat edemeyen Serap Abla, Deniz’e bir sorumluluğu yerine getirmenin mutluluğunu anlatır, “Ne Olmuş”da Sütçü Adnan Amca, Deniz’in oyununu bozamaz. “Sakız ve Rüzgâr Adam” hikâyesinde Sakız’ın babaannesinin emekli olunca yerleştiği küçük köyde tanıştığı Tepetaklak ile Sakız’ın, “Bisikletli Postacı”da postacı ile çocukların arkadaşlığı anlatılır.

“Kömürcü” hikâyesinde Deniz, suççuğu çıkardığı günlerde sokağı izlerken Kömürcü İzzet Amca’nın güvercinlere olan ilgisini fark eder. İyileştikten sonra İzzet Amcanın yanına gider ve onu yakından tanıma fırsatı bulur. Kömürcü, dükkânının duvarlarına yazdığı şiirleri ilk olarak Deniz’e gösterir. Ayrıca Kömürcü şiir okumayı da çok sevmektedir. “İzzet Amca bayanlara şiir okurken çok kibarlaşır. Şapkasını çıkarır, sandalyesinden hafifçe kalkar, sesini yumuşatır” (Ak, 2012, 21). Deniz, yaz tatili dönüşünde kömürcü dükkânının kapalı olduğunu görür; ama kimseye İzzet Amca’nın nerede olduğunu soramaz. “Yaz bitti, sonbahar geçti. Bir türlü soramadım” (Ak, 2012, 24). Kömürcü’nün şiir okuyuşu ve şiir okurken sergilediği tavırlar çocuğun onu sevmesini sağlamıştır.

Çocuk kitaplarında çocuğa tanıdık gelen mekânlara ve kişilere yer verilmesi çocuklarda gerçeklik algısını oluşturmaktadır. Okuduğu kitapta sokağını, komşularını gören çocuk, sosyal rollerini de kitaplar aracılığı ile içselleştirebilme fırsatı yakalamış olacaktır.

3.1.2.6. Batıl İnançlar

Batıl inançlar, bilimsel bir gerçekliğe dayanmayan, kültürel aktarımla kazanılan davranışlardır. Yolculuğa çıkarken arkadan su dökmek, geceleri tırnak kesmemek, kara kedi görünce yol değiştirmek herkesin bildiği ancak bir temele dayanmayan davranışlardır. Bunların hemen hepsini bireyler ailesinden ve yakın çevresinden öğrenir. Çoğu da çocuklukta yerleşiklik kazanan bu davranışlar kolay kolay unutulmaz.

Babamın Gözler Kedi Gözleri romanında aile yeni bir eve taşınır, o evde geçirilen ilk gece için çocuk annesinden duyduğu inancı dile getirir. “Bu gece evimiz aydınlık. Annem bütün ışıkları yaktı. Yeni taşınılan evde ilk gece bütün ışıklar yanarsa, o evde geçirilen günler hep aydınlık olurmuş” (Ak, 2012, 12). Çocuk, yeni taşındıkları evin tüm ışıklarını yakarak geleceğe dair umut beslemektedir.

Çocuklar, büyüklerinden duyduklarına büyük bir hayranlıkla inanır, yetişkinlerin bilgilerinin her zaman doğru olduğunu düşünürler ve henüz sorgulama becerisini kazanamadıkları için söylenenler onlar için kutsal birer bilgi gibidir. *Babamın Gözleri*

Kedi Gözlerin'de de Ayçiçek babaannesinin ona ilettiği “Dolunayda ağaçlar, tohumlar, çiçekler, her şey büyük bir hızla büyür” (Ak, 2012, 29) sözlerine inanarak o geceyi dışarda geçirmek ister. “Babaannem dolunayla ilgili ilginç şeyler söyledi. Tırnaklar ay dolunay iken kesilmezmiş. Çünkü çok çabuk uzarlar, kesmek işe yaramazmış. Dolunayda ağaçlar, tohumlar, çiçekler, her şey büyük bir hızla büyümüş” (Ak, 2012, 29). “Bu gece dolunay ışığında uyuyacağım. Herkes yattıktan sonra battaniyemi alıp balkondaki şezlonga geçeceğim. Bakalım, her şeyi büyüten dolunay benim kısacık boyumu da uzatacak mı?” (Ak, 2012, 29). Küçük kahraman, babaannesinin sözlerine inanır ve geceyi balkonda geçirir. Çocuklara bilimsel bir temeli olmayan, gerçeği yansıtmayan, boş inançları içeren bilgiler vermek mantıklı düşünemeyen, gerçeği algılayamayan bireyler yetiştirmeye yol açabilir. Hangi koşulda olursa olsun, çocuğun anlayabileceği bir anlatımla ona bilimsel gerçekler sunulmalıdır.

Çocuklar büyüklerin sahip olduğu batıl inançların, onlarda birer zaaf olduğunu fark ettiklerinde bunu kendi çıkarları için kullanabilirler. *Puldan Taştan Lahanadan* romanında Köstebek isimli küçük kahraman, annesinin inançlarını, kendi çıkarı için kullanmaktan hiç çekinmez. “Köstebek, annesi ona bulaşmasın diye elinden geleni esirgemez. Açık makasları kapatır, ters dönen ayakkabıları düzeltir, ateş basan yanakları buzla soğutur, canavarlı düşleri hayra yorar, ayağının takıldığı taşı öpüp niyet tutar” (Ak, 2011, 12). Sevim Ak'ın kitaplarında, yetişkinlerin sahip olduğu kalıp yargılar, batıl inançlar çocuklar tarafından eleştirilir. Kimi zaman bu batıl inançlar, çocukların amaçlarına ulaşmada kullandıkları bir araç olur. “Toto ve Şemsiyesi” hikâyesinde “büyü bozma” konusu işlenmektedir:

“Banka Müdürünün karısı Toto’ ya birinin büyü yaptığını söylüyor, büyüü bozmaya çalışıyordu. Şimdiye kadar Toto’nun başının üstünde karmaşık bir gemici halatı çözmüş, 28 tane çalar saati aynı anda çaldırılmış, bol sarımsaklı kediotu çorbası içirmiş, büyüü “Takamturafış” sözünü bin dokuz yüz yirmi beş kere söylemiş yine de büyüü bozamamıştı” (Ak, 2011, 15).

Domates Saçlı Kız romanında Güneş, elindeki bileklikleri satmak için, müşterilerin batıl inançlarını kullanır.

“Bu tam senin aradığın bileklik. Gözlerin yeşil. İçinde yeşil olan her şey sana uğur getirir. Hele bir de takmadan önce ay ışığına tutar, üstünden sarımsak tozu üflersen, seni kötülüklerden korur... Hastalanırsan, kimseyle konuşmadan bilekliği toprağa göm. Bak, bir şeyin kalır mı? İyileşince çıkar, gene bileğine tak. Şişt, sana bir de

ufak bir sır vereyim: Ateşin çıkarsa... Tırnaklarını kesersin, erimiş mumun içine koyarsın. Sonrada mumu pencereden aşağı atarsın. Ateşin hemen düşer” (Ak, 2011, 20).

Güneş’in sözlerine inanan küçük müşteri, bilekliği hemen satın alır. Güneş’in yalanlarla süsleyerek yaptığı satış, diğer satışlarını pekiştirecek ve diğer müşterilerine de aynı yolla satış yapacaktır. Ancak çocukların hayal kırıklığına uğramaması için her koşulda gerçekler anlatılmalı, bilimsel dayanağı olmayan ifadeler kullanılmamalıdır. Kişiliğin temellerinin çocuklukta kazanılan alışkanlıklara dayandığı düşünüldüğünde, ilerde hurafelere, batıl inançlara bağlı bireyler yetiştirmemek için daha dikkatli davranılmalıdır.

3.1.2.7. Araştırma ve Deney Yapma

Araştırmaya ve deneye dayalı bilgiler daha kalıcıdır. Yaparak, yaşayarak öğrenme en kalıcı öğrenme türlerindedir. Öğrenme ortamının nesnesi değil öznesi olan çocuk, öğrendiklerini kendi süzgecinden geçirerek özümseyecektir. Yapılandırmacı yaklaşımın temel dayanağı olan öğrenmeyi öğrenme ilkesinin gerçekleştirilmesinde yaparak, yaşayarak öğrenme oldukça önemlidir. Sevim Ak, çocukların deney ve araştırma yapmaktan zevk duyduklarını ve bu şekilde edinilen deneyimlerin daha kalıcı olduğunu vurgulamaktadır. Ancak yazar çocukları araştırmaya ve deneye teşvik ederken uyulması gereken kuralları da sezdirmiştir.

“Karşı Pencere”de Savaş ile ders çalışmaya başlayan Meltem, Savaş’ın sırlarıyla tanışır. Deney yapmanın sınırlarını bilmeyen Savaş, büyüteçle ateş yakmak, dürbünle komşuları gözetlemek, ilaçları karıştırıp bitkiler üzerinde araştırma yapmak, kedilerin tüylerini yolup anahtarlık yapmak, komşunun civcivlerini çalıp deneyler yapmak gibi pek çok tehlikeli araştırma yapmaktadır. Meltem bildiklerini kimseyle paylaşmaz. Savaş’ın ayrıca akademik başarısı yüksektir, çalışkan bir çocuk olarak örnek gösterilir. Ancak çocuklar kıyaslanmaktan, başka çocuklarla başarılarının karşılaştırılmasından hoşlanmazlar. Hikâyede, “Başarılı çocuklar, aileler tarafından örnek gösterilebilir” ve “Çocuklar, kıyaslanmaktan hoşlanmazlar” iletilerinin yanında “Deney yapmanın belli kuralları vardır ve kurallara uyulmazsa zararlı olabilir” iletileri aktarılır.

“Çöp” hikâyesinde çevrenin korunmasıyla ilgili ilginç projelerin sunulduğu bir yarışma düzenlenmektedir. Kerem, çevrenin korunmasıyla ilgili ödüllü proje yarışmasına katılmak ister, çevreyi kirleten çöpleri yakarak, enerji elde edeceği bir proje

kurgulamıştır. Arkadaşı Deniz, bu projeye olumlu bakmaz, Kerem ise denemekte kararlıdır. İki arkadaş, gizlice çöpleri toplayıp, kurdukları sobada yakmaya başlarlar. Ancak, çöp dolan bahçe kedi ve köpeklerin istilasına uğrar. Kedi ve köpekleri kaybolan aşağı mahallenin çocukları, bahçeyi bulurlar. Kerem ve Deniz'in yaptığı projeden haberdar olurlar. Koku ve pislikten rahatsız olanlar da belediyeye şikâyetle bulunurlar. Bu olayları gizlice izleyen çocuklar hem korkmuş hem tedirgin olmuşlardır. Ortalıktan el ayak çekilince evlerine dönerler ve bir ceza makbuzuyla karşılaşılır. Kerem'in babası çevreyi korumadığı, üstelik kirlettiği için para cezasına çarptırılmıştır. “Deney yaparken, farkında olmadan çevreye zarar verilebilir.” iletisi de çocuğa yansıtılır. “Bir ceza makbuzuydu bu. Kerem'in babası çevreyi korumadığı, üstelik kirlettiği için 10 milyon TL'lik para cezasına çarptırılmıştı” (Ak, 2012, 33). Bu hikâyede yazar, çocuklara “deney yaparken uyulması gereken kurallar vardır” iletisini aktarmıştır. Yazar çocukları deney ve araştırma yapmaya teşvik ederken uyulması gereken kuralları da çocuklara aktarmaktadır.

Çocuklar, doğayı gözlemleyerek, merak ettiği konuları araştırarak, okuyarak bilgi sahibi olurlar. “Duyduğumu unuturum, gördüğümü hatırlarım, yaptığımı anlarım” (Angelo, 1993 akt. Şeref Tan ve ark. 2007, 36). Okulda öğrendiklerini günlük hayatta kullanan, araştırma, deney yapmaktan zevk alan çocukların akademik başarıları da yüksektir. “Bir Buluş”, “Çöp” ve “Karşı Pencere” hikâyelerinde deney yapan çocuklar, okulda edindikleri bilgileri günlük yaşama uygulamışlardır.

3.1.2.8. Güzellik

Güzellik kavramı görecelidir. Çocuk gerçekliğine göre güzellik dış görünüşle bağlantılıdır. Beğenilmek isteyen çocuk dış görünüşüne gereğinden fazla önem vermeye başlar. Çocukların beğenilme endişesini Sevim Ak, “Toto Ne Yapıyorsun” hikâyesinde sevdiği kıza çirkin görüneceği endişesini taşıyan Toto'nun dilinden anlatmaktadır:

“Korkunç! Ne olmuş dişlerine öyle? Korkunç ya! Dişlerim çarpık diye doktor düzeltmek için bu gri metal plakaları taktı. Öyle üzüldüm ki. Dün gece sabaha kadar aynada kendime baktım. Hiç sevimli bir yanım yoktu. ...Mimi'nin beni bu çirkin halimle görmesini istemiyorum. Bu yüzden gizlendim” (Ak, 2011, 50-51).

“Dört Göz” hikâyesi Deniz'in gözlük kullanmak istememesini konu edinmiştir. Deniz gözlüğü kendine yakıştıramaz ve takmamak için çaba harcar. “Kandırmaya çalışma beni. Yakışmadığını biliyorum. Şu halime bak. Patlak Gözlü Hafife! Pimpirik

büyükanne! Öff! Herkes alay ediyor benimle” (Ak, 2012, 7). Deniz “Dörtgöz” sözünden hiç hoşlanmaz, arkadaşlarının dalga geçmesinden çok rahatsız olmaktadır. Ancak babası onu bu değişime alıştırmaya çalışır, takılan lakaplara kulak tıkamasını ister. “Yepyeni bir dünyaya kavuştun. Bu kötü bir şey değil ki! Herkes yenilik peşinde koşuyor. Kimi kulağına beş küpe birden takıyor, kimi burnunu deldiriyor. Sen de fiyakalı bir gözlük taktın” (Ak, 2012, 9).

Deniz’i ikna etmek kolay değildir, babası “önemli” insanların gözlüklü olduğunu söyler ve onu ikna etmenin yolunu bulur. Bu sözlerden etkilenen çocuk, ansiklopedilerden önemli, ün yapmış insanların resimlerine bakar ve ikna olur. “Bu kadar akılsız olduğunu bilmezdim. Sen hiç büyük adamların, bilginlerin resimlerine dikkatlice bakmadın mı? Çoğu gözlüklüdür. Önemli insanlar gözlüklülerin arasından çıkar. Sen de gözlüklüsün ve o şanslı insanlardan birisin” (Ak, 2012, 10). Çocuklara bir davranışı dayatmak yerine o davranışla ilgili mantıklı açıklamalar yapmak ve olumlu örnekler sunmak gerekir. “Babam haklıydı. Düşünürler, bilim adamları, ressamalar, yazarlar, devlet büyükleri... Hep gözlüklüydü” (Ak, 2012, 10). Sever (2010, 114)’e göre “çocuk edebiyatında en önemli etken, değişim geçiren kahramanın, bu değişimin okur tarafından inandırıcı bulunmasıdır”. Anlatının başkahramanı Deniz de okuyucunun inanacağı bir değişim geçirmiştir. Deniz’in babası yaptığı mantıklı açıklamalar ve sunduğu gerçekçi örneklerle kızını gözlük takmaya ikna etmiştir.

“Bayramlık” hikâyesinde Deniz, bayramlık kıyafetleriyle sokakta oynamak ister. Annesi söz verdiği için kızının isteğini kabul eder. Sokağa çıktığında tüm arkadaşları tarafından beğenileceğini zanneden Deniz hayal kırıklığına uğrar. Arkadaşı Sibel, bu kıyafetlerle ip atlayacağını söyleyen Deniz’e şaşkınlıkla bakar. Ancak elbisesiyle oynamakta zorlanınca eve giderek her zamanki elbiselerini giyer, bayramlık elbiselerle sokakta rahat oyun oynanamayacağını öğrenmiştir.

“Toto Ne Yapıyorsun?” hikâyesinde Toto dişlerine tel takıldığı için sevdiği kızın kendisini böyle görmesini istemez. “Sombalıkları da Sever” hikâyesinde Çiçin, eşine güzel görünmek için elinden geleni yapmaktadır. “Güzel görünmeye en meraklı olan Çiçin’miş. Ee ne de olsa o bir dişi. Çin ondan aşağı kalır mı? Ya Çiçin beni değil de başkasını beğenir, peşine takılıp giderse diye elinden geleni ardına koymamış” (Ak, 2011, 75). “Yeni Moda Kuaför” hikâyesinde saçlarını kestirmek istemeyen çocuğa kuaför, keseceği modelin moda olduğunu, kızların bu modeli çok beğeneceklerini

söyler. Çocuk, beğenileceğini hayal ederek saçlarını kestirmeye ikna olur. “Kız çocukları moda için fedakârlık yaparlar” iletisi örtük olarak okuyucuya aktarılır. Bu iletinin yanı sıra “Dış görünüş, insanın kendine olan güvenini artırır” iletisi de verilir. “Dükkândan dışarı çıktığımda yürüyüşüm değişmişti. Saçlarımın güzelliğinden hiç bu kadar emin olmamıştım” (Ak, 2011, 52). Çocuk, beğenileceğinden emin olduğu için kendine güven duymaktadır. Çocukların gözünde güzellik arkadaş edinmeyi, sevmeyi ve sevilmeyi kolaylaştıran bir ayrıcalıktır. Çocuklar beğenilmeme endişesiyle büyüdüklerinde kendilerine güven duygusunu yeteri kadar kazanamayacaklardır. Güzelliğin fiziksel özelliklerle sınırlı olmadığı, asıl güzelliğin kişisel farklılıklarda gizli olduğu çocuğa sezdirildiğinde daha olumlu sonuçlar alınacaktır. “Hey Güzele Bak” adlı hikâyede, güzelliğinin farkında olan ve bunu bir araç olarak kullanan bencil denizanası anlatılmaktadır. Denizanası kibirli tavırları ve bencil davranışları yüzünden sevilmez. Yaşanan olaylar sonunda bu olumsuz özelliklerinden kurtulur ve güzelliğin değil sevgi dolu davranışların önemli olduğunu çocuklara aktarır.

Çocuklar için güzel görünmek, ilgi çekmek çok önemlidir. Özellikle kız çocukları, rengârenk kıyafetleri, süslü tokaları, parlak rugan ayakkabılarıyla mutlu olurlar. “Vitrindeki Mavi Bahçivan” hikâyesinde çocuk, arkadaşının doğum gününde ilgi çekmek, beğenilmek için mavi bir bahçivan pantolonu beğenir, ancak parası yetmediği için alamaz. Doğum gününe annesinin diktiği mavi pantolonla gider. Hikâyede yer alan örtük ileti; “Çocuklar yeni ve güzel kıyafetlerle arkadaşlarının ilgisini çekmek için, ailelerinden yeni kıyafetler bekleyebilirler.”

“Çaresiz, Murat’ın doğum gününde annemin diktiği lacivert pantolonu giyeceğim. Murat beni fark etmeyecek bile. Ama indirimli satışlardan sonra, 15 Eylül’de okulun tanışma çayında gözlerini benden ayıramayacak. Mavi bahçivan pantolonum ve mavi beyaz çizgili tişörtümle kim bilir ne gösterişli olacağım!” (Ak, 2012, 76).

“Kiralık Mayo” hikâyesinde “Kızlar, karşı cinsin ilgisini çekmek için uğraşırlar.” iletisi, mahalleye yeni gelen çok iyi yüzen kızın, diğer kızlarca kıskanılmasıyla aktarılır. Kızlar, yeni gelen kızın ilgi çekmesini mayosuna bağlarlar.

3.1.2.9. Hobilere Sahip Olma

Hobi, kişinin kendini daha iyi hissetmek, kendini geliştirmek ve boş zamanlarını etkili kullanmak için seçtiği öznel uğraşlarıdır. Hobi kavramı günümüzde oldukça popülerdir.

Artan çalışma saatleri, vakit geçirilecek yeşil alanların azalması ve yoğun yaşam temposu insanları rahatlatacak etkinlikler bulmaya sevk etmektedir. Bir uğraşa sahip olma bireyin kendini ifade etmesini ilgi ve yeteneklerini keşfetmesini, kaliteli bir yaşam sürmesini sağlamaktadır.

Çocukları hobilere yönlendirmek çocukların yeteneklerini keşfetmelerini ve bu yetenekleri geliştirmelerini kolaylaştırmaktadır. Çocukları ilgi duydukları alanlara yönlendirmek, bir uğraşa sahip olmalarına yardımcı olmak sağlıklı bir kişilik geliştirmelerini sağlayacaktır.

Gözleri Kedi Babamın Gözleri kitabında yazar, çocuklara bir hobiye sahip olmanın insana sağlayacağı yararı anlatır. Daha önce babasının gereksiz şeylerle uğraştığını zanneden Ayçiçek, babasının diğer insanlardan farklı olduğunu düşünmeye başlar. Ayçiçek babasının bir hobisi olduğunu öğrenmiştir. “Hobiler insanı geliştirir, yüceltirmiş. Sözlükte yazıyor. Doğru. Ayrıca insana büyük bir keyif ve bir iş yapmanın verdiği mutluluğu da tattırıyor. Seni öbür insanlardan farklı kılıyor” (Ak, 2012, 54). Çocuklara, hobilerin insana kazandırdıkları Ayçiçek’in dilinden anlatılmıştır. Ayçiçek artık babasına daha çok hayrandır. “Üretmekten hoşlanan, yaratıcılığını kullanmaktan zevk alan çok akıllı bir babam varmış” (Ak, 2012, 54). Bu hikâyede hobilerin yaratıcılığı geliştirdiği de vurgulanmıştır.

Deniz mahallelerine taşınan Selim ile okullar açılınca tanışır. Ancak öğretmene verdiği nergis çiçekleri yüzünden onu kıskanır ve Selim’den hoşlanmaz. Selim hastalanır ve okula gelemez. Ders notlarını ulaştırma görevi ise Deniz’e verilir. Deniz, Selim’in odasındaki resimleri ve bezden kuklaları görünce ona hayran olur. Deniz, kendisinin hiçbir yeteneği olmadığını düşünür ve kendine kızar:

“Odasının duvarlarına sulu boya resimler asmıştı. Konuşurken gözüm resimlere takılıyordu. Birinde sadece rengârenk balonlar, ötekinde küçük şirin bir köy, bir başkasında da bir tekir kedi vardı. Resimleri iç açıyordu. Birden yüreğimde tuhaf bir eziklik duydum. Duvara asabileceğim tek resmim yoktu benim” (Ak, 2012, 60).

Deniz kızamık olur ve ziyaretine gelen Selim de hastalanır. Deniz bu duruma içten içe sevinir. Deniz, iyileştikten sonra Selim’in lunaparkta çalıştığını ve yaptığı kuklaları piyango çekilişiyle burada sattığını öğrenir. Deniz, piyangodaki beyaz elbiseli kuklayı çok beğenir, onu kazanmak ister, ama kuklayı kazanamaz. Selim’in ailesiyle Konya’ya

taşınacaklarını söylediği gün, Deniz evlerinin kapısının önünde istediği beyaz elbiseli kuklayı görür ve çok mutlu olur.

Müziğin insan ruhu üzerinde iyileştirici, stresi azaltıcı etkisi olduğuna inanılmaktadır. Genel bir tabirle, müzik ruhun gıdasıdır. Sevim Ak da bu hikâyesinde çocuklara müzik aleti çalmanın, böyle bir uğraşıya sahip olmanın vereceği mutluluğu sergiler. “Toto ve Müzik” te Toto kendini mutlu etmek için gitar çalar. Canı sıkılan ve kendini mutsuz hisseden Toto eline gitarını alır ve çalmaya başlar. “Parça çok hoşuna gitmişti. Bir kez, bir kez daha çaldı. Çaldıkça içinin sıkıntısı dağılıyor, keyifleniyordu. Toto’nun morali düzelmmişti” (Ak, 2011, 75). Hobiler çocuğun zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerini desteklemektedir. Çocuk bir hobi edinerek kendini geliştirme, yeteneklerini keşfetme imkânı bulurken ruhsal olarak rahatlama fırsatı da bulacaktır.

Çocuklar zamanlarının büyük bir kısmını okulda geçirmektedirler. Okuldan arta kalan zamanlarını ise çağımızın getirisi teknolojik ürünlerle (televizyon, internet vb.) geçirmektedirler. İnternet ve televizyonla geçirilen sürenin artışı çocukların yaratıcı düşünme becerisini köreltmektedir. İnternetin bilgiye ulaşmadaki hızı yetişkinler gibi çocukların da ilgisini çekmektedir. Bilgiye ulaşmanın yanında, zengin bir oyun içeriğine sahip internet kontrolsüz kullanıldığında çocuklar için tehlikelidir. Zamanının büyük bir bölümünü bilgisayar başında geçirmek çocuğun sosyalleşmesini de engellemektedir. Aileler ve öğretmenler çocukların boş zamanlarını daha etkili kullanması için onlara öncülük etmelidir. Boş zaman etkinlikleriyle çocuklar hem yeteneklerini keşfedebilir hem de bir hobi edinebilir. Hobiler, çocukların boş zamanlarını verimli kullanmasını sağlar ve bunun yanı sıra kötü alışkanlıklara sahip olmasını da önler.

Sevim Ak’ın hikâyelerinde çocuklar, boş zamanlarını bir hobiyle değerlendirir. Yazarın eserlerinde kötü alışkanlıklara sahip ya da vaktini boşa geçiren çocuklar görmek mümkün değildir. Sevim Ak’ın kitaplarında çocuklar; sinema kurar, mahalle gazetesi çıkarır, bir çalgı aleti çalmak için çabalar, çiçek yetiştirir, sokak hayvanlarını besler, deneyler yapar, mektup yazar, yolculuğa çıkarlar, zamanlarını değerlendirmek için çabalarlar.

“Penguenler Flüt Çalamaz” hikâyesinde bir müzik enstrümanı çalmanın zaman ve emek istediği vurgulanır. Müzik aleti çalma becerisine sahip olmak sabır işidir, iletisi okuyucuya yansıtılır. Hikâyede sirkte çalışan Peng’in flüt çalma hevesiyle giriştiği işler anlatılır. Ancak Peng önceleri azimli olsa da zamanla bu hevesi geçer. “Peng, müzik

aleti çalmanın sabır işi olduğunu biliyordu. Palyaço Apo her gün en az iki saat odasına kapanıp çalışırdı” (Ak, 2011, 9). Peng’in başaramadığını oğlu gerçekleştirir, Peng içten içe oğlunu kıskanmaktadır. “Şimdi küçük Dung her sabah flütüyle nehir kıyısına iniyor, akşama kadar flüt çalıp duruyor. Peng yeni bir iş edindi artık. Gizli gizli Dung’u izliyor. Geçenlerde bir akşam Peng Dung’a şöyle dedi: - İster kanatlarınla çal, ister eldivenlerinle, flüt penguenlere göre bir müzik aleti değildir. Sun buna için için güldü. Çünkü bu sözlerde gizli bir kıskançlık sezmişti” (Ak, 2011, 16). Başarmak için çok çalışmak gerekir. Baba Peng pes ederek çalışmayı bırakırken Dung sabırla ve azimle çalışmaya devam etmektedir.

Sevim Ak, bir hobiyi sahip olmanın insanı geliştirdiğine ve değiştirdiğine inanmaktadır. Bu düşüncelerini çocuklara da aktaran yazar, hobilerin önemini hikâyelerinde vurgulamıştır. Hobiler zamanı verimli kullanmak ve yetenekleri keşfetmek için uygun bir araçtır. Yetenekler doğuştan getirilen ve geliştirilebilir özelliklerdir. Çocukların yetenekli olduğu alanları belirlemek ve o alanda çalışmalarını sağlamak için hobilere yönlendirmek faydalı olacaktır.

3.1.2.10. Hayal Kurma

Hayal kurmak, özgür düşünmek ve ön yargılardan kurtulmaktır. Çocukların kurdukları hayallerde hiçbir sınır yoktur. Çocuklar hayal kurarken hiçbir kalıba ve kurala bağlı kalmazlar. Yaratıcı düşünme hayal kurma ile başlamaktadır. Sevim Ak eserlerinde hayal kurmaya yönelik konulara ve iletilere yer vermiştir.

“Bir Duvar Ressamı” hikâyesinde simit satarak kazandığı parayla kendine renkli boyalar alan çocuk, artık kâğıtlara değil duvarlara resim yapmak ister. Okul bahçesine tebeşir ve kömürle cıvıllı cıvıllı bir resim yapan çocuk, bu resmin çok beğenileceğini, hatta devlet başkanı tarafından ödüllendirileceğini hayal eder. Çocuğun hayali, okul müdürünün durumu fark etmesiyle sonlanır. “Kalk bakalım, küçük velet! Okulun bahçesini rezil etmişsin. Yarım saat içinde bahçeyi tertemiz görmezsem polis çağırırım” (Ak, 2011, 12). Gözyaşları dinmeyen çocuk, okulun duvarlarını temizledikten sonra martılara seslenir, onlarla gitmek ister. Satılmamış simitleriyle baş başa kalır. Çocuğun uğradığı hayal kırıklığı çocukta gitme istediği uyandırmıştır. Çocuk martılarla birlikte özgürce hayal kurabileceği, hayallerini gerçekleştirebileceği bir yere gitmeyi istemektedir. Martılar, çocuk için özgürlüğü simgelemektedir.

“Toto ve Güneş”te Toto güneşin resmini yapıp odasına asar, böylece odasının hep aydınlık olacağına inanır. Yaptığı resimle hayalini gerçekleştirir. “Napoliten Şarkı”da hayalini gerçekleştirmek isteyen şarkı hapsedildiği müzik kutusundan kaçır. Önce serçeleri gözüne kestirir. “İşte, beni bunlar yaşatabilir. Serçeler, şarkıları gagalarına takar, çok uzaklara götürebilirler. Böylece Napolili balıkçıların modası geçmiş şarkısını bütün dünya duyabilir” (Ak, 2011, 19). Ancak serçelerden umduğunu bulamayan şarkı, bir papağanın diline takılır. Papağanın bencil davranışları onu rahatsız eder. Dağları aşar, farklı şehirlere gider, aradığını bulamaz. Geldiği yere Meto’nun kutusuna döner. Meto şarkıyı arkadaşlarına dinletir ve şarkının hayali gerçekleşir. “Şarkının içi içine sığmıyordu. Başardım, diyordu gururla. Bir ıslık olmayı başardım sonunda” (Ak, 2011, 25).

“Albatrosu Gördünüz mü?” hikâyesinde genç albatros adasındaki albatroslardan hayalleri yüzünden yakınlık göremez. Diğer kuşlar kendilerine benzemeyen, hayaller kuran genç albatrosu dışlar. “Ting, kimse onu anlamadığı, yanına yanaşmadığı, hayallerini paylaşmadığı için mutsuz hissetmiş kendini. Başını bir kayaya dayamış, için için ağlamış” (Ak, 2011, 45). Genç albatros adadan gitmeyi kafasına koyar, yalnız kalma pahasına hayallerine ulaşmak için uçmaya başlar. “Gözü kara bir kuşum ben... Dünyayı görmeliyim. Ama başkalarının gözüyle değil, kendi gözlerimle” (Ak, 2011, 46). Etrafında söylenenlere aldırmayan Ting, hayallerinin peşinden gider.

“Kayıp Eşya Bürosu”nda güzel Sardunya hayalini gerçekleştirmek için toprağını gözyaşlarıyla sular. Sardunya’ya herkes ona başaramayacağını söylese de o, kimseye kulak asmaz, umudunu hiç kaybetmez. Sabaha kadar gözyaşı döker ve hayalini gerçekleştirir. “Sardunya bütün gece toprağını gözyaşlarıyla sulamış, gözyaşlarını içe içe uzamış, pencerenin taa tepesine erişmişti. Güneşi görebiliyordu oradan” (Ak, 2011, 83).

“Madam Lulu’nun Şapkası” ve “Ta Samanyolu”nda hayallerinin peşine düşen şapka ve balon türlü maceralar yaşarlar, hayallerine ulaşırlar. “Bir Yalnız Deniz Feneri”nde artık yaşlanmış, kullanılmayan deniz fenerinin geçmişteki başarılarından dolayı ödüllendirilmeyi beklemesi işlenir. Deniz feneri, umudunu yitirmeden ödüllendirileceği, alkışlanacağı günü bekler. Bir gece fırtınada bir tankerin zor durumda olduğunu görür ve ışıklarını yakar. Tankere yol gösteren deniz feneri artık kendini yalnız hissetmez. Tankerin ona teşekkür etmesi tüm karamsar düşüncelerini birden dağıtır.

“Yıldızlar Yosun Kokar” ve “Bisikletli Postacı” hikâyelerinde kahramanlar hayallerine ulaşamazlar ancak hayallerinden de tamamen vazgeçmezler. “Yıldızlar Yosun Kokar”da Meltem bir sirk yıldızıyla tanışır. Meltem, sirk yıldızının, asıl hayalinin pilot olduğunu ve düzenli bir yaşamı olduğunu öğrenir. Hayat onu sirke sürüklemiş, fakat o gökyüzüne bakmaktan vazgeçmemiştir. “Bisikletli Postacı”da çocuklar, postacının mızıka çalarken değiştiğini mutlu olduğunu görürler. Postacı, en büyük hayalinin müzisyen olmak olduğunu söyler. Yıllarca hayranlarının ona mektuplar göndereceğini hayal ettiğini; ama kimsenin ona mektup göndermediğini görünce postacı olmaya karar verdiğini anlatır.

“Dokumacı Kuşu ve Martı” hayallerini kullanarak özgün şapkalar yapan dokumacı kuşunun serüveni anlatılır. Dokumacı kuşu Fiyonk, düş gücüyle emsali görülmemiş şapkalar yapar. Arkadaşları onun bu şapkalarla ölümsüzlüğü yakaladığına inanır. “Hüthüt kuşu, ‘Sen tatlı bir kaçıksın’ demiş. ‘Ürettiklerin basit şeyler değil. Bugüne kadar senin gibi yaratıcı bir dokumacı kuşu ne gördüm ne de duydum. Dedemin babası bu yöredeki bütün ilginç olayları babama anlatmıştı. O bile şapka, çanta ören dokumacı kuşların varlığından söz etmemişti” (Ak, 2011, 22).

“Geceleyin Horoz Oldu Saksı”da çocuk duvardaki yansımaları anlam yükleyerek kurduğu hayalle kendini korkutmuştur. Meltem, gece odasında kendisine dik dik bakan bir horoz görür, arkasını döndüğünde ise duvarda bir horozla daha karşılaşır. İki horozun birbirini süzüp kavgaya hazırlandığını ve bir süre sonra kavga ettiklerine dair hayaller kurmaya başlar. *Puldan Taştan Lahanadan* romanında Köstebek bulduğu bir saç tokasıyla hayallere dalar. “Köstebek’in tokanın kentin tepe mahallesinde külleri eşeleyen bir Külkedisi’nden düştüğünü hayal etmesiyle başlamıştı macera. Masalın bir yerinde seyirci olmaktan sıkılmış, kauçuk bir ata bindiği gibi dağlar, tepeler aşmıştı. Hatta bulutlara uzanan kalenin sislere gömülü burcuna kadar tırmanmıştı. Öğlen uykusuna yatmış, okaliptüs kokulu prensesin altın tozuna bulanmış kuşlarla bezeli tokasını yastığının üstünden aldığı gibi gerisin geri kaçmıştı” (Ak, 2011, 12). Çocuklar hayal kurarak gelişmektedir. Yaratıcı düşünme becerisine sahip bireyler yetiştirmek için çocuklar hayal kurmaya teşvik edilmelidir. Ancak çocuklara hayal kurmak ile hayalperest olmak arasındaki fark anlatılmalıdır.

3.1.2.11. Ölüm

Çocuk kitaplarında ele alınan konular çocukta olumlu duygular yaratmalıdır. Bu açıdan ölüm konusu çocuk kitaplarında yer verilmeyen konulardan biridir. Ak, sadece bir hikâyesinde ölüm konusuna yer vermiştir. “Çilekli Dondurma”da Gülüş, ölen babaannesinin yokluğunu hissetmektedir. Ancak babaannesinin ölümünü kabullenmiştir:

“Gülüş babaannesini düşündü o an. O da ayrılmıştı bu dünyadan. Ama hep şiveli konuşması kulaklarında, kırçilli saçları gözünün önünde değil miydi? Ninesini aklından geçirmedeği kaç saat vardı acaba? Televizyon seyredirken sarıldığı yastık, babaannesinin midye çöreği sinmiş elbisesi değil miydi? Saçları gözünün önüne düştüğünde alınına uzanan eli, “Gel toplayalım saçlarını” diyen babaannenin isteğini yerine getirmiyor muydu? Babaannenin hala eve gizlice geldiğine inanmamak dayanılır şey değildi çünkü” (Ak, 2012, 25).

Ongun, eğer kişiyi üzen bir olay varsa, bu durumun olaydan değil olayın algılanış biçiminden kaynaklandığını ve bu durumu değiştirme gücünün bireyde var olduğunu belirtmektedir (Ongun, 2005, 216). Çocuklara karşılaştıkları üzücü durumlardan sıyrılmaya becerisi kazandırıldığında yaşamla mücadele etme becerisi de kazandırılmış olur.

3.1.2.12. Aşk ve Dostluk

Çocukları hayata hazırlayan kitaplar yetişkinlik döneminde yaşanacak sıkıntılara ilişkin ipuçları vermektedir. Aşk teması da bu konulardan biridir. Sevim Ak, kitaplarında çocuksu aşklara yer vererek çocukları yetişkinliğe hazırlamaktadır. “Pembe Kuşa Ne Oldu” hikâyesinde Mufo kendine uygun bir arkadaş arayışındadır. Gökkuşağından gelen müziğin peşine düşer ancak, çevresinde ona inanan kimse yoktur. Tam ümidini kesmişken Çilli Kız ile tanışır, o da gökyüzünden gelen müziği duymaktadır. Artık duyduğu müzikten, gökyüzüne yolladığı pembe kuştan hiç söz etmez çünkü arkadaşını bulmuştur.

Çocuklar arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirmekten zevk alırlar. Ancak geçirilen bu zamanın kontrolü önemlidir. “Toto ve Şemsiyesi” hikâyesinde vaktimizin tamamını arkadaşımıza ayırırsak, zamanla ondan sıkılabiliriz” iletisi aktarılır. “Evet, çok bağlanmıştım. Bir insan, bir şeye çok bağlanır, hep yanında olmasını isterse, bir gün gelir sıkılır ondan. Her gün giydiğin pantolondan sıkılmaz mısın?” (Ak, 2011, 17). Arkadaşlarla zaman geçirmek güzeldir, ancak bu süre kontrollü olmalıdır.

Çocuklar sevdikleri oyuncaklarını, eşyalarını samimiyetle arkadaşlarıyla paylaşırlar, paylaşmaktan zevk alırlar. “Bu işten Bir Şey Anlamadım” hikâyesinde de Deniz, şans kartından bir miktar ikramiye kazanır. Henüz eline geçmeyen bu parayla arkadaşlarının isteklerini yerine getirmek ister. Aile ise bu parayı Deniz’in geleceği için bankaya yatırır. Bunu öğrenen Deniz, hayal kırıklığına uğrar. “Peki ya istediğim oyuncaklar, Emre’nin robotu, Ayça’nın pilli bebeği, Selçuk’un okul masrafları, mahallenin basket sahası ne olacak?” (Ak, 2012, 39). Bazı durumlarda aileler çocuklar yerine karar vererek, onların geleceği için güzel yatırımlar yapabilirler.

“Kum Kaleler”de, arkadaşlık kurmak için öncelikli adımın tanımak olduğu vurgulanır. Serap, kendisiyle oynamayan çocuğun dilsiz olduğunu fark etmeden önyargılı davranır, gerçeği öğrenince bu davranışından dolayı pişman olur. “Ne aptalım! Hep onun benimle ilgilenmesini bekledim. Dilsiz olduğunu bile anlayamadım” (Ak, 2011, 60).

“Selo Toto’ya Darıldı” da arkadaşlar arasında kırgınlık, dargınlık olabileceği anlatılır. “Kömürçü” ve “Sakız ve Rüzgâr Adam” hikâyelerinde, çocuklar yetişkinlerle arkadaş olurlar. Kendilerini onların yanında çocuk gibi değil bir yetişkin gibi hissederler. Değerli olduklarının farkına varırlar. “Yazısız Mektuplar”da çocuk hayvanat bahçesinde yalnız kalmış, ziyaret edilmeyen bir fülle arkadaş olur. “Elimde bir fıstık vardı. Fil vermişti. Ne demektir bu? Ne demek olacak? Yiyeceğini paylaşmıştı benimle. Dost olmak istemişti. Tabi ya. Üstünde ‘FİL’ yazılı kapıdan benden başka kimse girmemişti ki!” (Ak, 2011, 28). “Mavi Adada Bir Gün”de, Serap hava yağmurlu olduğu için dışarı çıkamaz, koşup oynayacağı kimse yoktur. Gökyüzündeki bulutlara bakarak hayal âlemine doğru yola çıkar. Kendine arkadaşlar kurgular. “Açıkgöz ve Süs”te gerçek arkadaşlık konusu işlenir. Martı Açıkgöz balıkçıyla dost olur. Bir gün karşına aniden martı Süs çıkar, ona farklı yerlerin cazibesini anlatır, peşine Açıkgöz’ü de takarak dünyayı dolaşmaya başlar. Başlangıçta her şey yolundadır, daha sonra Süs ortadan kaybolur. Açıkgöz dolaşmaktan, yalnızlıktan sıkılır. Eski yaşantısına dönmek ister, kendine bir balıkçı bulur. “O günden sonra martı, o balıkçıyı terk etmedi. Birlikte balığa çıktılar, tuttıkları balıkları birlikte paylaştılar. Balıkçı yeni bir ad taktı ona: ‘Dost’”(Ak, 2011, 52).

İnsanlar, sevdiklerine kendilerini beğendirme endişesi taşırlar. Sevim Ak, bu günlük endişeye çocuk bakış açısıyla değinmiştir. “Toto ne yapıyorsun” hikâyesinde Toto âşık olduğu kıza çirkin görünmek istemez. Toto, Mimi’ye âşıktır, ona güzel görünmek için

elinden geleni yapar. “Beyaz Elbiseli Kukla” hikâyesinde Deniz önceleri pek hoşlanmadığı Selim’e âşık olur. Çocuğun arkadaşlarına karşı duyduğu sevgi zamanla aşka dönüşebilir. “Selim’in ince ve genizden gelen sesi kulağıma yumuşak bir esinti gibi çarptı. Kalbim küt küt çarpmaya başlamıştı” (Ak, 2012, 63). Deniz, Selim’in gidişiyle kendini yapayalnız hisseder. “Gidişinin bir oyun olmadığını biliyordum. O yalnızlığın ne olduğunu anlamış mıydı, bilmiyordum ama ben kendimi belki de ilk kez o an, bu koca dünyada yapayalnız hissetmişim” (Ak, 2012, 70).

Sevim Ak’ın eserlerinde sadece küçük kahramanlar sevgiyi, aşkı yaşamaz, hayvanlar da aşkı hisseder, fedakârlığı öğretir. Aşkın peşinden çiftliği -evini- terk eden kaz Puf, eşinin kendini terk ettiğini zanneden, çocuklarını karnında taşıyan denizatı Çia, birbirlerine verdikleri sözü tutan âşık som balıkları Çin ve Çinçin çocuklara sevgi ve aşk duygularını tanıtır. Çocuk bu hikâyelerle, aşkın ve sevginin emek istediğini, gerçek sevginin sıcaklığının hiçbir zaman kaybolmayacağını, evliliğin iş bölümü ve sevgi gerektirdiğini öğrenir.

“Denizatları Nereye” hikâyesinde birbirlerine ilk görüşte âşık olan Çia ve Si’nin aşkı anlatılır. Hikâyede denizatlarının yaşamıyla ilgili bilgi de verilmektedir.

“Si, yumurtalarını Çia’nın karnındaki torbaya dökeli tam altı hafta olmuş. Yoo... Yanlış söylemedim. Denizatlarının dişisi öbür balıkların dişisi gibi yumurtalarını yosun arasına, kayalıkların diplerine bırakmaz, erkeğin karnındaki torbaya boşaltır. Yumurtalar erkek denizatının karnında olgunlaşır, çatlar denize dökülürler. İlginç değil mi?” (Ak, 2011, 30).

Hikâyede denizatlarının karşılaşmaları ve birbirlerine âşık olmaları detaylı ve ilgi çekici biçimde yansıtılmıştır.

“Çia’nın bir ara kayaların arasında gördüğü pembe bir kabarcık ilgisini çekmiş. (...) Ağzını bir hortum gibi yapmış, pembe kabarcığa uzanmış. Uzanır uzanmaz da güzeller güzel Si ile burun buruna gelmiş.(...)Pembe boynuzu, zarif bir kum saatine benzeyen boynu ilk bakışta Çia’nın aklını başından almış. Ona bakmak gözlerini kamaştırmışsa da gene de kendini alamamış” (Ak, 2011, 32).

Çocuklara aşk duygusu, kahramanları hayvanlar olan farklı bir kurgu ile yansıtılmıştır. *Aklını başından almak* deyimini çocuklara aşk temasıyla birlikte verilmiştir. “Toto Ne Yapıyorsun” hikâyesinde de *gözüne uyku girmemek* deyimiyile anlatım ve aşk teması zenginleştirilmiştir. Toto Mimi’ye âşıktır ancak arkadaşı Selo da Mimi’ye karşı güzel duygular beslemektedir. “Ah, Mimi, keşke Toto kadar beni de sevsen... Selo kafasını

yastığın altına sokup gözlerini sımsıkı yumarak uyumaya çalıştı. Gözlerinin önüne deniz dalgalı saçlarıyla Mimi öyle bir yerleşmişti ki gözüne bir damla uyku bile girmedi” (Ak, 2011, 51).

Sevim Ak’ın kitaplarında aşk, dostluk ve arkadaşlık konularına yönelik birçok ileti vardır. *Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino* da aşkın kendini geliştirerek büyüyeceği, aşkın uyumla var olabileceği anlatılırken, “Denizatları Nereye” hikâyesinde evliliğin fedakârlık ve sorumluluk gerektirdiği vurgulanır. “Sombalıkları da Sever” hikâyesinde, “İnsanlar sevdikleriyle zorlukların üstesinden daha kolay gelirler.” iletileri aktarılır. “Çin iki kişi olunca zorluklarla daha kolay baş edebileceğini düşünmüş” (Ak, 2011, 70). Genel bir tabirle mutluluklar paylaştıkça çoğalır, üzüntüler paylaştıkça azalır. Çocukları bu öğretiyi yetiştirmek onları mutlu bireyler olarak görmek için gereklidir.

“Haksızlık Bu” hikâyesinde karşılıksız aşkın, hayal kırıklıklarına neden olabileceği ve aşkı karşılıksız kalan kişinin intikam alma duygusunun yoğunlaşabileceği iletilir. “Çaldığım, Beethoven’in La Minör Opus bilmem kaçınıcı senfonisi. Salon alkıştan inliyor. Gülümseyerek selamlıyorum arkadaşlarımı. Umut ayağa kalkıyor, kırmızı bir gonca gül uzatıyor. Öne eğiliyorum gülü tutacak gibi. Ellerim Burçak’ın verdiği mor menekşeyi yakalıyor. Usulca öpüyorum çiçeği. Umut mutsuz; kırmızı gonca, ayaklarının dibinde” (Ak, 2011, 70). Hikâyede kahraman âşık olduğu çocuğun uzattığı çiçeği almayarak ondan intikam almaktadır. Sevim Ak’ın kitaplarında arkadaşlık ve aşkla ilgili iletiler verilirken çocuklarda olumlu duygular oluşturmak hedeflenmektedir. Ancak “Haksızlık Bu” hikâyesinde çocuğun duygularında zaman zaman öfkeye kapılabileceği iletileri de aktarılmaktadır.

“Selo Toto’ya Darıldı” hikâyesinde satranç oynamayı bilmeyen, Selo’ya yenilmekten sıkılan Toto artık satranç oynamak istemez. Selo’nun kalbini kıran Toto gönlünü almak için elinden gelen yapar, sonunda kendini affettirir. “Selo fotoğraf makinesinden çıkardığı resmi helikopterin camına yapıştırarak Toto’ya gösterdi, sanki hiç darılmamışlar gibi” (Ak, 2011, 66).

Çocuklar hayvanlarla dost olabilirler, bu dostluklar hayat boyu kalıcı olabilir. “Yazısız Mektuplar” hikâyesinde hayvanat bahçesinde kimsenin ilgisini çekmeyen yaşlı bir fille arkadaş olur. “Sevgili filim, ben de seni hiç ama hiç unutmayacağım. Eve gider gitmez bembeyaz bir kâğıda seni çok sevdiğimi söyleyecek, ‘Hayvanat Bahçesi, Ankara’

adresine postalayacağım” (Ak, 2011, 34). Çocuğun hayvanat bahçesindeki fille kurduğu sıcak dostluk, hayvan sevgisini vurgulaması bakımından da önemlidir.

3.1.2.13. Farklılık

Çağdaş eğitim kuramlarının birçoğu yaratıcı ve eleştirel düşünme üzerine oturtulmuştur. Çocukların eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Yaratıcı düşünmeyi geliştirmek için ise farklılık algısını oluşturmak gerekmektedir. Çünkü yaratıcı düşünme farklı ve orijinal düşünmeyi, daha önce ortaya atılmamış ayrıntıları görmeyi, benzersiz bir fikir üretmeyi kapsamaktadır. Sevim Ak, bu gerçeklikten yola çıkarak hikâyelerinde farklılık kavramının önemini vurgulamaktadır. Çocuklar sorgulayarak, düşünerek kendi doğrularına ulaşmaktadırlar. “Toto ve Mutluluk” hikâyesinde kahraman mutluluğu sorgularken farklılığa dikkat çekmektedir:

“Toto dünyada iki tip insan olduğunu düşünüyordu şimdi. İnsanları mutlu etmeye çalışan mutsuz insanlar ve öbür insanlar. Toto birinci gruptandı galiba Her çocuk ilk ‘anne’ derken, Toto kurabiye demişti. O günden beri içinde bir duygu vardı: o farklıydı, dünyaya büyük işler başarmaya gelmişti. Bir kahraman olacaktı belki de. Ancak asla mutsuz bir kahraman değil.” (Ak, 2011, 76)

Toto, kendini ve diğer insanlarla karşılaştırarak farklılığını görmektedir. “Albatros’u Gördünüz Mü?” hikâyesinde de genç albatros Ting, diğer kuşların aksine dans etmeyi, hayal kurmayı, eğlenmeyi sever. Adadaki albatroslar Ting’i sürekli eleştirir ancak o, bu eleştirilere kulak asmaz. Onları bir süre izler, “Vay canna! Hepsi birbirine benziyor. Sürü halinde yaşıyorlar. Aynı biçimde hareket ediyorlar, yüz ifadeleri, uçuşları, yere konuşları, balık avlayışları bile aynı. Hiçbirinin içinde benimki gibi yiğit bir albatros yok” (Ak, 2011, 44). Hikâyede kahraman kendini daha değerli ve farklı görmektedir:

“Anladım artık... Ben onlardan biri gibi değilim. Kime benziyorum peki? Kimseye. Kendim gibiyim. Kendi sesim, kendi danslarım, kendi isteklerim yok mu? Ne olacak şimdi? Yaşamaya hakkım yok mu benim? Var... Onların dünyaları bir çemberse... Ben hep o çemberin dışında uçacağım” (Ak, 2011, 45).

Hikâyede kahraman kendini ve çevresini sorgulayarak kendi doğrularına ulaşmaktadır. Çocuklara eleştirme ve sorgulama becerisi kazandırmak için nitelikli kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır.

“Napoliten Şarkı” hikâyesinde şarkı, serçeleri eleştirir. Şarkı, bir serçeyi seçerek onun gagasına takılır. Serçe ağzını her açtığında diğerlerinden farklı sesler çıkarmaya başlar, kendini suçlayan serçe ağlamaya başlar. Napoliten şarkı bu durumdan rahatsız olur.

“Hımmm, sıradan bir serçe olmak istiyor.’ diye düşündü. ‘Oysa başkalarından farklı bir şarkı söylemek ne güzeldir. Ne yazık ki, minik serçeye bunu anlatmak zaman alır. Benimse kaybedecek zamanım yok” (Ak, 2011, 20).

Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino kitabında başkahraman olan Kaz’ın âşık olduğu televizyon yıldızının ilgisini çekmek için, sıradanlıktan kurtulması gerektiğini fark eder. “İçinin sıkıntısı hafiflemişti. Nasıl hafiflemesin? Bir ideali vardı artık... Sıradan bir kaz olarak kalmaktan kurtulmaya çalışıyordu. Bo bir televizyon yapımcısıydı. Her gün değişik bir program yapmak için kendini yenilemesi gerekiyordu” (Ak, 2011, 40). Sıradanlıktan kurtulmak sürekli değişimle mümkündür. Kaz, kendini farklı kılacak özelliklere sahip olmak için elinden geleni yapmaktadır. Kaz farklı olarak ne yapabileceğini düşünür ve başka hayvanların sesini taklit etmeye başlar. Kaz diğer kazlardan farklı olmak için bir düşünürken bir yeteneğini keşfetmiştir.

Farklılık “Gökte Biri Var” hikâyesinde bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Mahalleli bir gün telde bir adam görür. Adam evini ve işini bırakarak telde yaşamaya başlar. “Bu sabaha kadar gazoz fabrikasında müdürdüm. Ama şimdi özgür bir adamım” (Ak, 2011, 72). Mahalleli tarafından deli zannedilen adam, zamanla mahallelinin fark etmediği güzellikleri keşfetmeye başlar. Teldeki adam, mahallenin ayrıntılı bir haritasını hazırlar ve ortadan kaybolur. *Lodos Yolcuları*’nda ise mahallenin yaşamı bir lodosla tamamen değişir. Bir gün mahalleye yabancı biri gelir ve sokaktaki bir köşe başına yerleşir. Güzin Hanım bu adamdan rahatsız olur. Mahalleli tarafından aksi ve huysuz olarak tanınan Güzin Hanım lodosla birlikte aniden kendini garip adamın yerinde bulur. Garip adam da Güzin Hanım’ın yerine geçmiştir. Sokak satıcısı Satılmış imrendiği Aykut’un evinde bulur kendini ve mahallede bir karışıklık meydana gelir. Herkes yeni hayatında kendini daha yakından tanıma fırsatı bulur. “Kasların, beynin, hormonların şıkır şıkır çalışıyor. Uyuşukluktan köhnemiş gemiler dönmüştün. Bak, her gün tıraş olmaktan cildin nasıl güzelleşti! Para da gerekliymiş sana... Canın çeker alamazdın. Ne büyük dert bu! Tadını bilmediğin bir sürü şeyi tattın da adam oldun” (Ak, 2011, 92).

3.1.3. Resim

Resim duygu, düşünce ve izlenimlerin çizgiler ve renklerle dışavurumudur. Bir yazılı metnin iletmek istediği duygu ve düşünceler kelimelerle aktarılırken resimlerde kelimelerin yerini çizgiler ve renkler almaktadır. Çizgilerin ve renklerin uyumu ise resmin gücünü yansıtmaktadır. Çocuklara okuma alışkanlığı ve okuma kültürü

edindirmede resimden faydalanarak resimli çocuk kitaplarından yararlanılmaktadır. Okulöncesi çocukları için özel olarak hazırlanan bu kitaplar; masallar, ilginç hikâyeler ve bu anlatıların resmedilmesinden oluşur. Okulöncesi dönemde çocuğun hayatına girmeye başlayan resimli çocuk kitapları, yazarın kelimelerle anlattıklarını ve anlatamadıklarını çizgiler aracılığı ile çocuklara aktarır. Resimli kitaplarda dilin olanaklarıyla anlatılanlar çizgiyle desteklenmektedir.

Okuma alışkanlığı ve okuma kültürü edinmenin temelleri çocukluk döneminde atılmaktadır. Bilişsel düzeydeki okuma, algılama ve yorumlama becerileri okul hayatıyla birlikte gelişmeye başlar. Ancak çocuğun kitapla buluşması okul hayatından önce, okulöncesi dönemde resimli çocuk kitaplarıyla başlamaktadır. Çocuğa göre hazırlanan bir kitap ise, çocuk gerçekliği, anlama becerisi, hayal dünyası, algılama kapasitesi gibi özellikler dikkate alınarak hazırlanır.

Resimler çocukların duyu evrenini ve kavram varlığını geliştirmektedir. Çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişmelerini destekleyen resimli kitaplar çocuklara estetik bir bakış açısı da kazandırmaktadır. Kıbrıs, resmin bilişsel ve duyuşsal gelişime katkısının yanı sıra, güzel sanatları tanımak için bir başlangıç olduğuna dikkat çekiyor. “Çocuk kitapları: resim gibi bir güzel sanatlar etkinliğinin insan yaşamına giriş kapısı, sanat eğitiminin başlangıç noktasıdır” (Kıbrıs, 2010, 40). Özer de bu ayrıntı üzerinde durur ve Kıbrıs’ı destekler “Çocuk kitapları ve onlardaki resimler, çocukların, yaşamlarının ilk yıllarında buldukları başlıca estetik uyaranlardır. Bu yönleriyle, çocukların kitaplarla ve onlardaki resimlerle kurdukları bu erken iletişim bir tür görsel sanat eğitimidir” (Özer, 2007, 430). Çocuklar resimli kitaplarla kurdukları iletişimle bir tür sanat eğitimi de almaktadırlar. Çizginin gücü ve renklerin uyumuyla erken yaşlarda karşılaşan çocuk, sanatsal bir bakış açısı kazanmak için de bir fırsat yakalamış olacaktır.

Çocuk kitaplarında yer alan resimlerin, estetik bir uyaran olarak metni anlamayı kolaylaştırma, çocukların anlama evrenini zenginleştirme, çocuğa güzel sanatların bir dalı olan resmi sevdirmeye gibi katkıları vardır. Sever bu katkıların yanı sıra çocukların dağınık dikkatlerini toplamak ve dikkatlerini çekmek için resmin önemli olduğunu söylemektedir. “Çocuk kitaplarındaki resimlerin önemli bir işlevi de çocukların dağınık olan ilgilerini bir noktada (resimde) yoğunlaştırabilmek, onlarda öykü, masal dinleme isteği uyandırabilmektir” (Sever, 2010, 175). Bu nedenle kullanılan resimler çocukların

dikkatlerini çekebilecek nitelikte olmalıdır. Resimler çocuğun çevresinden aktarılabilecek ilginç durumlar olabileceği gibi hayal dünyasını yansıtacak nitelikte de olabilir. Bu açıdan yaklaşıldığında resimlerin metni açıklayıcı mı zenginleştirici mi nitelikte olduğu belirlenmelidir. Açıklayıcı resimler metnin iletisini desteklemek üzere çizginin gücünden yararlanılarak çizilen resimlerdir. Bu resimlerden metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak ve iletinin akılda yer etmesini sağlamak amacıyla yararlanılır. Hem metnin iletisini aktarmayı kolaylaştırmak hem de kitabı süslemek için zenginleştirici resimlerden de yararlanılmaktadır. “Süsleyici resimlerde bir konunun açıklanmasından çok, o metni daha güzel bir biçimde sunma isteği ön plandadır” (Kıbrıs, 2010, 4). Kitabın içeriği ile resmin uyum içinde olması gerekmektedir. Resimler çocuğun kitapla kurduğu iletişimi güçlendirmelidir. Ayrıca resimler gerçeği olduğu yansıtmamalı, çocukta sanatsal bir bakış açısı yaratmalıdır.

Çocuk kitaplarında bulunması gereken temel öğelerden biri olarak resimler Sevim Ak’ın çalışma kapsamına alınan kitaplarında incelenmiştir ve elde edilen veriler tabloda sıralanmıştır.

Kitapların resim özelliklerine göre dağılımı (Tablo 2)

Kitap Adı	Yaş aralığı	Resim	Fotoğraf	Renkli	Siyah-beyaz	Toplam sayı
Sakız Kızın Günleri	8-11				•	41
Çilekli Dondurma	9-12	•		•		32
Az Buçuk Teo	9-12	•			•	30
Vanilya kokulu mektuplar	8-12	•			•	28
Sıcak Çikolatalı Yolculuklar	9-14	•		•		27
Pembe Kuşa Ne Oldu?	8-11	•			•	25
Gözlerinde Güneş Var	10-14		•		•	24
Domates Saçlı Kız	8-12	•			•	23
Karşı Pencere	8-12	•			•	23
Mahalle Sineması	8-11	•			•	22
Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino	8-12	•			•	21
Gemici Dedem	8-11	•		•		21
Babamın gözleri	8-11	•			•	17

Puldan, Taştan, Lahanada	8-11	•		•		17
Toto ve Şemsiyesi	8-10	•			•	17
Uçurtmam Bulut Şimdi	7-11	•				16
Dörtgöz	8-11	•		•		16
Gökte Biri Var	9-12	•		•		15
Lodos Yolcuları	8-12	•			•	15
Penguenler Flüt Çalamaz	8-12	•			•	15
Dalgalar Dedikoduyu Sever	8-12	•			•	13

Yukarıdaki tabloya göre Sevim Ak kitaplarında yaş sınırını 8-11, 8-12 olarak belirlediği kitaplarda resimlere geniş yer verirken yaş sınırını 11+, 11-14, 10-14 olarak belirlediği kitaplarda resimlere yer vermemiştir. “Çocuk kitaplarında resimleme yapılırken yaş ve sınıf düzeyleri göz önüne alınmalıdır. Örneğin okul öncesi dönemde kitapların bütünü resimli olabileceken, 1. sınıfta $\frac{1}{4}$ 'ü yazı $\frac{3}{4}$ ' ü resim, 2. sınıfta $\frac{2}{4}$ 'ü resim $\frac{2}{4}$ 'ü yazı, 3. sınıfta $\frac{1}{4}$ 'ü resim $\frac{3}{4}$ 'ü yazı olabilir. 4. sınıftan sonra bu oran daha da azalmalıdır. 7. ve 8 sınıflardaysa, metni açıklayıcı nitelikte olmadıkça, resim konulmamalıdır” (Kıbrıs, 2010, 40). Sevim Ak'ın kitaplarında yer alan resimler Kıbrıs'ın da değindiği gibi metni süsleyici, tamamlayıcı niteliktedir. Bu resimlerin tamamı Behiç Ak tarafından çizilmiştir.

Kitaplarda yer alan resimler metnin önüne geçmemeli, konuyu destekler nitelikte olmalıdır. Çocuğun ilgisini çeken resimler, okumaya teşvik eden önemli bir unsurdur. Özer (2007, 430)'e göre resimler, çocukları anlatılanlar üzerinde düşündürecek, onların yaratıcı güdülerini devindirecek, onları meraklandırarak ve heyecanlandırarak, duyma ve duyumsama yetilerini uyuracak görsel uyaranlar olarak hazırlanmalıdır. Sevim Ak'ın kitaplarındaki resimler, konunun önüne geçmez, konuyu açıklayıcı, süsleyici niteliktedir. Çizginin yaratıcılığıyla hazırlanan resimler metnin bütünüyle ilişkilidir. Çocukta yaratıcı düşünmeyi ve hayal kurmayı destekleyen resimler metnin konusuyla da uyum içindedir. “Çocuk kitaplarındaki resimlerin nesne ve varlıkları ya da bir yaşam durumunu gerçeği gibi aynen yansıtmasından (fotoğraf gerçekliğinden) çok, çizerin öznel yorumunu da katarak çocuğa uygun yeni bir gerçeklik yaratması beklenir” (Sever, 2013, 125). Yazar, sadece “Gözlerinde Güneş Var” kitabında fotoğraftan yararlanmıştı. Anı-izlenim türünde yazılan bu kitap yazarın İLKİYAR ve ODTÜ'nün destekleriyle

oluşturduğu Gezici Deneyler Projesi kapsamında Anadolu'nun çeşitli köylerinde çocuklarla buluşmuştur. Anılarını bu kitapla dile getirmiş ve anlattığı anısına dair fotoğraflar eklemiştir. Çocukta gerçeklik izlenimini güçlendirmesi, duygudaşlık kurmasını sağlaması bakımından bu fotoğraflar oldukça önemlidir. Kendi yaşlılarının farklı coğrafyalarda hangi şartlar altında yaşadığını okuması çocuğun, kendi hayatında sahip olduklarıyla mutlu olması için bir fırsat olabilir.

3.1.4. Dil ve Anlatım

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan çok yönlü bir sistemdir. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren kendini ana dilinin içinde bulur. Aileden ve yakın çevreden öğrenilen bu ilk dil ana dilidir. Çocuk ana dilindeki sesleri duyarak ve tekrarlayarak öğrenmeye başlar, öğrendiği şemaları zihnine yerleştirir ve kendini bu dille ifade etmeye başlar. Kültürü içselleştirme, milli değerleri benimseme ana dilinin özelliklerini tam olarak kavramakla mümkündür. Çünkü dil, milli kültürün temel ögesidir, milleti meydana getiren bireylerin ortak yanını oluşturur ve milli değerleri gelecek nesillere aktarmak için bir araçtır. Çocuklara yeterli ve sağlam bir dil eğitimi vermek, milli değerleri korumak ve milli kültürü gelecek nesillere aktarmak için oldukça önemlidir.

Çocukların zihnine ve kalbine ana dili sevgisi yerleştirmek için onları doğru eserlerle buluşturmak gerekmektedir. Çocuğa dilin zenginliklerinden faydalanılarak hazırlanan, atasözü, deyim ve söz kalıplarıyla zenginleştirilmiş bir kitap sunmak ana dili eğitimi için önemli bir adımdır. Ana dili eğitimi için çocuk edebiyatı eserlerinden faydalanılmalıdır.

Kitapları yetişkin ve çocuk kitabı olarak sınıflandırmada temel ölçüt kitabın dili ve anlatımıdır. Çocuk kitapları çocukların gelişim dönemleri ve kelime hazineleri göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Çocuğun bilmediği kelimelerle yüklü bir kitap, çocukta sürekli sözlüğe bakma ihtiyacı doğuracağından çocuğun metni anlamasını ve metinden zevk almasını engelleyecektir. Kitaplarda çocuğun bilemeyeceği kelime sayısı çok az olmalıdır. Ayrıca çocuğun algılamakta zorlanacağı bir anlatım ve günlük hayattan kopuk kelimeler çocuğun kitapla etkileşimini olumsuz etkileyecektir. Kitaplar, dilin zenginliğini yansıtmanın yanında kurallarını da sezdirmelidir. Türkçede söz dizimi özne-tümleç-yüklem şeklindedir. Kurulan cümleler bu yapıyı sezdirmeye yönelik olmalıdır. Ayrıca kitaplarda yazım ve noktalama hatası yapılmamalıdır. Çocuklar

kitaplar aracılığı ile ana dilinin kurallarını kavramalıdır. Anlatım çocukta gerçeklik algısı oluşturmali, sürükleyici ve sade olmalıdır. Anlatımda çok fazla detaya girmek, uzun tasvirlerle başvurmak çocuğu kitaptan uzaklaştırabilir. Anlatımda tekdüzelikten sıyrılmak için tekerlemelere, ses oyunlarına, şiirsel ifadelere yer verilebilir. Dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de anlatımı çocuğun yaş grubuna göre biçimlendirmektir.

İlköğretim döneminde çocuğun okula başlamasıyla birlikte kelime hazinesi hızlı bir biçimde artmaya başlar. Her eğitim basamağında çocuğun kelime hazinesi katlanarak artmaya devam eder. Kitaplarda yer verilecek kelimeler çocuğun bulunduğu yaş ve eğitim basamağına göre belirlenmelidir. Çocuklarda anlama ve anlatma becerisini geliştirmek kelime dağarcığını zenginleştirmekle mümkündür. “Çocukların dildeki kelimeleri hangi oranda öğrenmiş oldukları, dinlediklerini ve okuduklarını anlayabilmeleri için önemlidir. Çocuklar öğrendiğı kelimeler kadar dinleyip okuyacak ve konuşup yazacaktır” (Emiroğlu ve Pınar, 2013, 777). Çocuk kitaplarında gereksiz kelimeler ve uzun cümleler olmamalıdır. Anlatımı zenginleştirmek için benzetme, abartma gibi söz sanatlarına yer verilebilir. Benzetmeler anlatımı güçlendirdiğı gibi anlatımın çocuklar için somutlaşmasını da sağlamaktadır:

“Bu benzetme işi ya doğrudan doğruya, niteliğı anlatılmak istenen nesnenin bir başka nesneye dayanılarak, onun benzerliğini ortaya konarak anlatılması yoluyla olur. (Türkçedeki buz gibi, sakız gibi, fidan gibi, aslan gibi, kıyamet gibi örnekleri, kabak çiçeğı gibi açılma, suyu çekilmiş değirmene dönmek, ağız çiriş çanağına dönmek... Örnekleri burada düşünölmelidir” (Aksan, 2006, 85).

Benzetmeler çocukta gerçeklik algısı oluşturmayı kolaylaştırabilir. Benzetmeler yanında kullanılan atasözleri, deyimler, kalıplaşmış söz öbekleri, ikilemeler hem kültürel mirası çocuklara aktarmakta hem de çocuğun kitapta anlatılanları kavramasını kolaylaştırmaktadır.

Sevim Ak kitaplarında Türkçenin zenginliklerinden faydalanarak çocuklara hitap etmektedir. Yazar Türkçenin zenginliklerini yansıtan atasözlerini, deyimleri, kalıplaşmış söz öbeklerini ve ikilemeleri kullanarak anlatımını zenginleştirmektedir. Çocuklar için heyecanlı bir bekleyişi “*soluğunu tutup beklemek*”, tahminleri “*içine doğmak*”, sabırsızlıkla beklenen günleri “*iple çekmek*”, gidenlere özlem duyulduğunda “*yolunu gözlemek*”, burnunda tütmeğ “*burnunda tütmeğ*”, dertleri paylaşmak için “*içini dökmek*”, bıkmadan söylenen sürekli, konuşulanlar için “*diline dolamak*” deyimini kullanmıştır. Sevim Ak

eserlerinde hem deyimler içinde yer alan benzetmeleri hem kendi doğal gözlemlerine dayalı benzetmeleri kullanmıştır. Bunun yanı sıra yazar, anlatımı zenginleştirmek için ikilemelere yer vermektedir. İkilemeler anlatıma hareketlilik kazandırmaktadır.

3.1.4.1. Sevim Ak'ın Kitaplarında Yer Alan Deyimler

Bir milleti diğer milletlerden ayıran en önemli nitelik sahip olduğu dilidir. Dil, insanların iletişim kurması için bir vasıta olmasının yanı sıra duyguları, düşünceleri, beklentileri nesillere aktaran bir köprüdür. Dilin zenginliği, geçmişiyile, birikimiyle ölçülür. Atasözleri, deyimler, kalıp yargılar kültürel dil mirasının ürünüdür.

Deyimler bir duyguyu, bir düşünceyi, bir durumu ifade etmek için kullanılan gerçek anlamından uzaklaşmış kelime gruplarıdır. “En az iki sözcükten kurulan, konuşmada ve yazıda anlatım gücünü artıran, anlam yönünden yer yer mantık dışına taşan bölümleri olabilen, yapısındaki kimi sözcükleri anlam değişmesine uğrayan, kalıplaşmış söz öbeklerine verilen addır” (Çotuksöken, 1992, 5). Deyimleri oluşturan kelime grupları değişerek yeni bir anlam kazanır. Kazanılan bu yeni anlam kelimenin mecaz anlamıdır. Deyimler anlatımı zenginleştirerek ifade edilen durumu somutlaştırmaktadır. Anlatılmak istenen durumlar deyimlerle somutlaştırılmaktadır. Deyimler dilin zenginliğinin göstergesidir. Dil milletin yaşam biçimini, dünya görüşünü, manevi mirasını yansıtan canlı bir varlıktır. Dil canlı bir varlık olarak sürekli gelişmektedir. Deyimler dilin kucağında büyüyüp gelişerek nesilden nesile aktarılmaktadır. Anonim ürünler olan deyimler Türk halkının yaratıcısı zekâsını ve nükteli anlatımını yansıtmaktadır:

“Türkçe, doğaya sıkı sıkıya bağlı anlatım sırasında doğadan yararlanan, olayları ve duyguları somut nesnelere dayandırarak, somutlaştırma yoluyla dile getiren bir dildir. Bu yüzden diller “güçlü bir anlatım tanığı” durumundadır. Aba altında sopa göstermek, hem nalına hem mihına vurmak, etekleri zil çalmak, saçını süpürge etmek... gibi” (Aksan, 1990, 38).

Çocuk kitaplarında çocukların bu kültür mirasını kavraması için öncelikle deyimlerin anlamlarını sezdirecek anlatılara yer verilmelidir. Mecaz anlama dayanan deyimleri çocuğun olay ve durumlardan sezerek anlamlandırması öğrendiği deyimleri yeni durumlarda kullanmasını kolaylaştıracaktır.

Sevim Ak kitaplarında deyimlere oldukça geniş yer vermiştir. Çocuğun günlük yaşamında kolaylıkla kullanabileceği deyimleri seçen yazar, anlatımını deyimlerle

süslediği gibi çocuklara deyimleri sevdirek önemli bir vazifeyi yerine getirmektedir. Bireyin kendini doğru ve etkili anlatabilmesi için deyimler birer kurtarıcıdır. Ayrıca Göçer'in değindiği gibi; "Bireylerin dili etkili bir biçimde kullanabilmeleri, dağarcıklarında bulunan sözcük dağarcığının zenginliğine bağlıdır. Bireyin sözcük dağarcığını zenginleştiren unsurlardan biri de deyimlerdir" (Göçer, 2012, 97). Çocukların kelime dağarcığını zenginleştirmek için deyimlerin anlatım gücünden faydalanılmalıdır. Çocuklar deyimler aracılığı ile kültürel mirasın taşıyıcıları oldukları gibi edinecekleri kelime zenginliği ile kendini ifade etme becerisini de kazanacaklardır. Sevim Ak'ın kitaplarında yer alan bazı deyimler şunlardır:

- ... Dönüşlerini dört gözle beklemişler. (DDS s.13)
- ...Biri işime taş koyacaktı mutlaka. (DDS s.23)
- ...kimsenin ruhu duymamış. (DDS s.26)
- ...söylev verme isteği sabun köpüğü gibi dağılıp gitmiş. (DDS s.27)
- ...aklını başından almış. (DDS s.32)
- ...Dalgalar boş boğazlık etmiş yine. (DDS s.33)
- ...Oğlan göz ucuyla ürkek kıza bakmış. (DDS s.39)
- ...Sözlerim bir kulağından girdi, ötekenden çıktı. (DDS s.43)
- ...sesine kulak kabartsaydın... (DDS s.54)
- ...içi içini yiyormuş. (DDS s.55)
- ...Denizdeyken burnunda tüten ırmağın kokusunu içine doldurmuş. (DDS s.74)
- ...Dostluğumuz suya düştü. (DDS s.83)
- ...akıl sır erdirememiş. (DDS s.90)
- ... Göz kulak olmalı bari garibe. (DDS s.90)
- ...görecek hanyayı Konya'yı. (DDS s.91)
- ...Doğrusu ya, pirincinin bu kadar suyu kaldırmayacağını bilmiyordum. (Dörtgöz s.9)
- ...Ooo. Sen pireyi deve yapıyorsun. (Dörtgöz s.9)
- ... Oturduğumuzdan koltukları kabararak söz ederler. (Dörtgöz s.10)
- ...ama gene yüz bulamaz. (Dörtgöz s.11)
- ...sonra göz ucuyla aynaya baktım. (Dörtgöz s.13)
- ...içtiğimiz su ayrı gitmedi. (Dörtgöz s.15)

- ...bana kanı kaynamıştı. (Dörtgöz s.21)
- ...beni ele vermişti. (Dörtgöz s.44)
- ...İçme kurt düşmüştü bir kere. (Dörtgöz s.46)
- ...içim içime sığmıyordu. (Dörtgöz s.46)
- ...Bu gece kulağın tetikte olsun. (Dörtgöz s.51)
- ...yolunu gözledim. (Dörtgöz s.58)
- ...nereden aklına esti. (Dörtgöz s.62)
- ...deyince tepesi attı. (Dörtgöz s.69)
- ...zevkten dört köşe olmuştu. (Dörtgöz s.75)
- ...dansının içinde olmak için iç geçiriyordum. (Dörtgöz s.84)
- ...panoya göz attı. (Dörtgöz s.86)
- ...bıyık altından güldü. (Dörtgöz s.90)
- ...burun buruna geldik. (Dörtgöz s.90)
- ...içim ezilirdi. (BBKG s.28)
- ...içime su serpti sözleri. (BBKG s.29)
- ...annem öfkeden kudurmuştu. (BBKG s.35)
- ...dilimin ucuna kadar geldi. (BBKG s.39)
- ...aklımı başımdan almıştı. (BBKG s.40)
- ...içime doğmuştu sanki. (BBKG s.44)
- ...deliye döndüm. (BBKG s.58)
- ...gelmesini iple çektim. (BBKG s.61)
- ... ağızım kulaklarımdaydı tabii. (BBKG s.62)
- ...gözlerini fal taşı gibi açtı. (BBKG s.64)
- ...kapı dışarı etmiş. (BBKG s.74)
- ...ağızımızı bıçak açmıyor. (BBKG s.82)
- ...ağız birliği etmişçesine...(BBKG s.94)
- ...iş işten geçmişti. (PTL s.10)
- ...eli ayağına dolanıyor. (PTL s.11)
- ...öyküsüne ağız açık dinlersiniz. (PTL s.16)
- ...kapıyı ittirmek için can atardı. (PTL s.18)
- ...gerçekliği su götürür hikâyesini. (PTL s.27)
- ...çökmeye yüz tutmuş evde. (PTL s.27)

- ...elden geçirdiler. (PTL s.32)
- ...gözü dönmüştü. (PTL s.40)
- ...kadın yüzünü ekşitti. (PTL s.44)
- ...işimize ket vurmayın. (PTL s.45)
- ...ok yaydan çıkmış. (PTL s.46)
- ...burun kıvırdı. (PTL s.54)
- ...dönebilmeyi iple çekiyor. (PTL s.55)
- ...eli kulağında bekliyordu. (PTL s.59)
- ...avucunu dolduran şeylere alıcı gözle baktı. (PTL s.67)
- ...kafa patlattım. (UBŞ s.37)
- ...Yüreğini ağzına getirecek. (UBŞ s.62)
- ...bir taşla iki kuş vurabiliyor. (SKG s.14)
- ...işkembeden atmak kolay. (SKG s.16)
- ...ödü koptu. (SKG s.25)
- ...canına tak etmişti. (SKG s. 43)
- ...küçük dilini yutacaktı...(SKG s. 62)
- ...gerisi çorap söküşü gibi geldi. (SKG s. 94)
- ...Çıkar ağzından baklayı. (SKG s.105)
- ...veda etmeden tabanları yağladı. (SKG s.111)
- ...kaşla göz arasında sırta kadem basmıştı. (SKG s.121)
- ...suyum ısınmıştı, yarına kadar kendimi gösterecek bir şeyler yapamazsam. (ABT s.28)
- ...dün cin olmuş bugün adam çarpıyor edası...(ABT s.85)

Sevim Ak kullandığı deyimlerle anlatımı zenginleştirmekle birlikte anlatıma renk ve canlılık katmaktadır. Aniden gelişen bir durumunu ifade etmek için kaşla göz arasında, herhangi bir engelle karşılaşmadan çözülen durumlar için çorap söküşü gibi gelmek, herhangi bir şeyin bitiminin yaklaştığını ifade etmek için suyu ısınmak deyimini kullanmıştır. Deyimlere anlatımda bolca yer verilmesi çocuğun kavram gelişimini destekleyecektir.

3.1.4.2. Sevim Ak'ın Kitaplarında Yer Alan İkilemeler

Anlatılmak istenen ifadeyi vurgulamak, anlatıma hareketlilik kazandırmak amacıyla cümle içinde bazı kelimeler arka arkaya tekrarlanır. “Tekrarlar, anlamı kuvvetlendirir; nesne ve harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı katar” (Karahan, 2007, 60). Cümle içinde yapılan tekrarlar anlatımın gücünü artırır ve anlatımı etkili hale getirir. Çocuk edebiyatı ürünlerini oluşturan yazarlar dilin zenginliklerinden faydalanırken ikilemelerden de yararlanmalıdırlar. Çünkü çocuklar için yazılan kitaplarda çocuğun ilgisini canlı tutacak olaylara ikilemelerle hareketlilik kazandırılabilir. Olay kurgusu içinde *gelmek* fiili “koşa koşa gelmek”, “soluk soluğa gelmek”, “ağır ağır gelmek” gibi ikilemelerle desteklendiğinde çocuk için metin daha ilgi çekici hale gelecektir.

Sevim Ak çocuklar için kurguladığı kitaplarında Türkçenin zenginliklerini çocuklara yansıtmak ve anlatıma canlılık, süreklilik katmak için ikilemelerden yararlanmıştır.

Sevim Ak'ın kitaplarında yer alan bazı ikilemeler şunlardır:

- ...Buz ağır ağır erimiş. (DDS s.9)
- ...haldır haldır değil, özene bezene örermiş yuvasını. (DDS s.18)
- ...Süs eşyaları derken tıklım tıkış dolmuş defnenin dalları (DDS s. 20)
- ...balıkçılar göbeklerini titrete titrete gülmüşler (DDS s.25)
- ...horul horul uyuklar. (DDS s.30)
- ...salına salına yaşamak...(DDS s.38)
- ...acı acı bağırmaya başlamış. (DDS s.43)
- ...denizde nazlı nazlı salınan...(DDS s.48)
- ...hayran hayran bakan... (DDS s.49)
- ...hıçkıra hıçkıra ağladığı....(DDS s.53)

- ...köpüre köpüre gelen dalgalar... (DDS s.57)
- ...oflaya puflaya gelen şişman tanker...(DDS s.61)
- ...zangır zangır titremeye başlıyor. (DDS s.65)
- ...Gözleri fıldır fıldırımış. (DDS s.70)
- ...devrile devrile yürüyor.. (DDS s.76)
- ...ince ince yaşlar süzülür. (Dörtgöz s.10)
- ...çın çın çınlatır ortalığı. (Dörtgöz s.12)
- ...renk renk boyar. (Dörtgöz s.13)
- ...bağıra bağıra bu sırrı... (Dörtgöz s.13)
- ...bilmiş bilmiş sırtıyordu. (Dörtgöz s.20)
- ...yamuk yumuk olmuş kara şapka...(Dörtgöz s.21)
- ...mırıl mırıl şiir okuyordu. (Dörtgöz s.21)
- ...eğri büğrü bir not...(Dörtgöz s.21)
- ...eciş bücüş bir şema... (Dörtgöz s.27)
- ...vızır vızır geçen... (Dörtgöz s.29)
- ...kıpır kıpır şimdi. (Dörtgöz s. 31)
- ...aval aval bakıyordu. (Dörtgöz s.45)
- ...koştura koştura eve gittim. (Dörtgöz s.46)
- ...Saçlarımı karman çorman ediyordu. (Dörtgöz s.47)
- ...dalga dalga kızardı. (Dörtgöz s.62)
- ...hepsi tikiş tikişti. (BGKG s.9)
- ...güm güm vurarak...(BGKG s. 10)
- ...çantamı sürüye sürüye...(BGKG s.15)
- ...tüyleri diken diken olmuş kediyi. (BGKG s.19)
- ...okşaya okşaya... (BGKG s.19)

- ...sakin sakın yürüyordu. (BGKG s.37)
- ...alaycı alaycı baktı bana. (BGKG s.38)
- ...doya doya seyrettim. (BGKG s.40)
- ...boş boş baktı bana. (BGKG s.41)
- ...harıl harıl hazırlık yapıyor. (BGKG s.76)
- ...karman çorman edilmişti. (PTL s.8)
- ...paldır küldür içeri dalmış. (PTL s.19)
- ...çayı döke saça koydu. (PTL s.30)
- ...üfül üfül değişim rüzgârı. (PTL s.31)
- ...bağıra çağıra fideleri satıyordu. (PTL s.33)
- ...adım adım gezdi. (PTL s.33)
- ...Kemire kemire izliyordu. (PTL s.37)
- ...diken diken olmuştu. (PTL s.40)
- ...belli belirsiz sis perdesi. (PTL s.49)
- ...apar topar kucakladı. (PTL s.59)

İkilemeler aynı kelimenin tekrar edilmesi, eşanlamlı kelimeler, yakın anlamlı kelimeler, karşıt anlamlı kelimeler, yansıma kelimeler, biri anlamlı diğeri anlamsız kelimeler kullanarak çeşitli şekillerde yapılabilmektedir. Sevim Ak ikilemeler kullanarak anlatımını zenginleştirirken ikilemelerin farklı çeşitlerinden yararlanmıştır. Yazar, benzetmeler yaparak Türkçenin zenginlikleriyle çocuğun algılama yetisini geliştirmektedir.

3.2. Sevim Ak'ın Çocuk Kitaplarında Türkçe Eğitimi

Dil öğrenimi çocuğun ailede edindiği bilgilerden başlayarak yaşam boyu devam eder. Dil yaşayan bir varlıktır, gelişir, değişimlere uğrar. Bu açıdan yaklaşıldığında dil eğitimi durağan değil devingen bir süreçtir. Kendiliğinden edinilmeye başlanan dil eğitimi, okulla birlikte sistematikleşir. Ülkemizde okullarda dil eğitimi Türkçe dersleri

kapsamında verilmektedir. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'na göre:

“Dil edinimi ve eğitimi belli bir süreç içinde gelişir. Bireylerin öğrenmeye ve öğrendiklerini birleştirmeye olan doğal eğilimi, uygun yöntem ve teknikler kullanıldığında geliştirilebilir. İnsanın kendisini ve çevresindeki olayları anlamaya çalışırken kurduğu düşünce dünyası, kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişkilerle biçimlenir. İnsan, kavramların bir dil bütünlüğü içinde kazandıkları değerlerle birlikte sosyalleşir ve dil yardımıyla öğrenme, öğrendiklerini uygulama, yorumlama gibi birtakım düşünme ve ifade etme faaliyetlerinde bulunur. Türkçe öğrenimi, anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanları ile dil bilgisinden oluşur. Sözü geçen öğrenme alanları birbiriyle etkileşim hâlinde olduğundan bir bütünlük içinde ele alınmalıdır” (MEB, 2006, 2)

Dinleme konuşmadan, okuma yazmadan ayrı düşünülemez. Bu beceriler birbirini destekleyen öğelerden oluşmaktadır. Anlama ve anlamlandırma süreci okuma ve dinlemeye dayanırken konuşma ve yazma anlatmaya ve yansıtmaya dayanmaktadır.

“Türkçe Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikiminden hareketle araştırma, sorgulama, eleştiri ve yorumlamayı alışkanlık haline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır” (Karagöz, 2009, 22).

Türkçe Öğretim Programı, yapılandırmacı yaklaşım temelinde bireyin anlama ve anlatma becerisini destekleyen etkinliklere ve kazanımlara yer vermektedir. Bu programla düşünen, düşündüklerini ifade edebilen, hayallerini anlatabilen, sorumluluk bilincine sahip, ana dili sevgisini benimsemiş, girişimci, sosyal iletişimi kuvvetli, araştıran ve sorgulayan bir nesil yetiştirmek hedeflenmektedir.

İlkokul ve ortaokullarda Türkçe derslerinde, Türkçe Öğretim Programının hedefleri gerçekleştirilmek için bir dizi etkinlik uygulanmaktadır. Programın taşıdığı niteliklere yönelik ders dışı etkinlikler düzenlemek programın işlerliğini arttırmaktadır. Ders dışı etkinliklerden arasında kitap okumak da vardır. “çocuk edebiyatı, ana dili öğretimi etkinlikleriyle iç içe çalışmaları kapsamaktadır” (Güleryüz, 2003, 38). Çocukları okumaya teşvik etmek için çocuklara nitelikli eserler sunmak, ana dili bilinci uyandırmak için önemli bir basamaktır.

Sevim Ak'ın eserleri Türkçe öğretiminin temel becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma, dil bilgisi kapsamında değerlendirilmiştir. Sözü edilen kitaplardaki karakterlerin konuşmaları, duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı aktarma biçimleri, yazarın bunları aktarma şekli ve Türkçe eğitimine katkısı araştırılmıştır.

Bu başlıkta aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır,

1. Yazarın kitaplarında dinleme becerisine yönelik bulgular nelerdir?
2. Yazarın kitaplarında okuma becerisine yönelik bulgular nelerdir?
3. Yazarın kitaplarında konuşma becerisine yönelik bulgular nelerdir?
4. Yazarın kitaplarında yazma becerisine yönelik bulgular nelerdir?
5. Yazarın kitaplarında dil bilgisi kurallarına uyulmuş mudur?
6. Yazarın kitaplarında dil ve anlatımın niteliği nasıldır?

3.2.1. Dinleme

Temel dil becerilerinin ilki dinlemedir. İşitilenleri algılama ve yorumlama anlamına gelen dinleme “Dinleyicinin önce söylenenlerle, sonra söylenenler arasında bağlantı kurma ve iletişim içindeki işlevini anlama yeteneğidir” (Temur, 2001, 61). İletişim kurma sürecinin önemli bir parçası olan dinleme bir yetenektir ve geliştirilebilir. İnsanlar işitme yeteneğiyle yaratılırlar ancak dinleme bir işitme değildir. İşitmede dikkat bir noktaya odaklanmamıştır. Dinleme sürecinde ise beyin aktiftir ve bir noktaya odaklanarak sesleri anlamlandırmaktadır. Dikkatsiz dinlemeyi (işitmek), algı alanına sokmak dikkat çekmekle başlar. Çocuğun dikkatini çekmek dinlemeye yönlendirmek için ilk adımdır. Konuşmaya ilgi çekici bir giriş yapmak, çocuğa dair bir örnek vermek, beklemediği bir biçimde tonlama yapmak, dinleme sürecinin aktifleştirilmesi için önemlidir.

Dinleme anlama sürecinin başlangıcı olmasına rağmen göz ardı edilen bir beceridir. Doğan'ın da değindiği gibi dinleme, diğer dil becerilerinin kazanılmasında da anahtar beceri niteliğindedir. Buna rağmen çeşitli nedenlerden dolayı dinleme becerisine gerekli önem verilmemekte ve bu becerinin eğitimine çok az zaman ayrılmaktadır (Doğan, 2012, IV). Öğrenme süreci dinleme ile başlar, okuma ile devam eder. Çocuk konuşmaya duyduğu sesleri tekrarlayarak başlar ve cümle yapılarını dinleyerek öğrenir. Okul yaşamıyla birlikte dinleme bir beceriye dönüşür ve sistematikleşir. Yeni öğretim yaklaşımları çocuğun dinleme sürecinde aktif olması gerektiğini belirtmektedir. Çocuk

bu süreçte hem dinleyen hem dinlenen konumundadır. Çocuğu dinlemek, dinleme becerisini geliştirmek için oldukça önemlidir. Dinlenildiğinin farkına varan çocuğun özgüveni gelişir, kendine duyduğu saygı artar. Çocuğu dinlemenin yararlarını Özbay şöyle aktarmaktadır:

1. Konuşma yeteneği gelişir, kendini daha iyi ifade etmesini öğrenir, kelime bilgisi zenginleşir.
2. Bir derdi varsa, bunu davranışlarıyla göstermek yerine
3. (saldırganlık, hırçınlık, ağlamak, içine kapanmak gibi) sözle ifade ederek rahatlar, bu da hırçınlaşmasına, içine kapanıp üzülmesine, daha ileride derslerini veya sosyal hayatını olumsuz etkilemesine engel olabilir.
4. Anlaşıldığını hisseden çocuk kendini daha huzurlu ve rahat hisseder, bu da çocuğun kişisel ve sosyal gelişimine yardımcı olur. Çocuğun kendine güveni artar.
5. Çocuk danışmaya ve diyalog kurmaya başlar (öğretmen, anne, baba, arkadaşlar vb. ile).
6. Söyledikleri dinlenen çocuk, anne-babasının sözünü dinleme başlar (Davara 2001, 145-146 akt. Özbay, 2005, 127-128).

Sevim Ak, kitaplarını kurgularken karşısındakini dinleyen, dinlediklerini yorumlayan karakterler oluşturmaya özen göstermiştir. Kahramanların hemen hemen hepsi evde annesinin, kardeşinin, sokakta arkadaşlarının, okulda öğretmeninin söylediklerine kulak vermektedir. Yazarın kitaplarında aile bireyleri ve yetişkinler çocuğun söylediklerini ilgi ve merakla dinlemektedirler. Çocuğun bir birey olarak varlığı onaylamak anlamına gelen dinlemeye yönelik, birçok örtük iletiyle yetişkinlere de gönderme yapılmaktadır. Ancak dinleme süreci idealleştirilmemiştir. Çocukta gerçeklik algısını oluşturmak için kusursuz dinleme değil gerçekçi dinlemeye yer verilmiştir. Çocukların günlük yaşamından kesitler yansıtan hikâyelerde çocuklar kimi zaman dinlerken istekli kimi zaman isteksiz davranmaktadırlar

“Dörtgöz” hikâyesinde çocuk babasının söylediklerini dinlerken pek çok çocuk gibi içsel konuşmaya başvurmuştur. İçsel konuşma, kahraman bakış açısıyla anlatılan hikâyelerde kahramanın zihninden geçen konuşmaları ifade etmektedir.

“Babam beni anlamıyor. Anlamaz tabii, arkadaşlarının çoğu gözlüklü. Onu makaraya alacak bir arkadaşı yok” (Ak, 2012, 7). Çocuk babasını dinlerken duygularını ona

yansıtmamaktadır. Yazarın diğer kitaplarında çocuklar, onlara anlatılan masalları, ilginç yaşam hikâyelerini, istekle ve merakla dinlemektedirler. “Bisikletli Postacı” hikâyesinde çocuklar Bisikletli Postacı’nın hayallerini, *Gemici Dedem*’de gemici bir dedenin maceralarını, *Gökte Biri Var* romanında teldeki garip adamın hayata dair farklı yorumlarını dinlemektedirler.

Sevim Ak, çocuk bakış açısıyla yazdığı hikâyelerinde yetişkinlerin tavırlarını eleştirmektedir. Bu hikâyelerde yetişkinler zaman zaman çocukların isteklerini ve beklentilerini görmezden gelerek onları dinlemezler. “Bu İşten Bir Şey Anlamadım” hikâyesinde çocuk gazeteden kazandığı ikramiyeyi arkadaşlarıyla paylaşmak ister, arkadaşlarına hediye alacağına dair sözler verir. Ancak çocuğun ailesi onu dinlemez ve parayı bankaya yatırır. Çocuk bu duruma çok üzülür. “Peki ya istediğim oyuncaklar, Emre’nin robotu, Ayça’nın pilli bebeği, Selçuk’un okul masrafları, mahallenin basket sahası ne olacak?” (Ak, 2012, 39). Çocukları dinlemeden karar vermek onları incitebilir, ters tepkiler vermesine neden olabilir. Yazar yetişkinlere yönelik iletilerinde çocukları dinlemenin gereğini vurgulamıştır. “Yeni Moda Kuaför”de de kızını dinlemeden karar veren annesinin tutumu eleştirilmektedir. Anne kızının saçlarını kestirmek ister. Ancak kızını dinlemez ve onun fikirlerini önemsemez. Anne ve kız kuaföre giderler. Küçük kız annesinin saçının kesileceğini sanmaktadır. Kuaför kadın kızın yanına gelerek tokasını çıkarır. Küçük kız bu duruma çok şaşırmıştır. “Omuzlarımı silktim. Bir yanlışlık olmuştu. Saçlarımı kestirmeyecektim ki!” (Ak, 2011, 51). Çocuk büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Annesi ona yalan söylemiştir üstelik saç kesilmek üzeredir. Ancak Kuaför Semiha, çocuğu dikkatle dinler ve onun isteklerine göre saçını keser. “Dükkândan dışarı çıktığımda yürüyüşüm değişmişti. Saçlarımın güzelliğinden hiç bu kadar emin olmamıştım” (Ak, 2011, 52). Çocukların söylediklerini dikkatle dinlemek onların isteklerini gerçekleştirmek için önemlidir. Beklentileri ve istekleri dikkate alınan çocukların kendine güveni artacaktır. Bir birey olarak düşüncelerinin ve söylediklerinin dikkatle dinlenmesi çocuğun kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

3.2.2. Konuşma

Konuşma, insanların iletişim kurmak için kullandıkları en kestirme ve en yaygın yoldur. Duygu, düşünce, beklenti ve durumlar karşındaki insana en kısa biçimde konuşularak aktarılır. “Konuşma, bilindiği gibi duygu, düşünce ve dileklerimizi, görsel, işitsel öğeler

aracılığıyla karşımızdakine iletme; başka bir deyişle açıklamadır, dışa vurmadır” (Taşer, 2012, 27). Konuşma etkinliğinin jest ve mimiklerle desteklenmesi bu iletişim sürecini daha da kısaltmaktadır. Nitekim kaşları çatarak, sesi yükselterek, işaret parmağını aşağı yukarı sallayarak bahsedilen durumun bir tehdit içerdiği kolayca anlaşılabilir. Konuşma etkinliğinde gülümsemek, ses tonunu daha yumuşak kullanmak konuşmanın olumlu duygular taşıdığına göstergesidir.

Çocuklar konuşmayı çevresinden duyduğu sesleri tekrar ederek öğrenmeye başlamaktadır. Bu taklit sürecinde içinde bulunduğu sosyal çevrenin kullandığı dil çocuğun ana dilini oluşturur. 6- 12 aylık dönemde bebek duyduğu sesleri tekrar etmeye başlarken 12-18 aylık dönemde öğrendiği kelimeleri cümle biçiminde kullanmaktadır. Konuşma yeteneğinin gelişmesi için kritik olan bu dönemde çocuğa model olarak onunla sürekli konuşulmalı ve kelimeler tekrar edilmelidir.

Okul öncesi dönemde konuşma yeteneğini geliştiren çocuk okul dönemiyle birlikte öğrenmeye hazır hale gelir. Çocuk eğitim-öğretim programlarıyla ve okulun getirdiği sosyal çevreyle birlikte günlük hayatta kullanacağı kelimeleri ve konuşma biçimini öğrenir. Çocuklar evde, okulda, sosyal hayatında kendini konuşarak ifade eder. Duygularını, düşüncelerini, isteklerini eksiksiz ve net olarak ifade edebilen çocuğun kendine olan özgüveni gelişir. Çocuk kendini ifade edebilmek için dilin olanaklarını kullanır. Okulda öğretmenin sorduğu bir soruyu kendinden emin olarak yanıtlayan çocuk, yetişkin bir birey olduğu zaman da toplumdan beklentilerini net olarak ifade edebilecektir. Çocukta konuşma becerisini geliştirmek ise kelime hazinesini zenginleştirmek ve okuma alışkanlığı kazandırmakla mümkündür. Dili aktif olarak kullanan birey kendini ifade edebilme ve kolay iletişim kurma becerisine sahip olacaktır. Konuşma becerisini doğru ve etkili kullanmak sağlıklı bir sosyal yaşam ve iş yaşamı için gereklidir. “Bireysel ve toplumsal hayatta önemli bir yer tutan konuşma; okul, iş ve toplum hayatında başarı ya da başarısızlığı belirleyen etmenlerden de biridir” (Kurudayıoğlu, 2003, 290). Duygu, düşünce ve beklentileri doğru biçimde ifade edememek insan ilişkilerini olumsuz etkiler. Kendini doğru ve net biçimde ifade edemeyen birey başarısızlığa adaydır. Öte yandan diksiyonu düzgün, kendini doğru ifade edebilen bireyler sosyal yaşam ve iş yaşamının aranan isimleri olurlar. Güzel konuşan insan her zaman beğeni toplamıştır. Kültürel mirasın yansıması deyimler ve atasözleri konuşmanın önemine dikkat çekmektedir. “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.”

konuşma biçiminin ne kadar etkili olduğunu gösterir. “İki dinle bir söyle”, “Söz gümüşe sükkût altındır” konuşmak kadar zamanında konuşmanın da önemi vurgulamaktadır.

Sevim Ak anlatımını konuşmalara dayandırarak olaya hareket ve canlılık katmaktadır. Akıcı ve canlı bir anlatıda çocuğun dikkati aktiftir. Çocuk okurken kendini kitabın kurgusuna bırakır. Çocukta gerçeklik algısını oluşturmak ve çocuğun dikkatini kitaba vermesini sağlamak çocuğun karakterle özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır.

Sevim Ak’ın kitaplarında hemen hemen bütün karakterler konuşarak kendilerini ifade ederler. Kahramanlar soru sorarken, eleştiri yaparken, isteklerini belirtirken en doğal iletişim yolu olan konuşmaya başvururlar. “Ayakkabı Tamircisi” hikâyesinde çocuk yırtılan pantolonuna deri parçası almak için ayakkabı tamir dükkânına gider. Ayakkabı tamircisiyle sohbete başlayan çocuk daha sonra tekrar geleceğini söyleyerek gider. Tamirciyle konuştukları çocuğu çok etkilemiştir. “O gece yatağında küçücük ayakkabıcı dükkânında geçenleri düşündüm hep” (Ak, 2011, 26). Ayakkabı tamircisiyle çocuğun konuşmaları akıcı ve kısa diyaloglara dayanmaktadır.

“Çiçekli Kadın” hikâyesinde kadın mahallede kimseyle görüşmez ve pek dışarı çıkmaz. Çocuklar onun nasıl bir hayatı olduğunu merak etmektedirler. Bu kadına önyargıyla yaklaşarak onu bir cadı olduğunu bile düşünmektedirler. Ancak çocuklar bu önyargılarından Çiçekli Kadın ile konuşarak kurtulurlar. “Öyle tatlı, öyle sevecen konuşuyordu ki onu kırmak içimden gelmedi. Kasaba gitmekten başka seçeneğim kalmamıştı” (Ak, 2011, 66). Çocuklara önyargılardan kurulmak için konuşmak gerekir iletişimi verilirken, isteklerin gerçekleşmesi için kullanılan dilin önemli olduğu da vurgulanır. Kadın çocuğu kasaba yollamak için onunla çok sevecen konuşmuştur, çocuk onu kıramamış ve kasaba gitmiştir. *Gemici Dedem*’de çocuk dedesiyle sohbet eder, onu yakından tanımaya çalışır. *Bisikletli Postacı*’da çocuklar postacıyla sohbet ederek postacının hayallerini dinler, *Kayıp Eşya Bürosu*’nda kayıp eşyalar konuşarak dertleşir. Sevim Ak iletileriyle çocuklara konuşmanın önemini aktarmaktadır. Konuşmak doğal bir ihtiyaçtır. İnsanlar konuşarak iletişim kurar, zihnindekileri karşısındaki insanlara aktarır. Çocuğa doğru, güzel ve etkili konuşma becerisi kazandırıldığında sosyal hayatında ve eğitim hayatında daha başarılı olacaktır. Sevim Ak kitaplarında karakterlerin kendini net bir biçimde ifade etmelerini sağlamıştır. Karakterler duygu, düşünce ve beklentilerini açık ve net bir anlatımla yetişkinlerle ve arkadaşlarıyla

konuşmaktadırlar. Çocuklar karakterlerle özdeşim kurarak nerede, nasıl konuşmaları gerektiğini kavrayabilirler.

3.2.3. Okuma

Okuma, Türkçe eğitimi kapsamında konuşma, dinleme becerilerinin ardından geliştirilir. Bu çalışmada ele alınan okuma, salt metin okumayı değil, okuduklarını anlamayı, yorumlamayı, değerlendirmeyi de içermektedir. “Çok yönlü, çok boyutlu bir beceri alanı olan okuma etkinlikleri sözcükten cümleye, cümleden paragrafta, paragraftan metinlere ve kitaplara değin, bunlarla bize iletilmek isteneni algılayıp kavramadır” (Karadüz, 2010, 1580). Ülkemizde birinci sınıftan başlayarak okumayı öğrenen çocuklar, harfleri tanıyarak metni anlamlandırmaktadırlar. Okuma sürecinde bilişsel ve psikomotor beceriler birlikte çalışmaktadır. Metin sesli okunurken görme, ses organları ve zihin birlikte çalışırken, sessiz okumada göz ve zihin birlikte çalışmaktadır.

“Okuma, görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümlenme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği; insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracı ve dil becerisidir” (Coşkun, 2002, 41-51).

Çocuklarda okuma becerisinin geliştirilmesi bilişsel gelişimi olumlu yönde etkiler. Okuma alışkanlığına sahip olan çocuk, zamanla okuduklarını yorumlamaya başlar ve okuduklarını değerlendirir. Eleştirel okuma okunanları yorumlamaya ve değerlendirmeye dayanmaktadır. Çocukların eleştirel okuma becerisine sahip olması için okuma kültürü edinmiş olması gerekir. Çocukluk yıllarında yetişkinlerin yönlendirmesiyle okunan kitaplarla okumayı seven çocuk, yaşamının ilerleyen yıllarında kendine ait bir okuma kültürü oluşturacaktır. Aytaş’a göre okuma alışkanlığı zamanla ve eğitimle kazanılır. “Okuma alışkanlıktan çok, zamanla gelişen ve eğitim sonucu kazandırılan bir davranıştır. Okumanın zorla kazandırılacak bir alışkanlık olmadığı, aksine temel bir ihtiyaç olarak anlaşıldığı takdirde, süreklilik arz ettiği görülmektedir” (Aytaş, 2005, 461). Çocuğa okumanın bir ihtiyaç olarak hissettirilmesi için atılacak ilk adım kitapları sevdirmektir. Çocuklara kitapları sevdirmek için çocukluğun ilk yıllarından itibaren çocukları kitaplarla buluşturmak gerekmektedir. Bu buluşturma bebeklik dönemine kadar çekilebilir. Yapılan bilimsel araştırmalara göre çocuklar anne karnında iken annenin yaptığı sesli okumaların çocuğu etkilediğini

göstermektedir. İlk çocukluk yıllarında okumayı henüz bilmeyen çocuklar da resimli kitaplarla karşılaştırılarak, çocuklar okumaya güdülenebilir.

Okumayı sevdirmek bir süreçtir. Bu süreçte ailelerin ve öğretmenlerin tutumu oldukça önemlidir. Akyol'a göre okumayı sevmek, ilgi duymak ve motive olmak çocuklarımızın yalnız başlarına kazanabileceği davranışlar değildir. "Aileler, öğretmenler, yöneticiler, akranlar vb. bu hususlarda çocuklarımıza en üst düzeyde yardımcı olmak zorundadır" (Kırkılıç ve Akyol, 2007, 17). Sevim Ak, çocuklara okumayı sevdirmek için, okulöncesi çocuklara yönelik de eserler vermiştir. "Eskiler Alırım", "Kırık Şemsiye", "Küçük Sırlar" kitaplarında çizginin gücüyle anlatımı birleştiren yazar, çocukların beğenisini toplamıştır.

Sevim Ak, kitaplarında kurguladığı olayların içine okuyan ve sorgulayan kahramanlar yerleştirmiştir. Yazarın eserlerinde çocuklar, boş zamanlarını kitap ve gazete okuyarak geçirmektedirler. Yazar kitap okuma iletisini örtük olarak anlatılarına yerleştirmiştir. Kahramanların hepsi kitap okumayı sevmektedir. "Eski Bir Çin Kuklası" hikâyesinde okuma iletisi açık olarak aktarılır:

"Bir kitapçı dükkânıydı burası. Ayakkabıları elinde, yeni çıkan kitaplara bakarken, bir kitabın kendisine seslendiğini duydu. Önce kulaklarına inanamadı, ama olay birkaç kez daha tekrarlanınca, sesin geldiği kitabı arayıp buldu. Kalbi korkudan güm güm çarparak sayfalarını çevirmeye başladı. 'Aaa! Kayıp kukla ile şemsiyenin öyküsü bu' " (Ak, 2011, 34-35).

Sevim Ak, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin "Yaratıcı Okuma Projesi" için "Gökte Biri Var" kitabını farklı bir sistemle yazmıştır. Kitabın sonuna yaratıcı okuma dosyası eklemiştir. Bu dosyayı Nihal Kuyumcu hazırlamıştır. Dosyada çocuğun zihinsel gelişimini destekleyecek sorular yanında duygularını ifade edebileceği sorular da yer alıyor. Yaratıcı okuma dosyasında yer alan bazı sorular şunlardır:

1. Güneş ile kendini karşılaştırır mısın? Sence ortak ve farklı yönleriniz neler?
2. Sence "oklavaya gün doğdu" ne demek? Güneş'in anneannesi gelince neden oklavaya gün doğuyor?

3. Sence “özgür olmak” ne demek? Sen özgür müsün? Özgür olmadığında neler yapamıyorsun?
4. Sallapati giysi nasıl olur? Resmini çizer misin?
5. Televizyon vericilerinin arızalandığını bir ay süreyle televizyon izleyemeyeceğini düşün. O zaman ne yapardın? (Ak, 2011)

Kitapta yer alan bu sorular çocukların okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiği gibi, kendini ifade etme, düşünme, algılama, sorgulama becerilerini de geliştiriyor. Yaratıcı okuma dosyasının okuma becerilerine katkılarını şöyle sıralanabilir:

1. Metni anlamlandırmayı kolaylaştırır.
2. Metni günlük yaşamla karşılaştırır, inandırıcılığını artırır.
3. Çocuğun metindeki örtük iletileri sezmesini sağlar.
4. Kavram gelişimini destekler.
5. Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi geliştirir.
6. Sorgulama ve yorum yapma becerisini geliştirir.

Çocuk okuduğu kitabın ardından, yaratıcı okuma dosyalarıyla okuduklarını değerlendirme fırsatı yakalar. Çocuk kitap okumakla birlikte yaratıcı okuma dosyalarına sahip olduğunda farklı yaşamları gözleme fırsatı yakaladığı gibi okuma sürecinde kendini de gözlemleyebilir. Yaratıcı okuma dosyaları çocukların kendi okuma süreçlerini değerlendirmelerine de bir olanak sağlamış olur.

3.2.4. Yazma

Dil becerileri anlama ve anlatmaya dayanmaktadır. Anlama becerileri okumaya ve dinlemeye dayanırken anlatma becerileri konuşmaya ve yazmaya dayanır. Yazma duygu, düşünce, hayal ve gözlemleri bir metinle aktarma biçimidir. “Bir anlatma becerisi olarak yazma, insanoğlunun binlerce yıldır kullandığı en önemli iletişim araçlarından. Yazının icadı, insanlığa konuşmanın yanında çok önemli yeni bir iletişim aracı kazandırmıştır” (Kırkılıç ve Akyol, 2007, 50). İletişim kurmak yaşam için gereklidir. Bir iletişim biçimi olarak yazma bireylerin kendini özgür ve daha açık ifade edebilmesini sağlar. Yazmak, konuşmaya göre daha üstün bir beceridir.

Yazma sürecinde bilişsel süreçler daha karmaşıktır. Birey yazacaklarını zihninde tasarlar, bağlantılar kurar ve dilin olanaklarından yararlanarak ortaya özgün ve yaratıcı bir ürün koyar. Yazma, kişiye, bütün bildiklerini özgür bir düşünce ortamında tekrar

etme ve unuttuklarını hatırlama olanağı sağlayan bir etkinliktir. Kelime kazanma ve kazanılmış kelimeyi aktif hâle getirme konusunda en etkin çalışma biçimi yazmaktır” (Demir, 2006, 216).

Yazma becerisini geliştirmek için çocuklara duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini yazabilecekleri fırsatlar sunmak gerekmektedir:

“Günlük tutmasını sağlamak üzere çocuğa günlük defteri hediye edilebilir. Özel günlerde çocuğun sevdiği kişilere mektup yazması teşvik edilebilir. Aile olarak bir başka aileye mektup yazılabilir. Çocuğun zaman zaman bir şiir, hikâye ya da anı yazması teşvik edilebilir. Çocuğun, izlediği bir filmi veya okuduğu kitabı özetlemesi veya değerlendirmesi istenebilir. Bir yıl sonra kardeşine verilmek üzere mektup yazması istenebilir. Çocuk dergisine yazılar yazması teşvik edilebilir” (Coşkun, 2007, 54).

Sevim Ak eserlerinde oluşturduğu karakterlerle çocukları yazmaya teşvik etmektedir. Hikâyelerde çocuklar dilekçe yazarak şikâyetlerini üst makamlara bildirir, mektup yazarak yeni arkadaşlar edinir, uzaktaki arkadaşlarıyla dertleşir, günlük tutarak yaşadıklarını kâğıda aktarır. “Toto ve Dev Mektup” hikâyesinde Toto mektup yazmaya çok meraklıdır, yazar Toto’nun mektup yazma sevgisini şöyle aktarır:

“Toto mektup yazmayı çok severdi. O gün de canı mektup yazmak istedi. Ama yazacak kimsesi yoktu ki! Annesiyle babasına yazamazdı. Çünkü bugünlerde Toto’yu kızdıracak hiçbir şey yapmamışlardı. Toto çok gururluydu. Anne babasına darıldığı zaman ağzını bıçak açmaz, söylemek istediklerini yastık altlarına, dış macunu kutusuna, buzdolabına, annesinin makyaj çantasına, ayakkabı içlerine bıraktığı mektuplarla anlatırdı” (Ak, 2011, 35).

Bu hikâyede çocuk mektubu sadece haberleşme aracı olarak değil duygularını ve düşüncelerini paylaşma aracı olarak da kullanır. Annesi ve babasına dargın olduğu zamanlar hissettiklerini mektuplarla ifade eder.

“Mektup Arkadaşım” hikâyesinde bir derginin verdiği ilana katılan çocuk, kendine bir mektup arkadaşı edinir. Mektuplarda gerçeği birbirinden saklayan çocuklar bu davranışlarından dolayı pişman olurlar. Hikâyenin sonunda çocuk kendine bir *anı defteri* alır. “Yeni bir anı defterim olmuştu. Pembe kapaklı, kilitli, pırıl pırıl bir defter. Serap Abla’ya, anneme, babama, arkadaşlarıma Engin’in bana anı defteri armağan ettiğini söyleyebilirdim artık” (Ak, 2011, 87). Bu açıdan bakıldığında hem mektuplarda gerçeği yansıtmaya öğütlediği gibi anı defteri yazmanın da insanı mutlu edeceği vurgulanır.

“Vanilya Kokulu Mektuplar”da isimsiz mektuplarla insanların hayatı değişir. İsimsiz mektupları alan insanlar mutlu olmaya, hayatlarındaki eksikleri keşfetmeye başlar. Sevim Ak’ın çocukları yazmaya yönlendirdiği hikâyelerinden biri de “Yazısız Mektuplar”dır. Bu hikâyede, hayvanat bahçesi ziyaretinde tanıştığı Fil ile dostluk kuran çocuğun, çok sevdiği dostu file mektup yazma isteği üzerinde durulur. “Sevgili filim, ben de seni hiç ama hiç unutmayacağım. Eve gider gitmez bembeyaz bir kâğıda seni çok sevdiğimi söyleyecek, ‘Hayvanat Bahçesi, Ankara’ adresine postalayacağım” (Ak, 2011, 34).

Babamın Gözleri Kedi Gözleri’nde çocuk babasından gelen mektupları heyecanla okur, “Bisikletli Postacı” da Postacı mektup bekleyen çocukları sevindirir, “Toto Venezuela’da” hikâyesinde Toto bir mektubun peşine takılıp yola çıkar. Sevim Ak, çocukların yazarak kendilerini daha iyi ifade edeceği gerçeğine inanarak çocukları yazmaya teşvik etmiştir. Mektup yazma, çocuğun kendini ifade etmesi, yazma becerisini geliştirmesi için önemli bir etkinliktir.

Günlükler, yaşanan olayları daha sağlıklı değerlendirmek, yorumlamak, geleceğe saklamak için birer hazinedir. Günlük, bir tür kendini ifade etme biçimidir. Çocuk, yaşadığı olayları yazarken kendini değerlendirme fırsatı da yakalamış olacaktır. Günlük tutma alışkanlığını kazanan çocuğun hem yazma hem kendini ifade etme becerisi gelişir. “Babamın Gözleri Kedi Gözleri” kitabını yazar, kahramanın günlüklerine dayanarak yazmıştır. Ayçiçek, babasının gidişiyle hissettiklerini günlüğüne yazar. Babasının gidişini, annesinin durgun davranışlarını, anneannesinin garip tavırlarını günlüğünde sorgular. Aklındaki soru işaretlerini günlüğüne yansıtır çünkü soruları annesince geri çevrilmiştir. Ayçiçek hayallerini, duygularını, kırgınlıklarını günlüğüne fırsat bulduka yazar. “Buket dersin ortasında izin isteyip çıktı. Babası gelmiş, manto almaya gideceklermiş. Keşke benim babam da bana hoş bir sürpriz yapsaydı!” (Ak, 2012, 17).

Sevim Ak kitaplarında gazetelere, dergilere kendi eserlerini yollayan çocuklara da yer vermiştir. “Sakız ve Haftanın Öyküsü”nde kahraman Sakız, bir derginin açtığı yarışmaya yazdığı hikâyeyi yollar. Hikâyenin dikkat çekmesi için önce sahte bir kurgu kuran çocuk, dedesinin uyarısı üzerine kendine ait bir hikâye yazar. “Birkaç ay sonra ‘Neşeli’ çocuk dergisinin açtığı yarışmaya katıldı. Konu: Unutamadığınız bir olaydı.

Sakız basından geçen bu olayı öyküleştirdi. Yarışmanın ufak bir ödülü şimdi onun” (Ak, 2011, 122).

Kendini yazarak ifade edebilen çocuk hem dilin olanaklarını, zenginliklerini kullanabilir hem de kelime hazinesini geliştirebilir. Yazmak bir düşünce eylemidir. Yazarken zihin aktiftir. Yazma sürecinde beyin plan yapar, taslak oluşturur, bilgileri sıraya koyar, bağlantılar kurar. Çocukların bilişsel gelişimlerini desteklemek için yazmaya teşvik etmek gerekmektedir. Aynı zamanda çocuklar yazarak duygusal bir rahatlama yaşayacaklardır. Yazmanın duyuşsal boyutunu oluşturan duygusal rahatlama çocuk duygularını ifade etme fırsatı yakalar.

Sevim Ak'ın kitaplarında mektup yazan, günlük tutan, dergilere yazdıkları yazıları gönderen çocuklar, okuyucular için güzel birer modeldir. Sevim Ak, çocuklara yazarak kendini ifade etmenin gücünü yansıtarak onları yazmaya teşvik etmektedir. Hikâyelerde çocuklar dilekçe yazarak dertlerini anlatırken, mektup yazarak söyleyemediklerini aktarmaktadırlar. Yazar kitaplarında kendini yazarak ifade eden karakterlere yer vererek çocukların özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır.

3.2.5. Dil Bilgisi

Dil edinimi bebeklik döneminden itibaren başlar ve yaşam boyunca devam eder. Aileden ve çevreden sosyal öğrenme yoluyla edinilen bilgiler okul yaşamıyla birlikte sistematikleşir ve dilin bilimsel özellikleri de öğrenilmeye başlanır. Çocuklar ilköğretim yıllarından başlayarak adım adım dil bilgisi eğitimi alırlar. İlk ve ortaokullarda Türkçe dersi kapsamında ele alınan dil bilgisi “Bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleriyle, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir bilim dalıdır” (Demirel, 1999, 73). “Günümüzde dil bilgisi bireyin dili iyi anlaması, iletişim kurması, zihinsel becerilerini geliştirmesi amacıyla öğretilmektedir” (Güneş, 2013, 72). Bireyin kuralları ezberlemesini önlemek amacıyla okullarda dil bilgisi eğitiminde yapılandırmacı anlayış temel alınmaktadır. Bu yaklaşımda dil bilgisi öğretiminde tümevarım yöntemi uygulanmaktadır. Tümevarım yönteminde bilgiler çocuklara doğrudan verilmez. Bu yöntemde çocuklar genel bilgilere sezgi yoluyla ulaşırlar, parçadan bütüne giden bir yol benimsenir.

Yeni Türkçe Öğretim Programı'nın felsefi temelleri bilginin ezberlenmesi yerine bilginin sezdirilmesini, öğrenci tarafından keşfedilmesini öngörmektedir. Özbay da aynı

konuya dikkatleri çeker. “Bir öğrencinin sıfat, edat veya fiilin tanımını ezbere bilmesinin ona hiçbir faydası yoktur. Önemli olan, öğrencinin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili bir şekilde şuurlu olarak kullanmayı alışkanlık hâline getirmesi, okuduğu bir metinde veya dinlediği bir konuda işlenen fikir ve duyguyu kavrayıp sezebilmesi, ondan zevk alabilmesidir” (Özbay, 1997, 15). Çocuğun öğretim programları dışında dil bilgisi kurallarını içselleştirmesi dilin kurallarına uygun, nitelikli edebi eserlerle buluşturmakla mümkündür.

“Dil bilgisi öğretimi günlük konuşma dilinden bağımsız ele alınmalıdır. Dil bilgisi, çocukların kişisel hayatlarıyla okudukları edebî eserler arasındaki bağı kurguladığından edebî metinlerle yapılmalıdır. Böylelikle öğrenciler, kişisel dil tecrübelerinden hislerini açıklama sürecini keşfeder, kelimelerin anlatım gücünün farkına varırlar” (Huchinson vd. 2002, 40 akt. Erdem ve Çelik, 2011, 1062).

Türkçeyi etkili ve güzel kullanmak dil bilgisi kurallarını içselleştirmek ve uygulamakla mümkündür. Ana dilini kurallarına uygun kullanma duyarlılığına sahip bir birey duygu, düşünce, hayal ve isteklerini daha kolay ve anlaşılır ifade etme becerisine sahip olacaktır. “Öğrencilerde Türkçeyi doğru kullanma duyarlılığı ve bilincinin oluşturulmasında ana dilinin temel etkinlikleriyle bütünleşmiş bir dil bilgisi öğretimine önemli görevler düşmektedir” (Sever, 2004, 29). Ezbere dayalı bir dil bilgisi öğretimi çocuklara tanımları öğretebilir ancak ana dili sevgisi ve ana dili duyarlılığı oluşturmayacaktır.

Dil bilgisi öğretiminin amaçlarını Demirel üç madde halinde belirtmiştir. Dil bilgisi öğretimi;

1. Öğrencilerin bilinçaltı yapılarını bilinç seviyesine çıkarmayı ve bunları kullanım alanına getirmeyi,
2. Dilin işleyiş düzenini öğrencilere kavratmayı,
3. Öğrencilerin bir iletişim aracı olarak dili doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamayı amaçlar (Demirel, 2002, 114).

Dil bilgisi derslerinde çocuklara dil bilgisi öğretiminin amaçları belirtilmediği için çocuklar için *sıkıcı* bir ders olarak algılanmaktadır. Oysa dil bilgisi, bir dilin yapısını bilmeyi ifade eder ve dili etkili kullanmak için gereklidir. Dil bilgisi, ana dilini kurallarına uygun kullanmak, anlama, anlatma ve iletişim kurma becerisini geliştirmek için bir araçtır. Banguoğlu'na göre gramer; “Dili iyi kullanma (bon usage) sanatını öğretir. Düşünce ve duyguları daha düzgün ve tam olarak anlamamıza ve anlatmamıza

yardım eder” (1990, 19). Diline ait dil bilgisi kurallarını bilen çocuk, dilini daha etkili, daha güzel kullanacak, kendini doğru ifade edebilme becerisini geliştirecektir.

Yazma becerisi, okuma becerisinden beslenir, dil bilgisiyle şekillenir. Bir metin her ne kadar zengin bir kelime kapasitesiyle kaleme alınırsa alınsın sağlam ve doğru dil bilgisi kuralları üzerine kurulmadıkça bir anlam ifade etmez.

Sevim Ak eserlerinde Türkçenin tüm zenginliklerini kullanırken dil bilgisini göz ardı etmemiştir. Yazar anlatımında sıfatlara, zarflara, çeşitli ikilemelere başvururken cümle yapısına da dikkat etmiştir. Cümleler kısa ve Türkçe dil bilgisi kurallarına uygundur. Cümleler yüklemine göre kurallı ve devrik olarak sınıflanır. Yazar anlatımında hem kurallı hem devrik cümlelere birlikte yer vermiştir.

“Bugün okul dönüşü, pazaryerindeki çiçekçiye uğradım.” (Ak, 2012, 23)

“Annem gibi ben de babamın ıvır zıvırından sıkılıyorum çünkü.” (Ak, 2012, 10)

“Deniz deyince gemi, gemi deyince kaptan, kaptan deyince de kaptan köşkü gelir aklıma.” (Ak, 2012, 9)

“Kıymık’ın içine ateşten bir top düşmüştü sanki.” (Ak, 2012, 31)

“Bir ad bile takmamış sana.” (Ak, 2011, 72)

“Kavak yeli ağzını gere gere esnedi.” (Ak, 2011,73)

Dil bilgisi bir dilin sistematliğini yansıtır. Çocukların dil bilgisi kurallarını içselleştirmesi, bu kurallara uygun olarak dili kullanması gerekmektedir. Bu bağlamda çocuk kitaplarında dil bilgisi kurallarına daha çok özen gösterilmelidir.

IV. BÖLÜM

4. Tartışma-Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuçlar

21. yüzyılda kesin çizgilerle çizilmiş öğretim yerine çocukların yaratıcı ve özgün düşünmesini sağlayacak, çocuklara bilgiyi öğrenmeyi değil bilgiyi keşfetmeyi öğretecek bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eğitim sistemine ulaşmak için çocukları okuma kültürü edinmiş bireyler olarak yetiştirmek gerekmektedir. Çocuklarda okuma sevgisi ve okuma kültürü oluşturmak için atılacak ilk adım çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanmaktır. Çocuk edebiyatı çocuğa görelilik ilkesinin temel alındığı özel bir edebiyattır. Çocuğa görelilik ilkesi çocuk gelişimini yakından tanımayı ve çocuğa duyarlılığı gerekli kılar.

Çocuk edebiyatının temel öğeleri; karakter, konu, ileti, dil, anlatım ve resim olarak sınıflandırılır. Çocuk kitapları biçimsel özellikleri ve içerik özellikleriyle bir bütündür. Biçimsel özellikler kitapların hitap ettiği kitleye uygun olarak boyut, sayfa düzeni, punto, resim ve kapak gibi özellikleri ifade eder. İçerik özellikleri de hedef kitleye uygun olarak işlenmiş bir konu ve bu konuyu yansıtan kahramanlarla inşa edilir. Bu çalışmada Sevim Ak'ın çocuk kitapları bu ölçütlere göre incelenmiştir.

İncelenen kitaplarda çocuk edebiyatının temel öğeleri karakter, konu, ileti, dil ve anlatım, resim ana başlıkları altında değerlendirilmiştir. Karakter metnin iletisini aktarmada önemli bir yere sahiptir. Metnin iletisi ancak iyi geliştirilmiş, inandırıcı karakterlerle çocuklara aktarılabilir. Gerçeklik duygusundan yoksun karakterler çocuğun dikkatini çekmeyecektir. Sevim Ak kitaplarında çocuğun özdeşim kurabileceği, inandırıcılığı yüksek karakterler kullanmıştır. Bu karakterleri geliştirirken davranış ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle, diğer karakterlerin yorumuyla ve yazarın yorumuyla geliştirme yollarını kullanmıştır. Çocuklar karakterler aracılığı ile hayata hazırlanmaktadır, başına gelebilecek olaylara karşı hazırlıklı olmayı

ve bu olaylarda ortaya koyacağı davranış biçimlerini karakterlerden öğrenmektedir. Karakterlerin yaşama sevinci, karşılaştığı sorunları çözme becerisi, sorunlara yaklaşım biçimi çocuklar için bir model oluşturmaktadır. Ayrıca karakterler çocukları toplum hayatına da hazırlamaktadır. Toplumsal hayatta uyulacak kurallar, sergilenecek davranışlar karakterlerle çocuklara öğretilmektedir.

Sevim Ak eserlerini kaleme alırken çocuk gerçekliğinden, çocuk bakış açısından uzaklaşmadan, bir çocuk duyarlılığı ile kahramanlarını kaleme almıştır. Karakterleri kimi zaman denizin derinliklerinde bir balık, kimi zaman hayatından sıkılmış ekoseli yıpranmış bir şapka, kimi zaman tek dostu şemsiyesi olan minik bir çocuk, kimi zaman yolunu kaybetmiş bir şarkı olarak belirlemiş, bu karakterleri büyük bir ustalıkla çocuğun hayatından seçmiştir.

Sevim Ak'ın incelenen kitaplarında konular aile ve yakın çevre sevgisi, hayvanlar ve cansız varlıklar, okul yaşantısı, mahalle ve sokaktaki yaşam, batıl inançlar, araştırma-deney yapma, hobilere sahip olma, hayaller, ölüm, aşk ve dostluk, yalan söyleme, farklılık, güzellik ve doğa olayları başlıklarında incelenmiştir. İncelenen doksan dört hikâye ve on romanın konulara göre oranı şu şekildedir: aile ve yakın çevre sevgisi % 9, hayvanlar ve cansız varlıklar % 17.4, okul yaşantısı % 4.8, mahalle ve sokaktaki yaşam % 5.8, batıl inançlar % 4.8, araştırma-deney yapma % 2.9, hobilere sahip olma % 9.6, hayaller % 11.5, ölüm % 1.9, aşk ve dostluk % 11.5, yalan söyleme % 2.9, farklılık % 4.8, güzellik % 5.8, doğa olayları % 6.7. Yazarın değindiği konular çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Konularını günlük hayattan seçen yazar, çocuklara içinde buldukları hayata farklı bir pencereden bakma fırsatı sunmaktadır. Gözlük takmak istemeyen çocuk kendini *Dörtgöz*'de, doğum günü partisinde tüm ilgiyi üstüne çekmek isteyen çocuk kendini "Vitrindeki Mavi Bahçivan"da, ödev yaparken pot kıran çocuk kendini "Elişi Kâğıtları"nda bulacaktır. Konular çocuğun ilgisini çektiği müddetçe iletiler de amacına ulaşacaktır.

İleti, çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuklara aktarılmak istenen eğitsel mesajların genel adıdır. İletiler kitapların yazılış amaçlarını ve eğitsel dayanaklarını oluşturmaktadır. Edebi eserlerde bu eğitsel amaçlar metnin dokusuna yedirilerek çocuklara aktarılmaktadır. Bu şekilde metnin içeriğine işlenen, çocukların kendi çıkarımlarıyla ulaştıkları iletilere örtük ileti denmektedir. Örtük iletilerle zenginleştirilen kitaplar çocukların bilişsel gelişimlerini desteklemektedir. Çocuklar okuma, anlama,

anlamlandırma, anladıklarını yorumlama gibi süreçleri izleyerek iletiye ulaşmaktadırlar. Sevim Ak kitaplarında daha çok örtük iletileri kullanmıştır. Yazar iletilerini sevgi, dayanışma, yardımlaşma, empati, hobiler araştırma, soru sorma, farklılık gibi geniş bir yelpazede sunmuştur. Yapılan değerlendirmede Sevim Ak'ın eğitsel iletilerinin çocukların algılayabileceği ve çocuğun kendini gerçekleştirmesine etki edici nitelikte olduğu görülmüştür.

Dil ve anlatım çocuk edebiyatı eserlerinin en belirleyici özelliklerinden biridir. Çocuklar için yazılan kitaplarda ana dilini zenginleştirici, ana dilini sevdirci yapılar çocuğu sarmalıdır. Çocuğa sunulan karakterler, konular, iletiler çocuğun kelime hazinesini geliştirmelidir, dilin zenginliğini çocuklara sunmalıdır. Sevim Ak, eserlerini arı bir Türkçeyle kaleme almış, Türkçenin güzelliklerini içselleştirerek çocuklara sunmuştur. Dilimizin birikimini yansıtan atasözleri, deyimler, kalıplaşmış söz öbekleri hemen hemen her kurgusunda yer almaktadır. Anlatımın mecazlarla ve deyimlerle desteklenmesi içeriği zenginleştirir.

Çocuk kitaplarında resim çocuğa görelilik ilkesinin en somut yansımasıdır. Sevim Ak kitaplarında yaş sınırını 8-11, 8-12 olarak belirlediği kitaplarda resimlere geniş yer verirken yaş sınırını 11+, 11-14, 10-14 olarak belirlediği kitaplarda resimlere yer vermemiştir. Yazar, sadece “Gözlerinde Güneş Var” kitabında fotoğraftan yararlanmıştır.

Sevim Ak'ın çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel ölçütleri bakımından incelenirken bu eserlerin Türkçe eğitimine katkısı da buna paralel olarak araştırılmıştır. Sevim Ak'ın eserleri Türkçe öğretiminin temel becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma, dil bilgisi kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu başlıkta aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır,

1. Yazarın kitaplarında dinleme becerisine yönelik bulgular nelerdir?
2. Yazarın kitaplarında okuma becerisine yönelik bulgular nelerdir?
3. Yazarın kitaplarında konuşma becerisine yönelik bulgular nelerdir?
4. Yazarın kitaplarında yazma becerisine yönelik bulgular nelerdir?
5. Yazarın kitaplarında dil bilgisi kurallarına uyulmuş mudur?
6. Yazarın kitaplarında dil ve anlatımın niteliği nasıldır?

Sevim Ak'ın incelenen kitaplarında Türkçe eğitimine yönelik bulgular ilk olarak dinleme başlığında incelenmiştir. Sevim Ak, karakterlerini kurgularken karşısındakini dinleyen, dinlediklerini yorumlayan karakterler oluşturmaya özen göstermiştir. Kahramanların hemen hemen hepsi evde annesinin, kardeşinin, sokakta arkadaşlarının, okulda öğretmeninin söylediklerine kulak vermektedir. Aile bireyleri ve yetişkinler çocuğun söylediklerini ilgi ve merakla dinlemektedirler. Çocuğun bir birey olarak varlığı onaylamak anlamına gelen dinleme, birçok örtük iletiyle yetişkinlere de gönderme yapmaktadır. Ancak bu dinleme süreci idealleştirilmemiştir. Çocukların günlük yaşamından kesitler yansıtan hikâyelerde çocuklar kimi zaman dinlerken istekli kimi zaman isteksiz davranmaktadırlar.

Sevim Ak, çocukta konuşma becerisini geliştirmek için kitaplarında oluşturduğu karakterleri kullanmıştır. Yazarın kitaplarındaki kahramanlar, konuşarak duygularını, düşüncelerini, isteklerini, hayallerini dile getirirler. Çocukların kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurabildiği düşünüldüğünde konuşma becerisine sahip karakterlerin önemi fark edilecektir. Sevim Ak'ın kitaplarında hemen hemen bütün karakterler konuşarak kendilerini ifade ederler. Kahramanlar soru sorarken, eleştiri yaparken, isteklerini belirtirken en doğal iletişim yolu olan konuşmaya başvururlar.

Sevim Ak'ın kitaplarında mektup yazan, günlük tutan, dergilere yazdıkları yazıları gönderen çocuklar, okuyucular için güzel birer modeldir. Kendini yazarak ifade edebilen bir çocuk hem dilin olanaklarını, zenginliklerini kullanabilir hem de kelime hazinesini geliştirebilir.

Sevim Ak eserlerinde Türkçenin tüm zenginliklerini kullanırken dil bilgisini göz ardı etmemiştir. Cümlelerinde Türkçenin kurallarına uyarken, sıfatlar, ikilemeler, zarflar kullanarak metnin akıcılığını sağlamıştır. Cümleler yüklem yerine göre kurallı ve devrik olarak sınıflanır. Yazar anlatımında hem kurallı hem devrik cümlelere birlikte yer vermiştir. Ayrıca yazar anlatımını daha çok kısa cümleler üzerine kurmuştur. Konuşmaların kısa ve canlı olması ise anlatıma hareketlilik kazandırmakla birlikte çocuğun dikkatinin kitap boyunca aktif olmasını da sağlamaktadır.

4.2. Öneriler

Bu tezin çocuk edebiyatını ve Türkçe eğitimini birlikte ele alması bakımından yapılmış ilk çalışma olduğu düşünülmektedir, bu bakımdan araştırma oldukça önemlidir. Sevim

Ak, çocuk edebiyatı alanında nitelikli eserler üretmektedir ve eserlerinin daha geniş kitlelere ulaşması hem çocuk edebiyatına hem de Türkçe eğitime katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Ancak daha sonra yapılacak çalışmalarda nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma modelin seçilmesi daha faydalı olabilir. Karma yöntemle nicel veriler de elde edilecektir.

KAYNAKÇA

- Ak, S. (2011). *Domates Saçlı Kız*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2012). *Dörtgöz*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2012). *Çilekli Dondurma*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Puf, Puffpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2012). *Babamın Gözleri Kedi Gözleri*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Dalgalar Dedikoduyu Sever*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2012). *Gemici Dedem*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Karşı Pencere*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Lodos Yolcuları*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Pembe Kuşa Ne Oldu*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Penguenler Flüt Çalmaz*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Toto ve Şemsiyesi*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2012). *Uçurtmam Bulut Şimdi*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Mahalle Sineması*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Sakız Kızın Günleri*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2012). *Vanilya Kokulu Mektuplar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Az Buçuk Teo*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ak, S. (2011). *Puldan Taştan Lahanadan*. İstanbul: Can Yayınları.
- Aksan, D. (1990). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgisiyle Dilbilim)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Argunşah, H. (1991). Çocuk Edebiyatı. *Türk Aile Ansiklopedisi, 1.Cilt*, 290. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Yayınları.
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği)*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Mersin.

- Arseven, T. (2005). “Mesaj Açısından Çocuk Kitapları”. *Hece Dergisi*.(Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı). 104- 105.
- Aytaş, G. (2005). “Okuma Eğitimi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 461-470.
- Banguoğlu, T. (1990). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Coşkun, E. (2002). *Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Sessiz Okuma Hızları ve Okuduğunu Anlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Çakır, P. (2013). “Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelilik Açısından İncelenmesi”. *Turkish Studies* (http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1602712846_50Erbay_Filiz.pdf).(30.11.2014)
- Çotuksöken, Y. (1992). *Deyimlerimiz*. İstanbul: Özgül Yayınları Eğitim ve Öğretimde Kaynak Kitaplar Dizisi.
- Demir, C. “Türkçe/Edebiyat Eğitimi ve Kişisel Kelime Serveti”. *Millî Eğitim*. 169 (2006): 207-226.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ş., S. Seven, N. Tozlu, M.A. Çeçen, M.E. Uludağ. (2010). *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2000). “Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik”. *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)*: 20-21 Ocak; Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TOMER Dil Öğretim Merkezi, 253-267.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Emiroğlu S. ve F. Nur Pınar. (2013). “Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi”.(http://turkishstudies.net/Makaleler/59953561_44Emiro%C4%9FluSelim-vd-edb-769-782.pdf . (04.01.2015).
- Erdem, İ. ve M. Çelik. “Dil Bilgisi Öğretim Yöntemi Üzerine Değerlendirmeler”. *Turkish Studies*. (http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1568854941_erdemilhan.pdf (12.01.2015).

- Göçer, A. (2012). “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Deyimleri Kullanma Yeterlikleri Üzerine Bir İnceleme”. *Karadeniz-Blacksea-Черное море* 13: 96-109. (http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/ali_gocer_ogrencilerin_deyim_kullanma_yeterlikleri.pdf). (09.02.2014).
- Göçer, A. (2010). “Türkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Bir Öğrenme Ortamı Oluşturmak İçin Seçkin Edebî Ürünlerden Yararlanma”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 341-369.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güneş, F. (2013). “Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar”. (<http://deedergisi.org/sayilar/7/6.pdf>). (04.01.2015).
- Karaca, Ş. (2013). *Türk Edebiyatında Çocuk*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karadüz, A. (2010). “Dil Becerileri ve Eleştirel Düşünme”. *Turkish Studies* http://www.turkishstudies.net/Makaleler/328612278_73karad%C3%BCz_adnan.pdf. (24.12.2014).
- Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı Yaklaşım Göre İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi (Muğla İli Örneği)*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla.
- Karahan, L. (2007). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karatay, H. (2011). “Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı”. *Turkish Studies*. (https://scholar.google.com.tr/scholar?q=karatay+2011&btnG=&hl=tr&lr=lang_tr&as_sdt=0%2C5). (09.02.2015).
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kırkkılıç, A. ve H. Akyol. (2007). *İlköğretimde Türkçe Eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kurudayıoğlu, A. G. M. (2003). “Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. (https://scholar.google.com.tr/scholar?q=konu%C5%9Fma+e%C4%9Fitimi+&btnG=&hl=tr&as_sdt=0%2C5&as_vis=1). (12.12.2014).

- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*.
- Oğuzkan, F. (2001). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ongun, İ. (2005). *Bu Hayat Sizin*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Onur, B. (2005). *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Özbay, M. (1997). “Test Türü İmtihanların Türkçe Öğretimindeki Yeri”. *Bilge*. Kış. sayı 11.
- Özbay, M. (2005). “Ana Dili Eğitiminde Konuşma Becerisini Geliştirme Teknikleri”. (http://journal.qu.edu.az/article_pdf/1037_486.pdf). (20.12.2014).
- Özdemir, E. (1983). “Ana Dili Öğretimi”. *Türk Dili Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*. Ağustos Sayı:379 /s.27.
- Özer, A. (2007). “Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin ‘Çocuğa Göreliliği’” . *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*. (Yay. Haz.: S. Sever) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. No: 203, 425 -432.
- Özkan, N. (2001). *Çocuk Kitaplarında Dil Sorunu*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Öztan, G.G. (2011). *Türkiye’de Çocukluğun Politik İnşası*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok Oluşu*. İstanbul: İmge Kitabevi. 26-28.
- Rousseau, J.J. (2009). *Emile*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2002). “Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2002 cilt 35, sayı 1-2s.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.

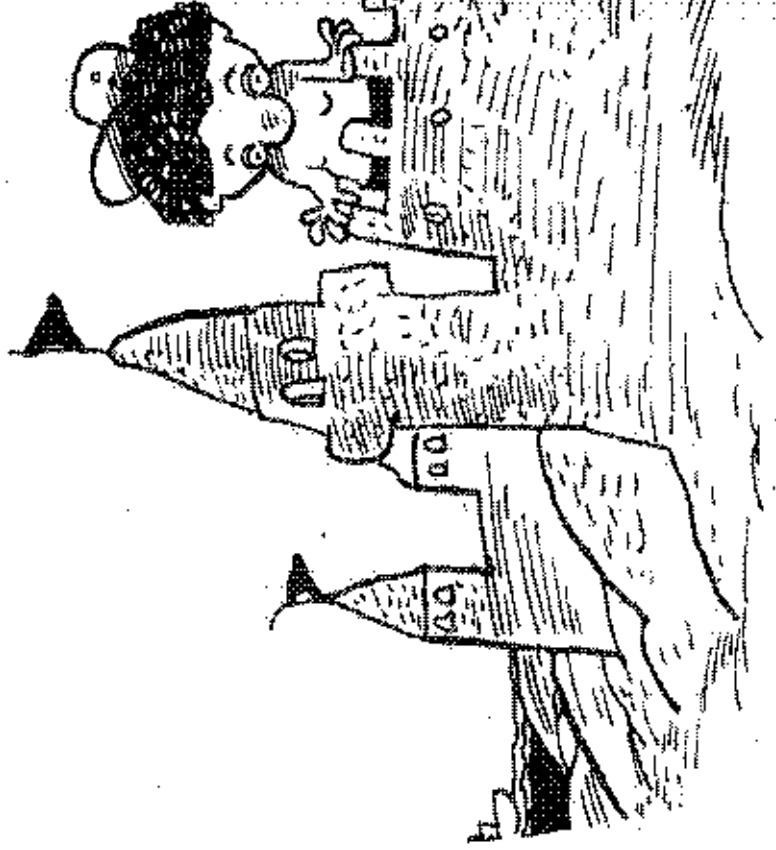
- Şahbaz, N.K. (2008). “Çocuk Edebiyatında İhmal Edilmiş Bir Tür olarak Deneme”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9,15, 189–203.
- Tan, M. (1993). “Çocukluk Dün ve Bugün”. *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu:23-24 Nisan*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları,1-18.
- Tan, Ş. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taşer, S. (2012). *Konuşma Eğitimi*. İstanbul: Pegasus Yayınevi.
- Temur, T. (2001). “Dinleme Becerisi”, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8*. (Ed. Prof. Dr. Ayşegül Ataman vd.). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Uşun, S. (2007). “Yapılandırmacı Yaklaşım ve Öğrenme”. *Eğitim Psikolojisi*, Ed. Kurtman Ersanlı, Ersin Uzman. İstanbul: Lisans Yayıncılık, s.357- 379.
- Üstel, F. (2005). “*Makbul Vatandaş*”ın Peşinde: *II. Meşrutiyet’ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yalçın, A., G. Aytaş. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın. A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2002). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A. H. Şimşek (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurttaş, H. (1997). “Çocuk ve Kitap”. *Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayını s.56-64.

Ekler

Yolunda gitmeyen bir şeyler vardı. Nerede yanlış yapıyordu? Deniz kenarında çıplak ayaklarla yürüyen düşünürdü bunları. Sonra aklına Fenerci Amca geldi. Mahalledekiler ona, "Dert ilacı" derlerdi. Herkese yardım ederdi.

Fenerde yaşardı Fenerci Amca. Köpeği İslık'la.

Deniz fenerine geldiğinde Fenerci, martılara ek-

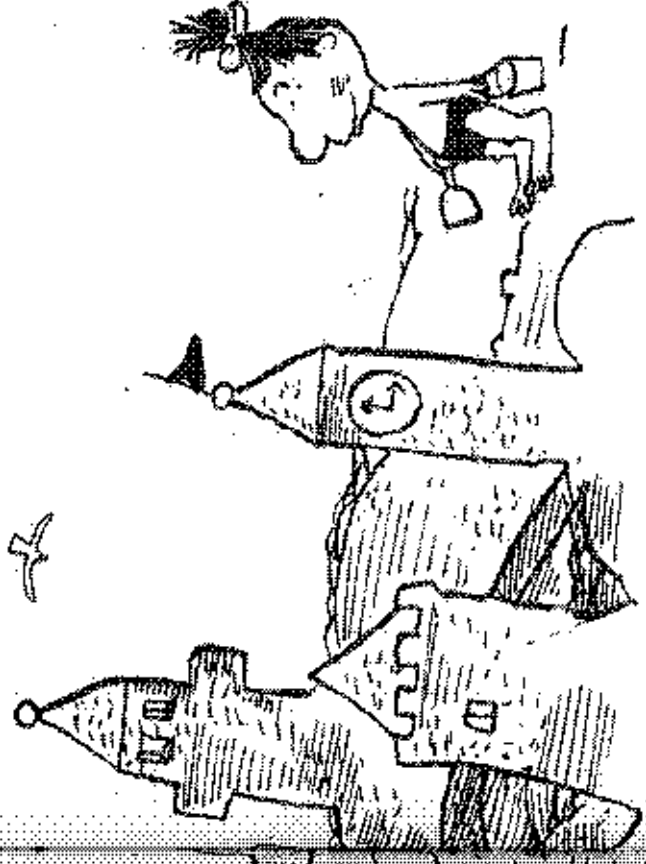

mek atıyordu. Serap'ı görünce ekmeğin somununu ona uzattı.

Serap martıları beslerken, kumsaldaki kızıl saçlı çocuğu tanıyıp tanımadığını sordu Fenerci'ye. Fenerci, üzgün, başını salladı.

Serap, başından geçenleri bir bir anlattı sonra.

Fenerci uzaklara bakıp bir süre düşündü ve,

Şakacı Güneş

O sabah, Bülö'yu yataktan kaldırmak problem olmuştu. Annesi dürtükledikçe yorganı başına çekiyor, uyumak istiyordu. Haksız da sayılmazdı. Saat sekiz olduğu halde hava henüz aydınlanmamıştı.

Babası bile bu işe akıl şır erdirememişti. Evdeki saatleri tek tek gözden geçirmiş, iyi işlediklerini görüncü de,

"Kırk yılda bir olur böyle hava," demişti. "Ya yağmur yağar ya da kasırga çıkar."

Bülö kahvaltuya oturmuş, ama bir türlü kendine gelememişti. İkide bir gözlerini ovuşturup duruyor, annesinin hazırladığı reçelli ekmeği isteksizce kemiyordu.

"Hadî, Bülö... Biraz çabuk! Geç kalacaksın."

Bülö kalktı, giyinmeye odasına gitti. Başını şöyle bir yastığa koydu. Oh! Ne güzelmiş uyumak!

"Bülö... Giyiniyorsun, değil mi?"

Annesinin sesiyle sıçradı. Kalkıp balkon kapısını açtı.

"Ooo! Güneş hâlâ uyanmamış. Zavalı gündüz-sefalar! Açmak için güneşi bekliyorlar."

Odasındaki saat 8.15'i gösteriyordu. İsteksizce giyin-di. Çoraplarını bulamamıştı. Yatağın altında olmasın, dedi. Hafifçe eğildi.

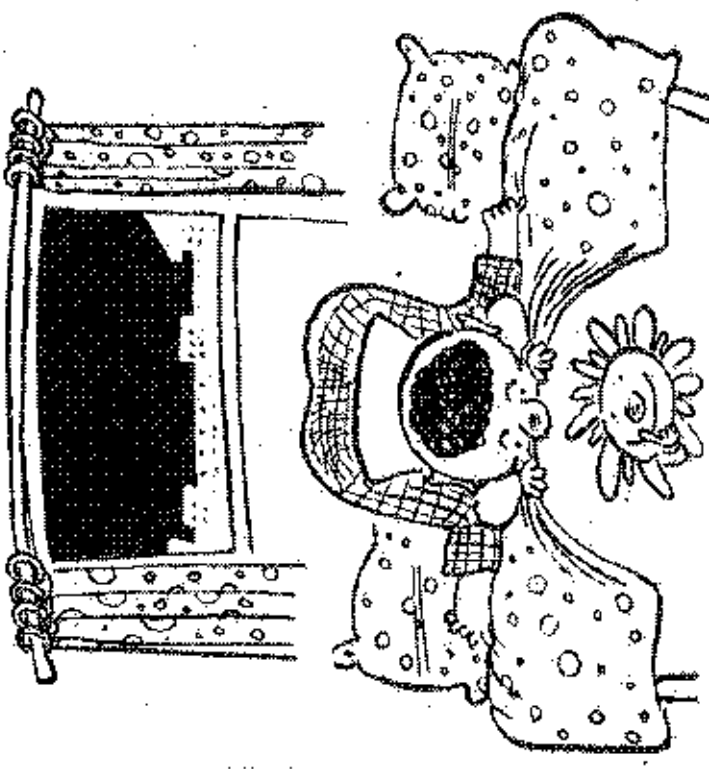
Aaa! Neydi o? Yatağın altında bir şey vardı. Tekrar eğilip baktı.

"Kimsin sen?"

Sus işaretini yapıp yatağın altındaki.

Bülö, bu garip ışık yumağına bir anlam vere-memişti. Dev bir ateşböceğine benzetmişti.

"Heey! Ne istiyorsun benden?"

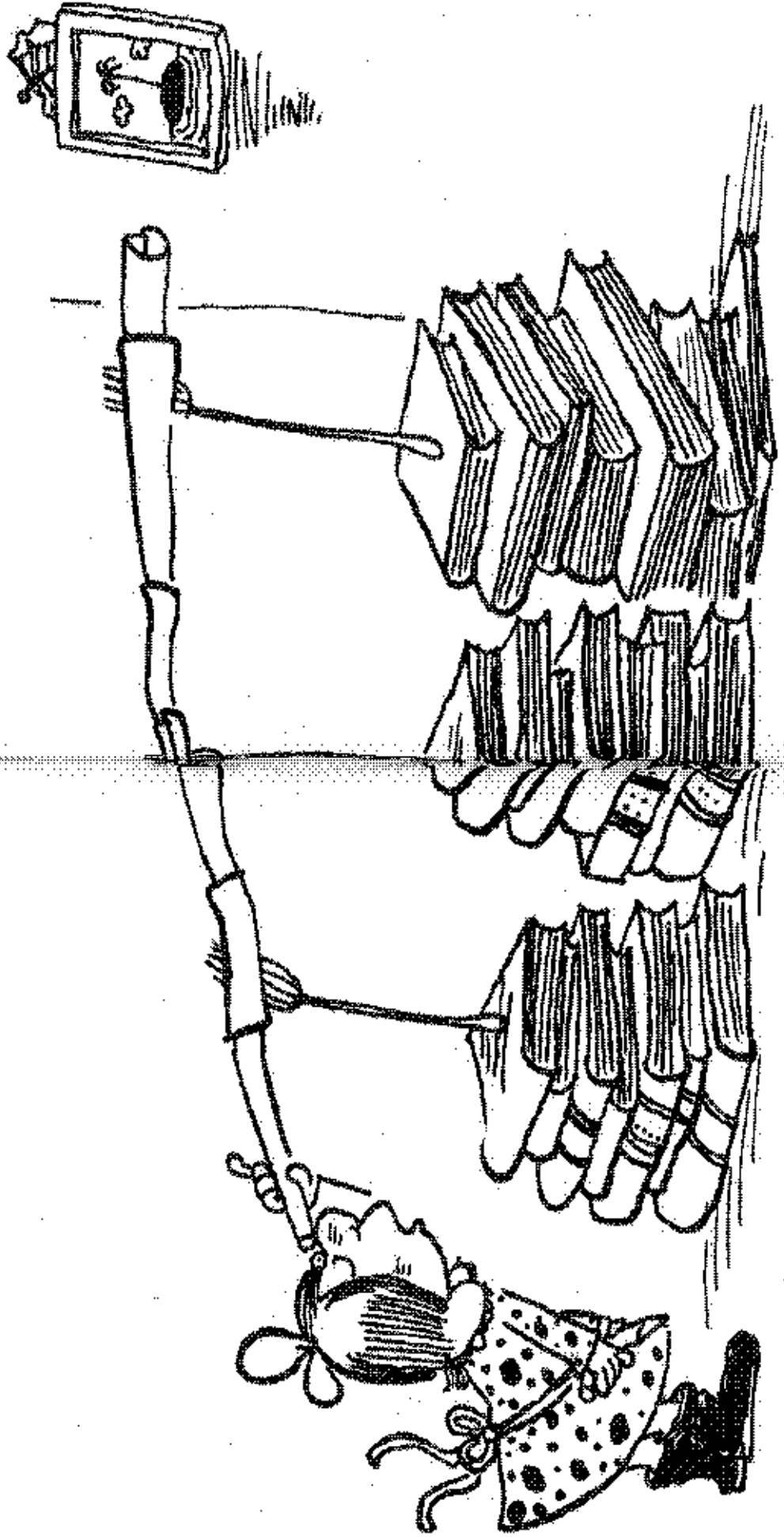

rika'ya özel bir uçak gönderildi ve yeni notalar getirildi.

Ertesi sabah Yeşil Park yeniden canlanmıştı. Denizci giysili çocuklar seslerine kavuşmuşlar, şarkılarını parktakilerle hep bir ağızdan söylemişlerdi. Konser bitip de parkı terk ederlerken, çocukların her birinin

yürüğünde şarkı söyleyen mavi-beyaz denizci giysili bir çocuk vardı.

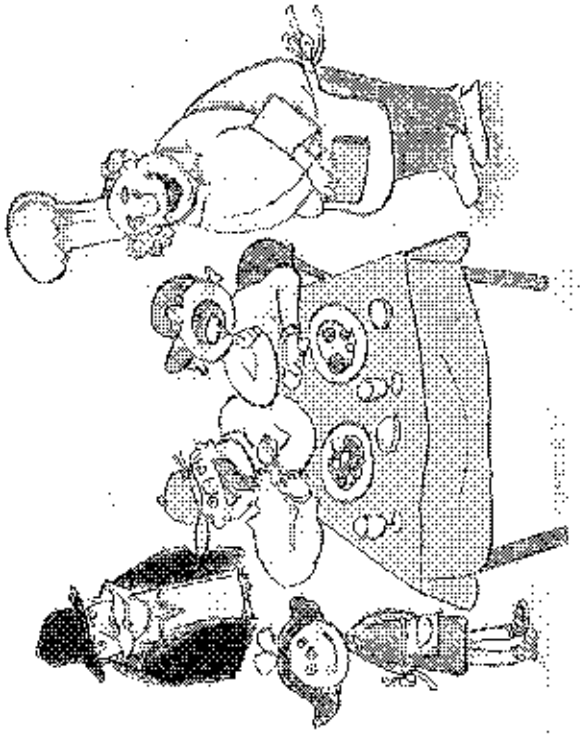
Bundan epey sonra, akasyaların çiçeklerini dökmeye başladığı günlerin birinde, Fato'nun başına ilginç bir olay geldi. Fato mukavadan yaptığı teleskopuyla uzaklara bakarken miğyelerle kaplı bir ada

İlk önce günlük yemek çeşitlerini azalttılar. Sonra garsonların işlerine birer ikişer son verdiler. En sonunda aşçıbaşını da çıkarmak zorunda kaldılar. Artık onlar da Fonti gibi dükkanlarının baş ve tek aşçısıydılar.

Bay Fonti ise iş gelişince servis aksamının diye hemen iki garson aldı. Konuklar her geçen gün çoğalıyordu. Gülüş garsonlara yardım ediyor, masa örtülerini silkeliyor, ekmek, su, meşrubat servisi yapıyordu.

Dede ilk günden beri işini aksatmadan sürdürüyordu. Her öğlen tertemiz takım elbisesi ve papyon kravatıyla dükkâna geliyor, konukları kapıda karşılıyordu.

Bir sabah Dede, Fonti'ye şöyle seslendi.

"Fonti! Başın dönüyor mu hâlâ?"

Fonti ellerini önlüğüne kuruladı. Dedenin yanına doğru seğırtti.

"Baş dönmesi mi, dedin? Hahhahha!.. Bakı baaşımı kalabalık.Terk etti beni. Başka bir kapı bulmuştur kendine."

Fonti'nin alçakgönüllü lokantasının hızla yükselişi üç kafadan iyiden iyiyeye kızdıyordu.

Bir gece Bay Fırır'ın mahzeninde toplandılar.

Bay Tarhana yumruğunu öfkeyle masaya vurdu.

"Bir ay öncesine kadar aynı sokakta üç lokanta vardı. Üçümüzün de kazancı iyiydi. Dördüncü dükkân, tüm müşterilerimizi topladı. Bu işte bir sakatlık yok mu sizce?"

Bay Fırır gözlerini döndüre döndüre konuşmaya başladı.

"Adam kötü niyetli! Kazancın hepsi kendinin olsun istiyor. Kim bilir bizi kötölemek için neler yaptır?"

Bay Ketten Tohumu sınırdan tır tır titriyordu.

"Bu işte bir bit yeniği var. Adam bir çeşit yemekle kapımıza kilit vurduracak. Enayi mi bu halk? Neden her gün aynı yemeği yemek için can atıyorlar? Bunda bir art niyet yok mu sizce?"

Bu da ona yeterdi zaten.

Televizyon yapımcıları, Üfürük'le yüz yüze gelmeden ödülü vermek istemiyorlardı. Yardımseverler de Üfürük'le karşılaşmanın yollarını arıyorlardı.

Sakız akıllıca bir şeyler yapmazsa foyesi kolayca ortaya çıkabilirdi.

Çok çaresizdi. Aytaşın elbise dolabının üstünden aldı. Yüzeyindeki damarlarda minik parmaklarını gezdirdi. Girintili, çıkıntılıydı; derin çizgileri vardı.

"Tıpkı dedemin yüzündeki çizgiler gibi," diye düşündü.

Devesi, "Kırıksıklıklarımla övünürüm," derdi. "Yaşadıklarımın izleri bunlar."

Sakız, aytaşının neler yaşadığını bilmiyordu. Ama görmüş geçirmiş bir taş olduğunu çoktan hissetmişti.

Taşa kulağını dayadı. Bir ses duysa şimdi... Ah, ne iyi olurdu!

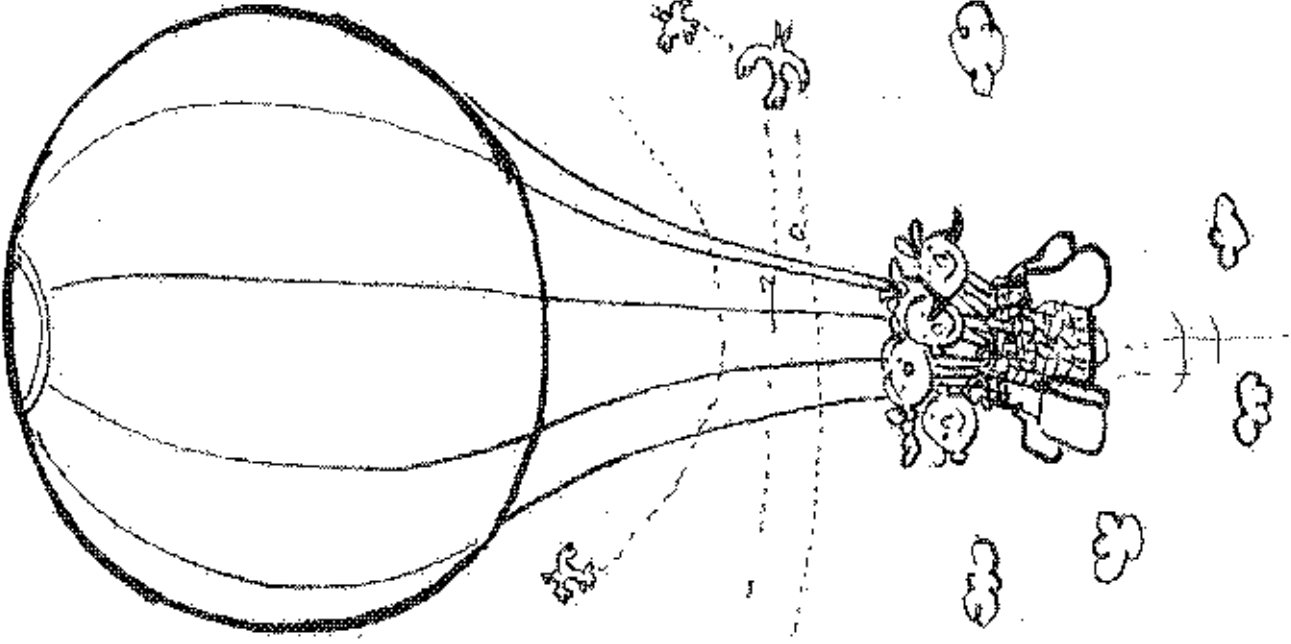
"İçinde beni anlayan biri olsa. Dile benden ne dilerse dese."

Dudaklarını taşın sivri ucuna yapıştırdı.

"Heey!" diye bağırdı. "Bana yardım etmeyecek misin?"

Bekledi ki bir ses gelsin. Ama hayret! Çıt çıkmadı.

"Aytaşının yalan dolanla işi yok," diye düşündü. Umutsuzca, taş aldığı yere geri koydu.

VANİLYA KOKULU MEKTUPLAR

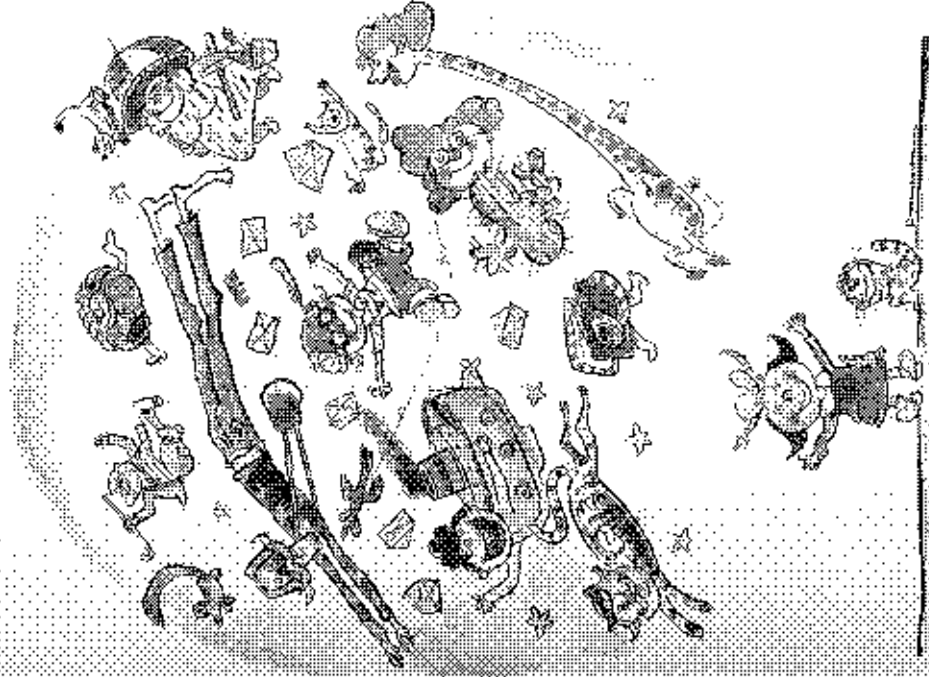
ÇAGDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Diyarbakır

basım

Sevim Ak

Resimleyen: Behiç Ak

SAKIZ KIZIN GÜNLERİ

Sevim Ak
Çocuk

Sevim Ak

Resimleyen: Behiç Ak

SAKIZ KIZIN GÜNLERİ

SAKIZ KIZIN GÜNLERİ SEVİM AK

Sevim Ak, 1945 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokul ve ortaokul eğitimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul'da öğretmenlik yaptı. 1970'de Ankara'ya göç etti ve Ankara'da öğretmenlik yaptı. 1975'te Ankara'da öğretmenlik yaparken tanıştığı Behiç Ak ile evlendi. Evliliğinden Behiç Ak'ın yanı sıra Sakiz Kız adında bir kız çocuğu doğdu.

Sevim Ak, Ankara'da öğretmenlik yaparken tanıştığı Behiç Ak ile evlendi. Evliliğinden Behiç Ak'ın yanı sıra Sakiz Kız adında bir kız çocuğu doğdu.

ISBN 978-975-01-5334-0
Sevim Ak Çocuk

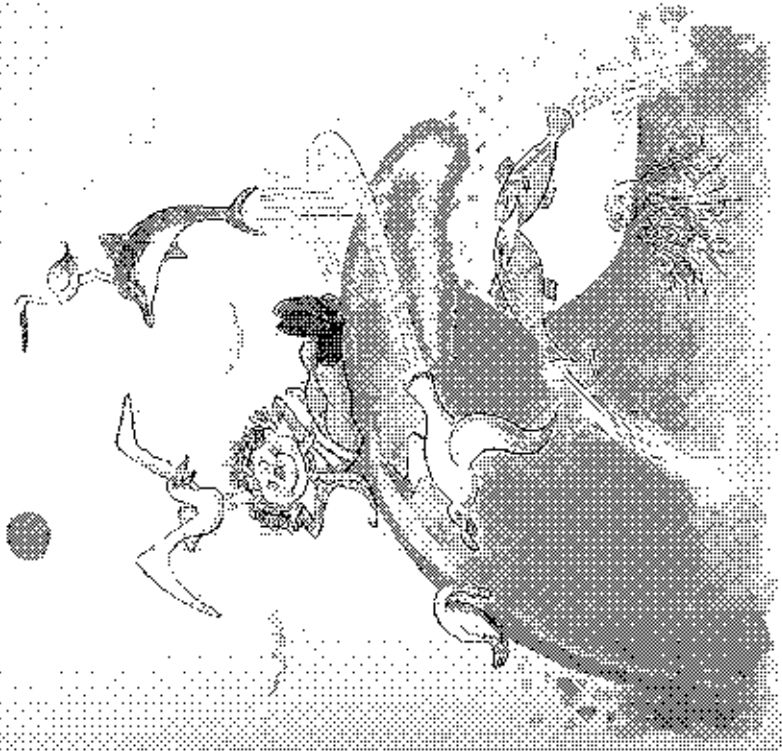
046262 İPİSİNDENİYİ
DÜNYA

Şevim Ak

Resimleyen: Behiç Ak

DALGALAR DEDİKODUYU SEVER

Şevim Ak

Resimleyen: Behiç Ak

DALGALAR DEDİKODUYU SEVER

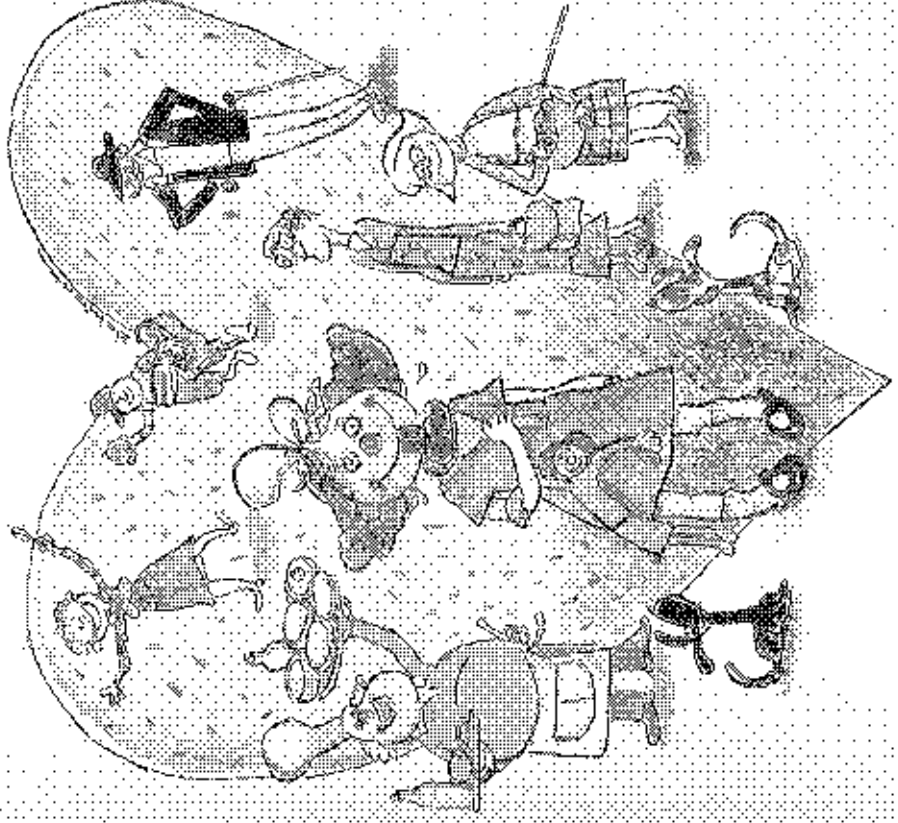

Yayıncı: Eğilim Yayıncılık Ltd. Şti. (www.egilim.com.tr)
Kapasite: 16 sayfa
Yayıncı: Eğilim Yayıncılık Ltd. Şti.
Yayıncı adresi: Ankara, Kızılderiniler Caddesi
Yayıncı telefon numarası: 0312 443 3333
Yayıncı e-posta adresi: iletisim@egilim.com.tr

Resimleyen: Behiç Ak

ÇİLEKLİ DONDURMA

GAĞGAĞ
TÜRK FOLKLİYATI

Sevim Ak

Resimleyen: Behiç Ak

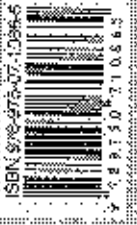
ÇİLEKLİ DONDURMA

Çiğni ve taze meyvelerle hazırlanan lezzetli yumuşak, misir ve buğdayla hazırlanan
bu lezzetli Türk dondurması tadılmaya değerdir.

DBE Davranış Bilimleri Enstitüsü
DURUMUNU İZLENİMİNE KAPILMAYI ÖZETLERKEN, DAVRANIŞI İZLENİMİNE KAPILMAYI ÖZETLERKEN

Dr. İsmail Dönmez ve Şişli Etfak Hastanesi Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Merkezi tarafından
çocuklara sağlığı ve gelişimi açısından uygun bulularştırılmıştır.

GAĞGAĞ
TÜRK FOLKLİYATI

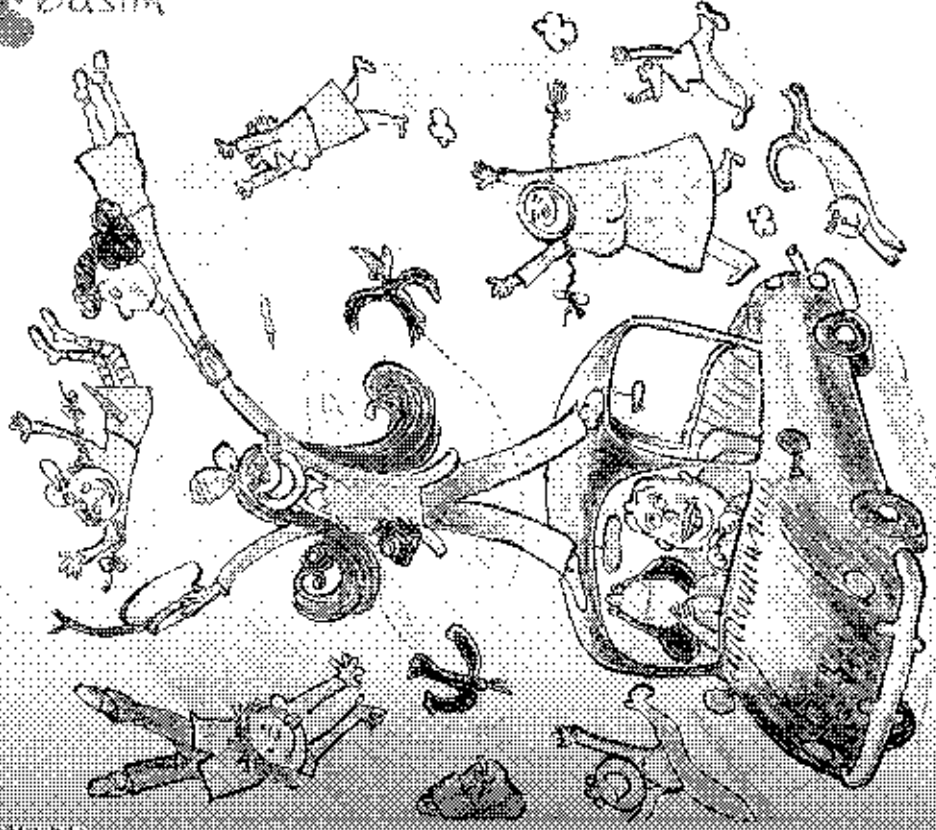
ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

11. basım

Sevim Ak

Resimleyen: Behiç Ak

DOMATES SAÇLI KIZ

NOVA

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Çiğdem Doğan

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 17/05/ 1987, Kayseri

Medeni Durumu: Evli

Tel: +90 554 742 01 32

e mail: cigdem_ozdemir38@hotmail.com

Yazışma Adresi: Şehit Jandarma Er Zafer Akkaş Ortaokulu, Bünyan/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece Kurum Mezuniyet Tarihi

Yüksek Lisans Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 2015

Lisans Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği 2010

Lise Mustafa Eminoğlu Anadolu Lisesi, Kayseri 2006

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl Kurum Görev

2013- Hâlen Şehit Jn. Er Zafer Akkaş Ortaokulu (Kayseri), Türkçe Öğretmeni

2012- 2013 Turgut Özal Ortaokulu (Bitlis), Türkçe Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce